

การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด
และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สิริลักษณ์ กัลยา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2553

การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด
และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ปริญญาานิพนธ์
ของ
สิริลักษณ์ กัลยา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด
และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

บทคัดย่อ
ของ
สิริลักษณ์ กัลยา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2553

สิริลักษณ์ กัลยา (2553). การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่าง
พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.ปริญญาโท วท.ม.
(การวางแผนและ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ดร.รักษนก โคโต,
รองศาสตราจารย์ภาณี วัฒนโฬาร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของ
พิพิธภัณฑ์ เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการ
จัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ และภาคเอกชน ที่มีต่อศักยภาพในการเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระ
นคร เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่
ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ ผู้มีหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์ แห่งละ 1 ท่าน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของ
พิพิธภัณฑ์ แห่งละ 5 ท่าน และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ และภาคเอกชนกลุ่มละ 10 ท่านต่อ 1 พิพิธภัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีการบริหารจัดการโดยภาคเอกชน มี
กลุ่มเป้าหมายคือบุคคลทั่วไป ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครมีการบริหารจัดการโดยหน่วยงาน
รัฐบาล โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนและนักศึกษา โดยผู้เข้าชมของทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ตรง
กับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์มีพื้นที่สำหรับจัดนิทรรศการ พื้นที่เพื่อการศึกษา
พื้นที่เก็บรักษาวัตถุ มีพื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซมวัตถุ มีพื้นที่สาธารณะ เช่น ร้าน
จำหน่ายของที่ระลึก จุดนัดพบ จุดพักผ่อน ผู้บริหารหรือผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งมีความเห็นตรงกัน
ว่า พิพิธภัณฑ์ควรจัดให้มีการพัฒนาเทคนิค รูปแบบในการจัดแสดงต่าง ๆ มีการสื่อความหมายที่
ชัดเจนและน่าสนใจ เพื่อสร้างความภูมิใจในมรดกของชาติ ควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของ
บุคลากรให้มีคุณภาพได้รับการฝึกอบรมและมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ มีการ
ปรับปรุงกระบวนการทำบันทึกหลักฐานและปรับปรุงการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงให้น่าสนใจขึ้น
เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชม มีความต้องการในการจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์
และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้ ส่วนพันธกิจหลักที่มีความแตกต่างกันของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2
แห่ง คือพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดไม่มีพันธกิจหลักในการดำเนินงานด้านการวิจัย แผนงานด้านการให้
การศึกษา การสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดขึ้น และการกระตุ้นให้
ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการสงวนรักษามรดกของชาติ แต่เป็นภารกิจหลักของ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของทั้ง 2

พิพิธภัณฑ์ พบว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างมีความเหมาะสม

ผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พบว่า ทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ตามศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคาร ด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว ที่ไม่แตกต่างกัน โดยพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง มีความโดดเด่น ด้านตัวอาคารมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเยี่ยมชม มีความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัดแสดง มีการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เข้าชม เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม ซึ่งนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้คะแนนด้านความพึงพอใจในภาพรวมต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด มากกว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับการประเมินคุณภาพ/ ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าภาพรวมของทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์มีศักยภาพที่ไม่แตกต่างกันโดย ด้านการอนุรักษ์ / จัดการสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพมากที่สุด ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเป็นแหล่งเรียนรู้ การรองรับการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ มีศักยภาพมาก ส่วนด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการ มีศักยภาพในระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงข้อมูล วิธีการจัดแสดงให้ทันสมัยอยู่เสมอ พัฒนาศักยภาพด้านภาษา การให้บริการ และหาช่องทางในการเพิ่มงบประมาณของพิพิธภัณฑ์

THE COMPARISON OF CULTURAL MUSEUM MANAGEMENT BETWEEN THE SUAN
PAKKAD PALACE MUSEUM AND THE BANGKOK NATIONAL MUSEUM

AN ABSTRACT
BY
SIRILUK KANLAYA

Presented in Partial Fulfillment of Requirements for the
Master of Science Degree in Ecotourism Planning and Management
at Srinakharinwirot University

May 2010

Siriluk Kanlaya. (2010). *The comparison of cultural museum management between The Suan Pakkad Palace Museum and The Bangkok National Museum*. Thesis, M.S. (Ecotourism Planning and Management). Bangkok: Graduate School Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Rakchanok Koto, Assoc.Prof. Panee Wattana O-ran.

This research aimed to study of tourism resources and facilities in Museum for comparing of cultural museum management and study level review for museum management of Thai and foreigners Tourists and Tourist guides in potential for towards education tourism of The Suan Pakkad Palace Museum and Bangkok Natural Museum for development cultural museum management. Samples Groups are 1 management level or storekeeper, 5 staffs, 10 Thai and foreigners Tourists including Tourist guides and 3 experts in each museum.

The results of the research showed that The Suan Pakkad Palace Museum was managed by non government and target group are general visitors and Bangkok Natural Museum was managed by Government and target group are students. The visitors in 2 museums related with the target. In two museums have areas for exhibition, research, collecting objects, conservation, public area such as souvenirs shops, meeting point, recreation. The management or storekeepers have same opinion that the museum should be development in technical, format of exhibitions and interpretations be proud of in nation heritage. In two museums should be development in human resources by training and giving knowledge about management in museum including development the process of evidence recording and exhibition should be development in exhibition to be more interesting for increasing the visitors. Two museums needed to find out budget for supporting for operation and set up activities for making income. The different of mission in each museum that the Suan Pakkad Palace Museum did not have the main mission in research , framework for education and supporting local community in activities participation in museum including encourage the community to concern about the conservation of nation heritage on the other hand there are the main mission in Bangkok Natural Museum. For the results of staff interview in two museums found that all the staffs

are supported and has opportunities to training and development potential for working and they have following the rules and regulation in morality for working and specify duties and responsibilities in appropriate way.

The results of assessment level review to museum management for tourists and tourist guides of Cultural Museum found that two museums have potential in development for towards Education tourism from potential in location, building, exhibition, help desk, general management and tourism management are not different. Two museums have outstanding in beautiful, nice and clean building for attractive visitors. The exhibition rooms have nice and tidy including security for visitors. Staffs have abilities to give knowledge about museum to the visitors. Tourists and Tourist guides more scores rating in satisfaction overall images for visiting in Suan Pakkad Palace Museum than Bangkok Natural Museum. The potential assessments by experts in two museums are not different, the conservation and environment management have highest potential, the attraction visitors for education tourism , carrying capacity and management have high potential and the exhibition including activities has low potential. The suggestion for two museums are promoting and developing data including the method of exhibition should be always up to date or modern , training the staffs for language , services and find out the way to increasing the budget in museums.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ของ
สิริลักษณ์ กัลยา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ 27 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.รักษนก โคโต)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภาณี วัฒนโฬาร)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.รักษนก โคโต)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภาณี วัฒนโฬาร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สยาม ดำปรีดา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากคณาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.รักษนก โคโต และรองศาสตราจารย์ ภาณี วัฒนโฬพาร ซึ่งช่วยให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนเสียสละเวลาอันมีค่าตรวจทาน รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุภาพร สุขสีเหลือง ประธานกรรมการสอบปากเปล่า ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สยาม คำปรีดา กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการสอบและให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในข้อมูลเพื่อการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่กรุณาใช้เวลาในการประเมินคุณภาพ / ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑที่ทั้ง 2 แห่งตลอดจนนักท่องเที่ยวและภาคีทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกท่าน ที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 3 ทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้คอยสร้างแรงกระตุ้นให้กำลังใจข้าพเจ้า จนสามารถสำเร็จจุล่งไป ด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานจากบริษัทแชนลามูน จำกัด ทุกท่าน ที่ให้โอกาส ให้กำลังใจ และช่วยเหลือข้าพเจ้าในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ มาโดยตลอด

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกท่าน และบุคคลซึ่งข้าพเจ้าเคารพดูเป็นเสมือนครอบครัว ที่ได้ให้ความรัก ความเข้าใจ คอยเป็นกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านการศึกษาของข้าพเจ้าอย่างเต็มที่ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่อาจกล่าวถึงได้หมด ณ ที่นี้ ที่มีส่วนทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในการดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ และการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในครั้งนี้

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาคุณบิดา มารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอบรมสั่งสอน ข้าพเจ้าซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าขอน้อมรับและขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สิริลักษณ์ กัลยา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดและขั้นตอนในการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	7
การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้.....	12
พิพิธภัณฑ์.....	17
บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา.....	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	47
การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์.....	47
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	48
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
การนำเสนอข้อมูล.....	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ผลการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการพิพธิภณท์ของผู้บริหารด้านการบริหาร จัดการพิพธิภณท์.....	82
การวิเคราะห์ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในด้านการบริหาร จัดการพิพธิภณท์.....	100
การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพธิภณท์ของนักท่งเทีย และมคคุเทศก.....	107
ผลการประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ/ศกยภาพของพิพธิภณท์วังสวนผักกาด และพิพธิภณทสถานแห่งชาติ พระนคร.....	124
ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพธิภณท์ทางวัฒนธรรม.....	141
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	145
สรุปผลการวิจัย.....	146
อภิปรายผล.....	152
ข้อเสนอแนะ.....	156
บรรณานุกรม.....	158
ภาคผนวก.....	163
ภาคผนวก ก จดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	164
ภาคผนวก ข แบบบันทึกการตรวจสอบทรัพยากรท่งเทียและสิ่งอำนวย ความสะดวก.....	167
ภาคผนวก ค แบบสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพิพธิภณท์ทางวัฒนธรรม สำหรับผู้บริหาร.....	172
ภาคผนวก ง แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับผู้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการพิพธิภณท์..	183

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	หน้า
ภาคผนวก จ แบบประเมินระดับความคิดเห็นสำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์.....	187
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินคุณภาพ / ศักยภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญ.....	198
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	203

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดปี 2548 - 2552.....	38
2 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เดือน ต.ค. 2550 – ก.ย.2551...	42
3 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เดือน ต.ค. 2551 – ก.ย.2552...	43
4 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ปีงบประมาณ 2545 - 2552.....	44
5 แสดงข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	82
6 แผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	83
7 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านบุคลากร.....	84
8 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครจังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์.....	85
9 แสดงแผนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลรักษา ความปลอดภัย.....	87
10 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านวัตถุที่จัดแสดง.....	88
11 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการวิจัย.....	89
12 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลและ สงวนรักษาวัตถุ.....	90
13 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการประชาสัมพันธ์ และการตลาด.....	92

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
14	แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ในด้านนิทรรศการและการจัดแสดงของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.....	93
15	แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	94
16	แสดงแผนการบริหารและจัดการด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ ของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.....	95
17	แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการใน การฝึกอบรมโดยการเรียงลำดับความสำคัญจากลำดับที่ 1 สำคัญมากที่สุด จนถึง ลำดับที่ 10 สำคัญน้อยที่สุด.....	96
18	แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านความร่วมมือ.....	97
19	แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านความต้องการขององค์กรของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	98
20	แสดงความคิดเห็นด้านแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	101
21	แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการด้านบุคลากร ของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.....	102
22	แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการต่อแผนการบริหารและจัดการ พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานครด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย.....	104

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
23 แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการต่อแผนการบริหารและจัดการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานครด้านการจัดการในการฝึกอบรม.....	106
24 รายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.....	107
25 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพระนครและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธ ภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและ อาคารด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว และด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.....	112
26 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่ง ชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร.....	114
27 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านนิทรรศการ และการให้การ ศึกษา.....	116
28 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านการบริหารและ จัดการการท่องเที่ยว.....	119
29 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.....	122
30 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ของพิพิธภัณฑ สถานแห่งชาติ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	125

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
31 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.....	127
32 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการจัดกิจกรรมนิทรรศการ ของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	130
33 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	131
34 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	135
35 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร.....	138
36 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม.....	141

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แผนที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	37
3 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	39
4 แผนที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	41
5 ห้องศิลปนิทรรศการ.....	58
6 บริเวณสวนภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	59
7 เรือพระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม.....	59
8 หอเขียน.....	60
9 ภาพเขียนลายรดน้ำภายในหอเขียน.....	60
10 ภายในหอเขียนงดงามด้วยภาพลายรดน้ำเรื่องพุทธประวัติ.....	61
11 ภูมิทัศน์บริเวณด้านหน้าหอเขียน.....	61
12 หมู่เรือนไทยภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	62
13 ศาลาท่าน้ำ.....	62
14 ป้ายบอกทางเข้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครและป้ายชื่อหน้าพิพิธภัณฑสถาน.....	63
15 ป้อมรักษาความปลอดภัยด้านหน้าพิพิธภัณฑสถาน.....	63
16 อาคารศิลปาจารย์-พันธุ์ทิพย์.....	64
17 ลานจอดรถของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	64
18 ห้องประชาสัมพันธ์ และจุดจำหน่ายบัตรเข้าชม.....	65
19 ห้องสุขา.....	65
20 ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ตู้โทรศัพท์ และตู้จำหน่ายเครื่องดื่ม.....	66
21 ป้ายบอกทางภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร.....	66
22 พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน หอประวัติศาสตร์ชาติไทย.....	74
23 พระที่นั่งพุทธโสธร และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย.....	75
24 ก. ศาลาสำราญมุขมาตย์ ข. พระตำหนักแดง.....	75
25 ป้ายพระราชวังบวรสถาน และป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว.....	76

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ

หน้า

26	ผู้ชมประตูทางเข้าด้านหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ.....	76
27	ผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว.....	77
28	บริเวณห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม และจุดบริการรับฝากของและห้องบรรยาย.....	77
29	บริเวณลานจอดรถ.....	78
30	ประชาสัมพันธ์และร้านจำหน่ายของที่ระลึกภายในอาคารพระที่นั่งศิวิไลภูมิมาน.....	78
31	ภาพทางลาดสำหรับรถเข็น และถังขยะสำหรับนักท่องเที่ยว.....	79
32	โทรศัพท์สาธารณะภายนอกอาคาร และภายในอาคาร.....	79
33	ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม ไอศกรีม และอาหารว่าง.....	79
34	ร้านอาหารไทยตามสั่งภายในพิพิธภัณฑ์.....	80
35	มูนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว.....	80
36	ห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว	81
37	ป้ายบอกทางไปห้องจัดแสดง.....	81

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พิพิธภัณฑ์เปรียบเสมือนเป็นคลังของสมองและปัญญา ที่รวบรวมสะสมเรื่องราวความรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัวของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งภูมิปัญญาเป็นการแสดง ความภูมิใจของท้องถิ่น โดยแต่ละพิพิธภัณฑ์จะมีการจัดแสดงที่แตกต่างกันไปตามเป้าหมายของ พิพิธภัณฑ์นั้น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นที่รวบรวมวัตถุโบราณซึ่งเป็นหลักฐานทางโบราณคดี และ จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต พิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา ที่เป็นแหล่งรวบรวม เผยแพร่ความรู้ด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี ดังนั้น พิพิธภัณฑ์จึงเป็นอีกทางเลือกของนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆ ที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้ จัดแสดง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มีการจัดการจากหลาย หน่วยงาน อาทิ สำนักพระราชวัง กรมศิลปากร มุลนิธิ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยได้ก่อกำเนิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นการเริ่มจัดการพิพิธภัณฑ์แห่งแรกในประเทศไทย โดยเป็นพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ จัดตั้ง ณ พระที่นั่งราชฤดีในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอภิ เนาวนิเวศขึ้นด้านหลังพระที่นั่งพุทไธสวรรย์เมื่อ พ.ศ. 2399 มีพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ซึ่งทรงใช้ เป็นที่จัดแสดงโบราณวัตถุและของแปลกประหลาดต่าง ๆ ที่ย้ายมาจากพระที่นั่งราชฤดี จากความสน พระราชหฤทัยดังกล่าว จึงมีผู้นำของโบราณขึ้นทูลเกล้าฯ และน้อมเกล้าฯ ถวายอยู่เสมอ ทำให้ความรู้ ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้แพร่หลายมากขึ้น จนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ได้เสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและยุโรปนั้น ทำให้ทรงนำ แบบอย่างการจัดการพิพิธภัณฑ์มาใช้ในประเทศไทยทรงโปรดฯ ให้ย้ายศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ จากพระ ที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ มาจัดแสดงในมิวเซียม ณ หอคอยคอเดีย ซึ่งถือเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งแรก ในประเทศไทย (www.thailandmuseum.com/OfficeMuseum/history.htm)

การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยการเก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์นั้น มีจุดมุ่งหมายในการก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์โดยมีการบริหารจัดการจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน เช่น พิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆ บริหารจัดการโดยสำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ส่วนการบริหารงานโดยหน่วยงานภาคเอกชน เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านจิม ทอม สัน สวนสยาม บริหารงานโดยบริษัทอมรพันธ์ จำกัด และการบริหารจัดการโดยภาคประชาชน เช่น พิพิธภัณฑ์ไทยพวนวัดฝั่งคลอง เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยความร่วมมือกันจากคนหลายฝ่ายในชุมชน ซึ่งการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมนั้นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่ มรดกทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งสะสมเก็บรวบรวมสิ่งต่าง ๆ เครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งที่เป็นวัตถุ ของมีค่า สิ่งประดิษฐ์ไว้จัดแสดงเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงคุณค่าของ ศิลปะ วัตถุ ความงดงามและประวัติศาสตร์ ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานได้มีรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ปลุกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดที่ดูแลบริหารจัดการโดยหน่วยงานภาคเอกชน คือ มูลนิธิจุฬาลงกรณ์-พันธุ์ทิพย์ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครเป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑ์ที่ดูแลโดยภาครัฐ คือ กรมศิลปากร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำข้อมูลประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการประกอบการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ให้เหมาะสม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีความดึงดูดใจ สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน และประชาชนทุกกลุ่มต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ และมัคคุเทศก์ ที่มีต่อศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้ เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และประชาชนทุกกลุ่ม
2. แนวทางที่ได้จากผลการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวางแผน ในการบริหารจัดการด้านนโยบาย ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งได้
3. เพื่อเป็นตัวอย่างของการศึกษาวิจัย เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากร ทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งมีความโดดเด่นในด้านของทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปะอันล้ำค่า ที่โดดเด่นด้านพื้นที่จัดแสดง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี มีการจัดการที่แตกต่างกัน

1. พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เลขที่ 352-354 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร บริหารจัดการโดย มูลนิธิจุฬาภรณ์-พันธุ์ทิพย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชน
2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เลขที่ 4 ถนนหน้าพระธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีการบริหารจัดการโดยกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มัคคุเทศก์และผู้เชี่ยวชาญที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ ผู้มีหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งละ 1 ท่าน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งละ 5 ท่าน และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และมััคคุเทศก์กลุ่มละ 10 ท่าน ต่อ 1 พิพิธภัณฑสถาน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **พิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรม** หมายถึง สถานที่สำคัญที่เคยเป็นที่อยู่ของบุคคลสำคัญ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดแสดง เก็บรักษา วัตถุ สิ่งของต่าง ๆ ที่มีคุณค่าโดยมี วัตถุประสงค์ รูปแบบ วิธีการจัดแสดงที่ต่างกัน เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึง คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณคดี ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตน เป็นสถานที่ให้ประสบการณ์เรียนรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง พิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

2. **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม** หมายถึง วิธีการดูแล รักษา จัดแสดง วัตถุ ทางศิลปะ โบราณคดี สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่ต่อไป

3. **ผู้บริหารพิพิธภัณฑสถาน** หมายถึง ผู้นำ หัวหน้ากลุ่ม หรือเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานได้เป็นอย่างดี

4. **ภัณฑารักษ์** หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน

5. **นักท่องเที่ยว** หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาเยี่ยมชมศึกษาหาความรู้ในพิพิธภัณฑสถาน

6. **ผู้เชี่ยวชาญ** หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

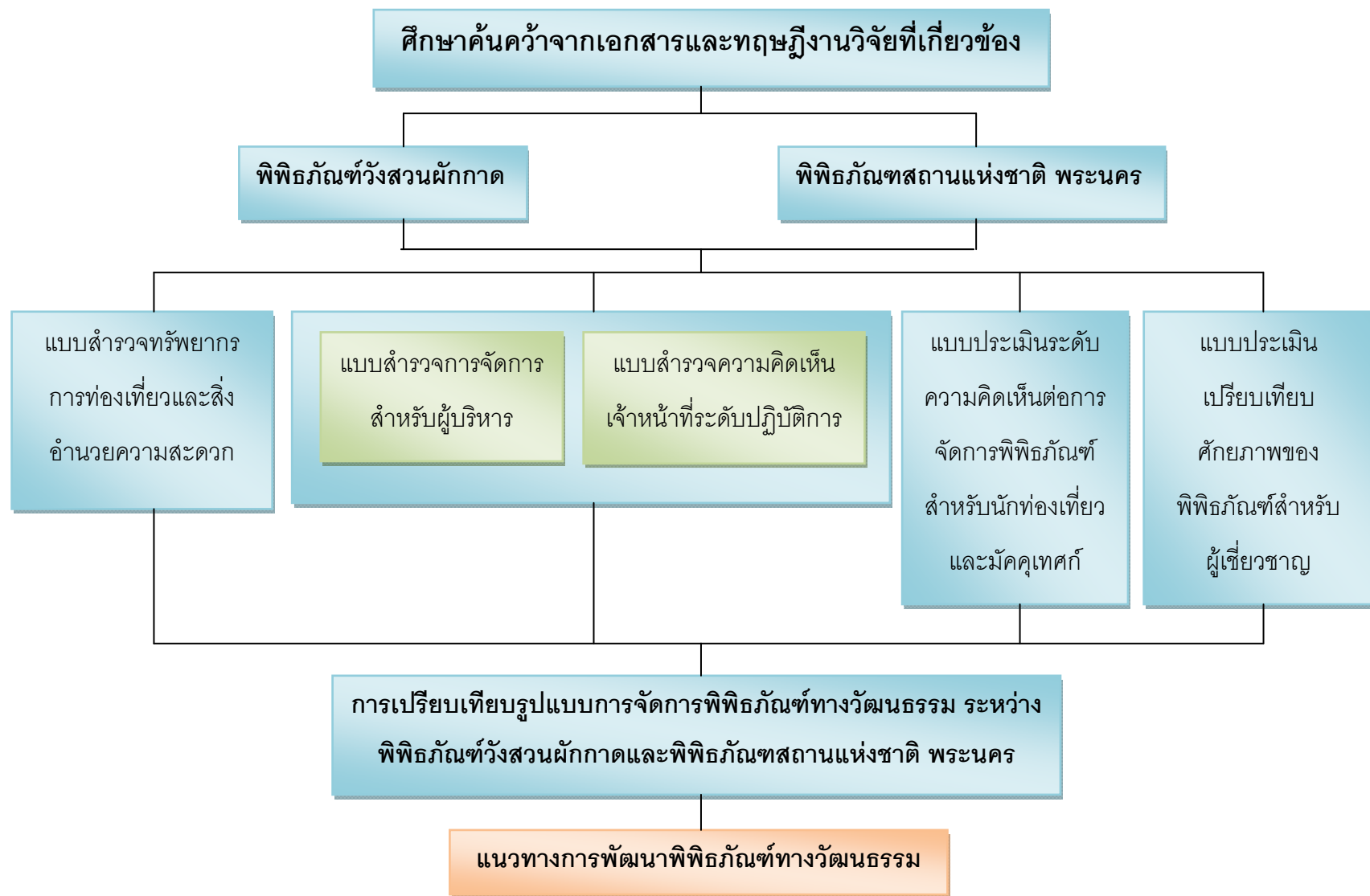
7. **มััคคุเทศก์** หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่นำนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน

8. **แนวทางการพัฒนา** หมายถึง กระบวนการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และนักท่องเที่ยว ให้ได้รับความพึงพอใจควบคู่ไปกับการได้รับความรู้อย่างสูงสุด จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพพร้อมกับรักษาประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดและขั้นตอนในการวิจัย

จากการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้จัดแนวคิดและลำดับขั้นตอนของการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดและขั้นตอนในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวณผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
3. พิพิธภัณฑ์
4. บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 แหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ถือเป็นพื้นฐานความต้องการของมนุษย์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และฟื้นฟูสุขภาพได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 1) ได้สรุปเรื่องการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษย์ต้องการมากที่สุด ควรที่รัฐบาลของทุกประเทศและมนุษย์ทุกคนจะส่งเสริม สนับสนุน การท่องเที่ยวในปัจจุบันมุ่งเน้นการเที่ยวชมสิ่งดึงดูดที่เป็นมรดกตกทอดจากอดีต (Heritage tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากทั่วโลกเป็นอย่างมาก (Spennemann; Look; & Graham, 2001) เนื่องจากการยอมรับว่าสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้ถ้ามีการจัดการอย่างเหมาะสม (ICOMS, 2003; Hargrove, 1990)

การท่องเที่ยวเกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านานแล้ว จนกระทั่งปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มนุษย์จัดทำขึ้นจนจัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง เดิมนั้นการท่องเที่ยวจะเป็นไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีโดยธรรมชาติ ต่อมามีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นที่มนุษย์จัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวหรือดัดแปลงให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวแบบใหม่ ๆ ขึ้นมาเองเพื่อตอบสนองกับความต้องการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540: 8) สำหรับแหล่งท่องเที่ยวนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งออกเป็น 7 ประเภทคือ

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระราชวัง สิ่งก่อสร้าง และอาคารที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ด้วย
2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัด โบสถ์ เจดีย์ ศูนย์ กิจกรรมทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง
3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและการศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีประจำถิ่น
4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานเชิงรมย์ ได้แก่ โรงละคร และการแสดง และร้านอาหาร
5. แหล่งท่องเที่ยวประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องเงิน จักสาน ทอผ้า ทำร่ม เป็นต้น
6. แหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ได้แก่ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนสนุก สานักกีฬา หรือย่านท่องเที่ยวอันเกิดจากกิจกรรมของประชาชน
7. แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดนี้ อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวถาวร คือมีกิจกรรมท่องเที่ยวตลอดทั้งปีอย่างสม่ำเสมอ และแหล่งท่องเที่ยวชั่วคราวที่มีขึ้นตามช่วงเวลาที่มีเทศกาลเท่านั้น

1.2 รูปแบบของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีการจัดรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการจัด และตามความประสงค์ของนักท่องเที่ยว (คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. 2540: 20-21)

1.2.1 การท่องเที่ยวแบ่งตามลักษณะของการจัด แบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ

- 1) การท่องเที่ยวแบบเป็นส่วนตัว แบบอิสระ หรือเฉพาะบุคคล เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Private tour หรือ Individual tour คือนักท่องเที่ยวจัดเรื่องการเดินทางด้วยตนเองทั้งหมด หรืออาจให้บริษัทนำเที่ยวจัดให้ก็ได้ แต่เป็นไปตามความต้องการของตนโดยเฉพาะ ไม่รวมกับนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ การเดินทางอาจไปตามลำพัง หรือไปกับครอบครัว หรือไปกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในบรรดาผู้ที่สนิทชิดชอบกันก็ได้
- 2) การท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ หรือแบบเป็นกลุ่ม เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Package tour หรือ Group tour ซึ่งบริษัทนำเที่ยวจะจัดให้ทั้งหมดทุกอย่าง ตั้งแต่การเดินทาง ที่พัก อาหาร ตลอดจนการนำชมสถานที่ การท่องเที่ยวแบบนี้จะรวมค่าใช้จ่ายทุกอย่าง อาจจัดรายการท่องเที่ยวไว้เป็นหลาย ๆ โปรแกรม ให้ลูกค้าเลือกตามความสนใจ แต่ต้องเป็นตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม จะเปลี่ยนแปลงตามใจชอบไม่ได้ ยกเว้นในกรณีที่มีรายการประเภทให้เลือก ที่เรียกว่า Option tour ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องเสียเงินเพิ่มเพื่อร่วมในรายการเหล่านั้น

1.2.2 การท่องเที่ยวแบ่งตามความประสงค์ของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็นแบบต่าง ๆ ด้วยกัน 5 ข้อดังต่อไปนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Leisure tour

2) การท่องเที่ยวเพื่อทำธุรกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Business tour หรือ Business travel หรือ Professional travel ซึ่งเป็นการเดินทางของนักธุรกิจ โดยมีกิจกรรมด้านธุรกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลัก เช่นการเดินทางไปเข้าร่วมประชุม สัมมนา เจรจาธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็อาจมีการพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนประกอบด้วยก็ได้ ในประเทศอุตสาหกรรม รายได้จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มีอยู่สูงมาก เพราะนักท่องเที่ยวประเภทนี้เดินทางตลอดทั้งปี ไม่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ทั้งเป็นผู้ที่สามารถใช้จ่ายได้สูง

3) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลใจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Incentive tour ซึ่งมักจัดให้แก่พนักงานและลูกค้าของบริษัท และหน่วยงานต่าง ๆ หรือผู้ที่ทำประโยชน์แก่บริษัทและหน่วยงานนั้น ๆ การเดินทางอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อธุรกิจรวมอยู่ด้วยก็ได้ เช่น จัดให้ไปชมโรงงานผลิตสินค้า หรือไปประชุมสัมมนา มีการสังสรรค์เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นต้น

4) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Convention tour โดยนักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์เพื่อไปเข้าร่วมประชุมสัมมนา หรือไปชมการแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการในโอกาสต่าง ๆ

5) การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษเฉพาะกลุ่ม เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Special-interest group tour คือจัดขึ้นเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องใดโดยเฉพาะ เช่น การเดินทางไปชมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาบางชนิด การเที่ยวชมธรรมชาติและดูสัตว์ป่า การเที่ยวถ้ำ การดำน้ำดูปะการัง และสัตว์น้ำ การชมโบราณสถาน

1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนั้นจะมีความสมบูรณ์ต้องประกอบด้วยปัจจัยเกื้อหนุนที่จัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้านคือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว แต่ละองค์ประกอบมีส่วนประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 11) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในเชิงทัศนศึกษาและท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

1.3.1 แหล่งท่องเที่ยว (Tourism resource) จัดว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism supply) ที่สามารถตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม

1.3.2 บริการท่องเที่ยว (Tourism service) จัดเป็นอุปทานสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง เช่น ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้าและแหล่งบันเทิง เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่ก็ถือเป็นบริการรองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวที่บางโอกาสอาจเป็นสิ่งดึงดูดใจได้เช่นกัน

1.3.3 ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market or tourist) โดยปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว เป็นการแสดงถึงอุปสงค์ของการท่องเที่ยว (Tourism demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนและเพื่อกิจกรรมอื่น ซึ่งในกระบวนการจัดการแล้วหมายรวมไปถึงการส่งเสริมและพัฒนารายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือปัจจัยด้านอุปสงค์ และปัจจัยด้านอุปทาน (คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. 2540: 21-22)

1.4.1 ปัจจัยด้านอุปสงค์ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต้องการของบุคคล ในการที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใด ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการดังนี้

1) แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ตามปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางต่อเมื่อมีแรงจูงใจมากระตุ้น แรงจูงใจนี้เกิดขึ้นได้หลายประการ เช่น อาจจะต้องการพักผ่อน เพื่อลดความเครียดจากการทำงานและสภาพแวดล้อมที่จำเจ ต้องการรักษาสภาพของร่างกายและจิตใจ ต้องการพบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในท้องถิ่นอื่น ต้องการพบปะผู้คน เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ที่อยู่ในวงการอาชีพเดียวกัน หรือมีความสนใจร่วมกัน หรือพบปะเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง และผู้ที่รู้จักมักคุ้นกัน ต้องการพัฒนาตนเองด้วยการเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือ วิชาชีพ เป็นต้น

2) ความพร้อมและความสามารถในการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะเดินทางต่อเมื่อมีความพร้อมและความสามารถที่จะเดินทางได้ เช่น มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีเวลาว่างเพียงพอ มีฐานะทางการเงิน หรือได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ไม่มีภาระทางครอบครัวที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น บุตรที่ยังเล็กอยู่ หรือญาติที่เจ็บป่วย

3) สถานการณ์ที่เชื้ออำนาจต่อการเดินทางท่องเที่ยว สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และการเมือง มีความสำคัญต่ออุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวมีใช้น้อย เช่น ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือสถานการณ์ยุ่งยากทางการเมือง ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในประเทศหรือระหว่างประเทศก็ตาม ย่อมทำให้ปริมาณความต้องการทางการท่องเที่ยวลดลง ในทางตรงกันข้าม สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรืองขึ้น หรือมีความสงบเรียบร้อยทางการเมือง ความต้องการด้านการท่องเที่ยวก็จะเพิ่มปริมาณมากขึ้น

1.4.2 ปัจจัยด้านอุปทาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเดินทาง

1) แหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมสถานที่นั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด

2) ความสะดวกในการขนส่ง และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความพร้อมของยานพาหนะชนิดต่าง ๆ และถนนหนทาง ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางจากจุดตั้งต้นไปยังจุดหมายปลายทางได้โดยสะดวก และปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางทางอากาศ ทางถนน หรือทางน้ำ มีบริการการเดินทางโดยยานพาหนะที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และรูปแบบของการเดินทาง เช่น การใช้รถโดยสารที่เรียกว่ารถทัวร์ (Tour coach) การล่องเรือในแม่น้ำลำคลอง (River & canal cruise) การท่องเที่ยวในเรือเดินสมุทร (Ocean cruise) การล่องแพ (Rafting) และการ ล่องแก่ง (Rapids shooting) เป็นต้น

3) ที่พักแรม ความสะดวกในการพักแรม นับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีสถานที่พักแรมประเภทต่าง ๆ ตามประเภทของนักท่องเที่ยวและลักษณะของการจัดนำเที่ยว อาทิ โรงแรมในเมือง โรงแรมในสถานที่ตากอากาศ ที่พักแรมแบบที่ตั้งแคมป์ในอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น โดยอาจมีความหรูหราและความสะดวกมากน้อยแตกต่างกันไป

4) สาธารณูปโภค ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางและการคมนาคมติดต่อ เช่น ถนนหนทาง ทางรถไฟ ไฟฟ้า ประปา การกำจัดน้ำเสียและขยะ มูลฝอย โทรศัพท์ และโทรคมนาคมอื่น ๆ

5) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก แหล่งบันเทิง สถานที่เล่นกีฬาและแข่งขันกีฬา สถานที่จัดประชุม ธนาคาร โรงพยาบาลและคลินิกแพทย์ สถานีดารวจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกขึ้น หรือสามารถใช้บริการต่าง ๆ ที่ต้องการ

2. การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ (Learning)

ออสซูเบล (Ausubal David, 1963) ให้ความหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning) ว่า เป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2545: 87) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับสิ่งเร้าและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวควรมีลักษณะที่ถาวรพอสมควร ซึ่งก็คือการได้รับประสบการณ์นั่นเอง

กรมวิชาการ (2543: 4) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ และเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

ธารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2546: 24) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ (Learning) ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ/หรือ ความเข้าใจอันเป็นผลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดและเกิดการตอบสนอง (Response) ตามทฤษฎีสิ่งกระตุ้น – ตอบสนอง กลยุทธ์การโฆษณาซ้ำแล้วซ้ำอีกจึงได้นำมาใช้ในการส่งเสริมการตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมาย

การเรียนรู้ (Learning) เป็นกระบวนการสำคัญที่ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เป้าหมายของการศึกษาและการเรียนรู้ก็เพื่อให้เกิดปัญญา แก้ไข ปัญหา และความทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ดีไม่ได้เกิดจากวิธีสอนที่ดีขึ้นการสอนเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งที่ครูจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีการแสดงออกที่มองเห็นคุณภาพเป็นรูปธรรมซึ่งการแสดงออกของผู้เรียนดังกล่าวเกิดจากแรงขับภายในและจิตใจภายในตน (สมองและจิตวิญญาณ) ทั้งด้านความรู้ (ความคิดรวบยอดและหลักการ) กระบวนการคิด วิธีการคิด หรือวิธีการเรียนรู้นั่นเอง (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2546: 5)

ทิศนา แคมมณี และคณะ (2545: 1-3) กล่าวว่า การเรียนรู้ มีขอบเขตที่ครอบคลุมความหมาย 2 ประการ คือ การเรียนรู้ในความหมายของ “กระบวนการเรียนรู้” Learning process หมายถึง ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิด การเรียนรู้และเรียนรู้ในความหมาย “ผลการเรียนรู้” Learning outcome ซึ่งได้แก่ความรู้ความเข้าใจในสาระต่างๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ รวมทั้งความรู้สึก หรือเจตคติอันเป็นผลที่

เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึง “การเรียนรู้” สิ่งที่ต้องเข้ามาเกี่ยวพันด้วยเสมอคือ กระบวนการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ

จากข้อความข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการรับรู้ เปลี่ยนแปลง แนวคิด พฤติกรรม ทักษะคติ ไปในทางที่ดีขึ้น อันเนื่องจากการได้รับประสบการณ์จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงการได้รับการถ่ายทอดจากบุคคล โดยมีเป้าหมาย คือการนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดความเข้าใจและการกระทำต่างๆ ในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น

2.2 กระบวนการเรียนรู้

มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้ด้วยการอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะได้มาจากการประสบการณ์ ความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วางแผน ทดลอง ทั้งด้านกายภาพและด้านความรู้สึกนึกคิด นำมาปรับปรุงพัฒนา สร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคลเน้นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความเข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรวมหรือเชื่อมโยง(Subsumme) สิ่งที่เราเรียนรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างสติปัญญากับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนอยู่แล้ว (ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม. 2552: ออนไลน์)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 25-34) ได้นำเสนอแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ที่ควรจัดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนารอบด้านอย่างน้อย 5 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องจัดให้เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนรู้และหลังจากการเรียนรู้แล้วด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายเป็นอิสระ ทุกคนมีความห่วงหาอาทรกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกันเชื่อมั่นในศักยภาพของกันและกัน เปิดโอกาสให้ได้แสดงความสามารถและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามแบบของตนเอง ให้มีการเสริมแรงและการสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลเกิดความสุข การยอมรับ เห็นคุณค่าของตนเอง มีความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหา กล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การที่ครูจะจัดการเรียนรู้ให้เด็กมีความสุขนั้น ครูจะต้องมีความสุขในการจัดการเรียนรู้ ยอมรับในคุณค่าของเด็ก พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสที่เหมาะสมให้เด็กทุกคนและพร้อมที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกันกับเด็กด้วย

2.2.2 การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง เป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งสื่อประสบการณ์ต่าง ๆ รอบตัว โดยผ่านการสังเกต คิด พิจารณา วางแผนและปฏิบัติจริงตามที่ได้วางแผน

หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์สิ่งที่ทำและผลที่เกิดขึ้น ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้เหมาะสมจนเกิดผลตามเป้าหมาย แล้วจึงสรุปสร้างความรู้ เป็นความรู้ของตนเองที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนรู้ และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงนั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่ผู้จัดให้มีการเรียนรู้แบบนี้ต้องตระหนักไว้ คือ การทำงานของสมองในการคิด ทั้งในเรื่องส่วนของสมองที่ควบคุมการทำงานในด้านต่าง ๆ ความสามารถของสมองส่วนนั้น ๆ วิธีการพัฒนาสมองในแต่ละส่วน วิธีการพัฒนาสมองทั้งซ้ายและขวาให้สมดุล เพื่อสามารถคิดได้รอบด้านเกิดการบูรณาการความคิด นอกจากนี้ต้องวิเคราะห์ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกมาของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อการพัฒนาของสมองและจะได้จัดกิจกรรมพัฒนาสมองให้เกิดการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ หลากหลาย บูรณาการ รอบด้าน

2.2.3 การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคล การได้มีโอกาสถ่ายทอด รับและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์จากกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดผลดีหลายประการ ทั้งการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ การสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่า การเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับคนอื่นและที่สำคัญคือการที่สามารถเรียนรู้จากบุคคลอื่นได้ทุกแง่มุม ทั้งเรียนรู้ที่เลือกสิ่งดีของบุคคลมาปรับใช้กับตน เลือกมองสิ่งที่ไม่ดีของคนอื่นเพื่อปรับปรุงตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2.4 การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เป็นการเรียนรู้อย่างบูรณาการสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทุกอย่าง ทั้งเนื้อหาวิชา ทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ กิจกรรมเรื่องราวของตนเองท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม เรื่องที่เป็นสากล เรื่องราวทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ชัดเจน มีความหมายนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาในสภาพสังคมได้

2.2.5 การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการพิจารณาทบทวนสิ่งที่เรียนรู้แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ อุปสรรค ปัญหา เงื่อนไขต่าง ๆ ในการเรียนรู้ สิ่งที่ได้ในการเรียนรู้เพื่อสร้างเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้แก้ปัญหาและทำงานต่อไป

2.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้

ธีรภัทร์ ดงยางวัน (2551: 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้จะได้ผลดีย่อมขึ้นกับองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

2.3.1 วุฒิภาวะ (Maturity) พัฒนาการของบุคคลที่เกิดตามลำดับขั้นตอนการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ วุฒิภาวะของแต่ละบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น ตามวัย ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม

2.3.2 ความพร้อม (Readiness) ความพร้อมจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม ความแตกต่างของแต่ละบุคคล จะขึ้นอยู่กับการศึกษาที่เหมาะสม

2.3.3 แรงจูงใจ (Motivation) เป็นความปรารถนาหรือความต้องการที่จะเรียนรู้ที่เป็น พฤติกรรมที่อยู่ภายใน เช่น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในการแสวงหา ค้นหาความรู้ ตามที่ตนเองต้องการ

2.3.4 การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการกระตุ้นให้กำลังใจผู้เรียนในการ เรียนรู้การเสริมแรงจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้านใดด้านหนึ่ง การเสริมแรง จะมีทั้งด้านที่เป็นบวกและด้านลบ

2.3.5 การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of learning) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริม การเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ใหม่บางอย่างต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ใหม่ให้เร็วขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้ กาเย่ (Gagne, 1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและ ระบบประสาทในการรับรู้
- 2) สิ่งเร้า (Stimulus) คือ สถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- 3) การตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

2.4 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

ต่อจรัส พงษ์สำลี (2541:15-16) แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การจัดรวบรวมทรัพยากรเพื่อ การเรียนรู้ ในรูปแบบของข้อมูลความรู้ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น หรือมรดกทางสติปัญญา เพื่อการ เผยแพร่โดยการจัดแหล่งข้อมูล จัดสถานที่ หรือจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ตามต้องการของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถาบันวิทยบริการ ศูนย์การเรียนรู้ สวนพฤษชาติ สวนสาธารณะ อุทยานการศึกษา อุทยานวิทยาศาสตร์ สถานปฏิบัติการ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ

กฤษณา ศรีเกียรติ(2545: 27-28) ว่าแหล่งการเรียนรู้ คือ การจัดประสบการณ์ทรัพยากร เครื่องมือต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่รวบถึงจัดสถานที่ หรือจัดแสดงด้วยแหล่งการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพอจะแบ่งแหล่งทรัพยากรการเรียนออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) ด้านวัสดุ (Materials) เช่น สื่อวัสดุในลักษณะภาพ เสียง เช่น ภาพซีดีเทป
- 2) ด้านเครื่องมือ (Devices) เช่น เครื่องมือเล่นเทป เครื่องฉายสไลด์

3) ด้านเทคนิค (Techniques) ได้แก่ การสาธิตสังเกตอภิปรายบรรยาย การใช้ทรัพยากร (resources based techniques) เป็นการจัดการศึกษาออกสถานที่ โดยใช้เทคนิคการสอนควบคู่กับสื่อต่างๆ

4) ด้านการติดตั้งหรืออาคารสถานที่ (Setting) เช่น ห้องต่าง ๆ ห้องเสียง ห้องปฏิบัติการห้องสมุด

5) ด้านเนื้อหาวิชา (Content) เช่น โปรแกรมการสอน โครงสร้างหลักสูตร

6) ด้านบุคคล (People) เช่น ครู อาจารย์ ผู้มีความรู้ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 2-6) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้คือ

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ประสบความสำเร็จในงานอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ฯลฯ

2) แหล่งวิทยากร ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

3) สถานประกอบการ สถานประกอบวิชาชีพอิสระ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในท้องถิ่นซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงาน และวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

4) ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์

5) สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

6) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต วีซีดี CIA ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ คือ สถานที่ที่จัดรวบรวม ทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นศูนย์การรวมข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรม เพื่อเผยแพร่ จัดแสดง เพื่อการเรียนรู้ เป็นประโยชน์และตอบสนองต่อผู้ที่ต้องการจะศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ได้อย่างเต็มที่

2.5 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้

ประเภทของแหล่งการเรียนรู้สามารถจัดได้หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 4-11) ได้จัดแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ด้วยกันดังนี้

2.5.1 แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์การเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ ฯลฯ

2.5.2 แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ฯลฯ จะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑ์ได้ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของประเภทของการเรียนรู้ ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่า ต่อผู้ที่สนใจ ในการศึกษาหาความรู้เป็นอย่างยิ่ง

3. พิพิธภัณฑ์

3.1 ความหมายของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ อ่านว่า [พิจิตทะพัน] มีรากศัพท์มาจากภาษา บาลี-สันสกฤต จากคำว่า วิจิ ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ แปลว่า ต่าง ๆ กัน สมาส กับคำว่า ภัณฑ์ ซึ่งเป็นคำนาม แปลว่า สิ่งของเครื่องใช้ ดังนั้น เมื่อรวมกันจึงได้คำว่า วิจิภัณฑ์ หรือ ตามสำเนียงไทย คือ คำว่า พิพิธภัณฑ์นั่นเอง ซึ่งถ้าแปลตามรูปศัพท์แล้ว หมายถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าแปลโดยถือความหมายที่สื่อสารกันแล้ว ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑ์ เป็นคำนาม หมายถึง "สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ หรือ ศิลปวัตถุ" ซึ่งแม้ว่า ในพจนานุกรมได้ให้ความหมายไว้เช่นนั้น แต่การใช้คำว่า พิพิธภัณฑ์ ในปัจจุบันมักนิยมหมายถึง "สถานที่หรือ สถาบัน สำหรับเก็บรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความหมายของพิพิธภัณฑ์นี้ได้ปรับเปลี่ยนไปจากรูปศัพท์เดิม กลายเป็นมีความหมายเดียวกันกับคำว่า พิพิธภัณฑ์สถาน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.2552: ออนไลน์)

คำว่า “ พิพิธภัณฑ์ ” ของไทย บัญญัติขึ้นโดยรัชกาลที่ 4 ปรากฏคำนี้ในครั้งแรกเป็นส่วนหนึ่งในชื่อของ “ พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ ” ซึ่งเป็นพระที่นั่งองค์หนึ่งในหมู่พระอภิเนาว์นิเวศน์ที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2400 ให้เป็นสถานที่เก็บและจัดแสดงสิ่งของ (อารีย์ อัสวณูภาพ, 2532: 5)

พิพิธภัณฑ์ ได้แปลมาจากคำว่า Museum ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า Mouseion หมายถึง วิหารของมิวเซส ซึ่งมิวเซส (Muses) คือเทพธิดาทั้งเก้าของเทพเจ้าเซอุส(Zeus) กับเทพินีโมซีน (Mnemosyne) เทพธิดาทั้งเก้าองค์ประทับรวมกันในเทวาลัยที่เรียกว่ามูเซออน Mouseion (Temple of the muses) โดยแต่ละองค์จะทรงคุณวุฒิในสรรพวิทยาการต่าง ๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนกันอยู่ในสมัยกรีก (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, 2531: 181-182; อารีย์ อัสวณูภาพ, 2532: 7-8) ประกอบด้วย

- 1.) คลีโอ (Clio) เทพธิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์
- 2.) ยูเทอเป (Euterpe) เทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์และทำนองเสนาะ
- 3.) ธาเลีย (Thalia) เทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์ร้อยกรองและสุนาฏกรรม
- 4.) เมลโพมีเน (Melpomene) เทพธิดาแห่งโศกนาฏกรรม
- 5.) เทรพซิคอร์ (Terpsichore) เทพธิดาแห่งการเต้นรำขับร้อง
- 6.) อีราโต (Eroto) เทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์เรื่องรักใคร่และการล้อเลียนท่าทาง
- 7.) โพลีไฮม์เนีย (Polyhymnia) เทพธิดาแห่งเพลงศักดิ์สิทธิ์
- 8.) ยูรานี (Urania) เทพธิดาแห่งวิชาดาราศาสตร์
- 9.) คอลลิโอเป (Calliope) เทพธิดาแห่งวิชาสุนทรพจน์ กวีนิพนธ์

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) ได้ให้คำจำกัดความไว้แล้วว่า " พิพิธภัณฑ์ " คือ หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร เป็นสถาบันที่ถาวรในการรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัย สื่อสาร และจัดแสดงนิทรรศการ ให้บริการแก่สังคมเพื่อการพัฒนา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้าการศึกษา และความเพลิดเพลิน โดยแสดงหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อม สิ่งซึ่งสงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุ แต่ได้รวมถึงสิ่งที่มีชีวิตด้วยโดยรวมไปถึง สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และสถานที่อันจัดเป็นเขตสงวนอื่น ๆ รวมทั้งโบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง " (คลังปัญญาไทย. 2551: ออนไลน์)

สุจิตรา มาถาวร (2542: 12) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ คือ สถานที่เก็บรวบรวมวัตถุ โบราณเก่าแก่ สมบัติมีค่า แพลกประหลาด หรือหายาก และเป็นสถานที่เก็บรวบรวมไว้ซึ่งสิ่งของที่มิได้ใช้งานแล้วเท่านั้น แท้ที่จริง พิพิธภัณฑ์ มิได้มีหน้าที่เพียงเท่านั้นเพราะคำว่า "พิพิธภัณฑ์" หมายถึง สถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญด้านต่าง ๆ

วรารักษ์ เผือกเล็ก (2542: 14) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปถือกันว่าเป็นสถานที่ตั้งแสดงศิลปวัตถุ และเป็นที่ยึดรวบรวมสมบัติทางสติปัญญา (Intellectual Property) ทั้งนี้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อเป็นหลักฐานที่บรรดาผู้มีสติปัญญาจะใช้เป็นสถานที่ค้นคว้า และเป็นพยานอ้างอิงความรู้ตามศิลปวิทยาแขนงต่าง ๆ ตั้งแต่ความรู้ขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุด พิพิธภัณฑ์จึงมิใช่สมบัติเฉพาะของประชาชนและประเทศชาติแต่ประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่เป็นสมบัติส่วนรวมของโลก

เควิน (Flude Kevin. 1998: online) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ คือ สถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมวัตถุ จัดทำเอกสาร อนุรักษ์ จัดแสดง อธิบายถึงส่วนประกอบในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแน่ชัด และการให้ข่าวสารที่ต่อเนื่อง เพื่อผลประโยชน์โดยส่วนรวม

วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich & Schuler. 1973: unpage) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์คือ สถานที่สะสมและรวบรวมสิ่งของทั้งที่เป็นของจริง หรือของตัวอย่าง เพื่อการจัดแสดง ซึ่งในการแสดงนั้นมีการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดแสดง เพื่อให้หน้าดูน่าใจต่อผู้ที่เข้าชม

นิคม มูลิกะคามะ และคณะ (2521: 3) สรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานตามคำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ไอคอม (ICOM: International Council of Museums) ว่าพิพิธภัณฑ์สถาน คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าและความเพลิดเพลิน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533: 513) กล่าวถึงผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์และสถานที่ประวัติศาสตร์ แห่งอโบเม ประเทศเบนิน ซึ่งกล่าวว่าพิพิธภัณฑ์มีความหมายมากกว่าโรงเรียนในการเป็นผู้นำความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ในสังคม ในอนาคตพิพิธภัณฑ์จะมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษา และสร้างรูปแบบเยาวชนของชาติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์ คือสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดแสดง เก็บรักษา สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าโดยมี วัตถุประสงค์ รูปแบบ วิธีการจัดแสดงที่ต่างกัน เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึง คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณคดี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการประดิษฐ์คิดค้น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตน เป็นสถานที่ให้ประสบการณ์เรียนรู้ และความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน

3.2 รูปแบบของพิพิธภัณฑ์

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์นั้นกว้างมาก ครอบคลุมทั้งด้านวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และธรรมชาติ และในระยะแรก ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการรวบรวมวัตถุเพื่อวัตถุประสงค์ประการหนึ่งประการใดโดยเฉพาะ จนเมื่อกิจการพิพิธภัณฑ์เจริญขึ้น พิพิธภัณฑ์จึงสามารถแบ่งได้หลายแบบและบางแห่งก็จัดได้หลายประเภท เช่น

- 1) แบ่งตามการสะสมรวบรวมวัตถุ (Collection)
- 2) แบ่งตามต้นสังกัดหรือการบริหาร เช่น พิพิธภัณฑ์ของรัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย
- 3) แบ่งตามลักษณะของผู้เข้าชมหรือกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลทั่วไป

4) แบ่งตามการจัดแสดง เช่น พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง พิพิธภัณฑ์แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ฯลฯ (คลังปัญญาไทย.2551: ออนไลน์)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะประเภทของพิพิธภัณฑ์ที่แบ่งตามการจัดแสดง และวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการจัดแสดง ซึ่งเป็นที่นิยมกันทั่วไปในปัจจุบัน คือ

1) พิพิธภัณฑ์สถานประเภททั่วไป จะรวบรวมวัตถุทุกประเภท และทุกเรื่องเอาไว้ ถือเป็นพิพิธภัณฑ์แบบแรกก่อนที่จะมีการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องในสมัยต่อมา

2) พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ จัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัตถุทุกประเภท โดยแบ่งย่อยออกเป็น พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะประยุกต์ แสดงวัตถุที่เป็นงานฝีมือ เครื่องใช้ไม้อ้อยต่างๆ หอศิลป์ แสดงงานศิลปะประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะสมัยใหม่จะคล้ายกับหอศิลป์ แต่จะเป็นศิลปะสมัยใหม่ของศิลปินร่วมสมัยในยุคหลัง พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะประเภทการแสดง และพิพิธภัณฑ์สถานศิลปะแรกเริ่ม แสดงงานศิลปะดั้งเดิมของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์

3) พิพิธภัณฑ์สถานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื้อหาหลักคือแสดงวิวัฒนาการความก้าวหน้าของวัตถุที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น

4) พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา จัดแสดงเรื่องราวของธรรมชาติเกี่ยวกับเรื่องของโลก ทรัพยากรทางธรรมชาติต่าง ๆ และยังรวมไปถึง สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ-สัตว์บกด้วย

5) พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ แสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แยกย่อยได้เป็น พิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์ แสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเมือง ทหาร สังคม และเศรษฐกิจ บ้านประวัติศาสตร์ คือการนำเสนอสถานที่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีชื่อเสียงในอดีต โบราณสถาน อนุสาวรีย์ และสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงเมืองประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์สถานประวัติศาสตร์โบราณคดี

6) พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาและประเพณีพื้นเมือง แสดงชีวิตความเป็นอยู่ในทางวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์และชาติพันธุ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็น พิพิธภัณฑ์สถานพื้นบ้าน (พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น) โดยจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน และพิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้ง เป็นการจำลองภาพในอดีตด้วยการนำอาคารเก่า หรือจำลองสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มาไว้ในบริเวณเดียวกัน โดยพยายามสร้างสภาพแวดล้อมรวมถึงบรรยากาศให้เหมือนเช่นในอดีต (คลังปัญญาไทย.2551: ออนไลน์)

ด้านสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ไอคอม) ได้จำแนกประเภทของพิพิธภัณฑ์ออกเป็นสาขาต่าง ๆ ตามหัวข้อจากการอภิปรายของนักการพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั่วโลกในปี พ.ศ.2506 ได้เป็น 9 สาขาประกอบด้วย (กรมศิลปากร. 2536: 14-21)

- 1) พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ (Museum of arts)
- 2) พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย (Gallery of contemporary arts)
- 3) พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Natural history museum)
- 4) พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล (Science and technology museum)
- 5) พิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and Ethnology) ประกอบด้วย
 - 5.1) พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological museum)
 - 5.2) พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นเมือง (Folk arts museum)
 - 5.3) พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง (Open air museum)
- 6) พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of history and archaeology) ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 ประเภทย่อยดังนี้
 - 6.1) พิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี (Archaeological museum)
 - 6.2) พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ (Historical museum)
 - 6.3) พิพิธภัณฑ์ประจำโบราณสถาน (Site museum)
- 7) พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional museum / City museum)
- 8) พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ (Specialized museum)
- 9) พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University museum)

3.3 หลักการและพื้นฐานของการสร้างพิพิธภัณฑ์

แนวความคิดในการสร้างพิพิธภัณฑ์มีจุดกำเนิดมาจากการเก็บรวบรวมสะสมทรัพย์สมบัติ วัตถุ ศิลปะโบราณ หรือสิ่งแปลกประหลาดไว้เป็นสมบัติส่วนตัวมาก่อน ต่อมาภายหลังจึงนำมาจัดแสดงเปิดให้สาธารณชนได้ชมและศึกษา และพัฒนาจนกระทั่งพิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันถาวรเพื่อให้บริการทางการศึกษาและให้ความเพลิดเพลินแก่ประชาชนทั่วไป พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันมีแนวคิด

และหลักการพื้นฐานที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างจากการจัดพิพิธภัณฑ์ในยุคต้น ๆ อยู่หลายประการ ขณะเดียวกันหลักการเดิมบางประการก็ยังคงอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งหลักการและแนวคิดพื้นฐานของการ จัดพิพิธภัณฑ์ ดังนี้ (นิคม มุสิกะคามะ และคณะ, 2521: 4)

1) เพื่อรวบรวม เก็บรักษา มรดกทางศิลปวัฒนธรรมทุกประเภทของชาติไว้มิให้เสื่อม คลาย และจัดแสดงให้ประชาชนได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้

2) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทุกสาขาของศิลปวิทยา เช่น โบราณคดีศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติชาติพันธุ์วิทยา เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นต้น แหล่งข้อมูล เหล่านี้สามารถให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางด้วย

3) เพื่อเป็นแหล่งการศึกษานอกระบบ สำหรับผู้ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน และเพื่อเป็นแหล่งที่สามารถจัดสื่อการเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อสนองความต้องการของ สถานศึกษา นักเรียนและนักศึกษา ให้เข้ามาใช้สื่อเหล่านั้นได้อย่างเสมอภาคกัน ทั้งยังสามารถจัด กิจกรรมพัฒนาเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์นอกระบบโรงเรียน กิจกรรมทาง วิชาการเพื่อฝึกฝนความมีระเบียบวินัย ความรักชาติสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

4) เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้ความเพลิดเพลินแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยจัดสื่อการเรียนรู้ให้ น่าสนใจ และเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ตลอดจนจัดสวนและสภาพแวดล้อมให้สวยงาม ร่มรื่น และให้บริการเพื่อการพักผ่อนเช่นเดียวกับสวนสาธารณะทั่วไป

5) เพื่อจัดให้เป็นแหล่งส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งสามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและจากต่างประเทศ ให้เข้ามาศึกษาชื่นชมกับมรดกทาง วัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

6) เพื่อมุ่งส่งเสริมให้เป็นสถาบันการศึกษาเปิดอย่างแท้จริง ที่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้ามาแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ตลอดเวลาอย่างเท่าเทียมกัน

ยูเนสโกได้ตีพิมพ์บทความ The museum and its functions ของ Dr. Douglas A Allan ในหนังสือ The organization of museum: Practical advice ตีพิมพ์ในปีพ.ศ. 2503 ซึ่งมีการจำแนก หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ไว้ 8 ประการ ประกอบด้วย (นิคม มุสิกะคามะ และคณะ. 2521: 4)

1) การรวบรวมวัตถุ (Collecting) พิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาการมาจากการเก็บรวบรวมวัตถุจึงมีที่มา ของวัตถุจากหลายทาง ได้แก่

1.1) การรับบริจาค บางแห่งจะเลือกสิ่งของที่รับบริจาคตามประเภทของพิพิธภัณฑ์ของตน ในขณะที่พิพิธภัณฑ์ประเภททั่วไป (General museum) มักจะรับบริจาคของทุกประเภท

1.2) ผลจากการขุดค้นทางโบราณคดี การปฏิบัติงานสนามของนักมานุษยวิทยา หรือผลงานประดิษฐ์ของนักวิทยาศาสตร์

1.3) การรวบรวมวัตถุโดยการจัดซื้อ พิพิธภัณฑ์ใหญ่ ๆ มักจะตั้งงบประมาณไว้ค่อนข้างสูงสำหรับจัดซื้อสิ่งของที่มีคุณค่าสำคัญ

2) ตรวจสอบ จำแนกแยกประเภทและศึกษาวิจัย (Identifying and research) เมื่อพิพิธภัณฑ์ได้รับวัตถุไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด จะต้องมีการตรวจสอบ แยกประเภท กำหนดอายุแบบสมัยที่มา ฯลฯ หน้าที่นั้นนอกจากจะตรวจสอบสิ่งของที่จะนำเข้ามาแล้ว ยังต้องทำหน้าที่บริการแก่ประชาชนที่นำวัตถุมาขอรับการตรวจสอบ การให้บริการตรวจสอบนี้สำคัญมาก มีผลให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันทางวิชาการงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นอีกหน้าที่ของภัณฑารักษ์ซึ่งสามารถเผยแพร่ให้ความรู้และสนับสนุนการเป็นสถาบันทางวิชาการของพิพิธภัณฑ์

3) การทำบันทึกหลักฐาน (Recording) การจัดทำทะเบียนวัตถุทุกชิ้นที่เก็บรวบรวมในพิพิธภัณฑ์เป็นงานสำคัญยิ่ง เนื่องจากจะต้องให้เป็นหลักฐานไม่ให้เกิดการสูญหายหรือทุจริตของเจ้าหน้าที่แล้ว ยังเป็นทะเบียนประวัติเพื่อความสะดวกในการค้นคว้ารายละเอียดและการอ้างอิงเจ้าหน้าที่แล้ว

4) ซ่อมสงวนรักษาวัตถุ (Conservation and preservation) วัตถุทุกชิ้นที่จะนำเข้ามาเก็บรักษาในคลังหรือจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จะต้องมีการตรวจสอบ การทำความสะอาด ปฏิบัติการป้องกันการเสื่อมสภาพโดยนักวิทยาศาสตร์เฉพาะทาง

5) รักษาความปลอดภัย (Museum security) พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ปกป้องสงวนรักษาวัตถุให้ปลอดภัย ทั้งจากการเสื่อมชำรุดตามกาลเวลา สภาพแวดล้อม โจรภัย อัคคีภัยและภัยอื่น ๆ

6) การจัดแสดง (Exhibition) ประชาชนไปพิพิธภัณฑ์ก็เพื่อชมการจัดแสดง พิพิธภัณฑ์แห่งใดจัดแสดงได้ดีตรงกับความสนใจของประชาชน สามารถให้ได้ทั้งความรู้และความ

ผลิตเพลินก็จะสามารถดึงดูดให้มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมาก การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วย การจัดแสดงนิทรรศการประจำ (Permanent exhibition) และนิทรรศการชั่วคราว (Temporary exhibition) ซึ่งนิทรรศการประจำนั้น ก็ได้หมายความว่าจัดแสดงอย่างถาวร หากแต่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำ เพื่อเรียกความสนใจของผู้ชมนั่นเอง นอกจากนี้ทั้งสองประเภทที่จัดภายในอาคารพิพิธภัณฑ์แล้วยังสามารถจัดนิทรรศการแบบเคลื่อนที่ (Travelling exhibition) โดยการจัดนิทรรศการในยานพาหนะเคลื่อนย้ายไปจัดแสดงและบริการในชุมชนต่าง ๆ

ฮูเปอร์-กรีนฮิลล์ (Hooper-Greenhill. 1991: unpaged) กล่าวว่า การจัดนิทรรศการ เป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญ และนิทรรศการเป็นช่องทางสื่อสารที่สามารถทำให้การสื่อสารระหว่าง ผู้ส่งสารและผู้รับสารบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพช่องทางหนึ่ง เพราะนิทรรศการเป็นสื่อที่สามารถเห็นด้วยตา ผู้ชมจะมีเวลาให้พิจารณาและทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระ รวมทั้งวัตถุประสงค์ที่ ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารด้วย

7) หน้าที่ให้การศึกษา (Museum education) หน้าที่ให้การศึกษาเป็นหน้าที่ที่ พิพิธภัณฑ์เพิ่งจะตื่นตัวหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พิพิธภัณฑ์ในสมัยก่อนหน้านั้นจะมีลักษณะเป็น สถาบันค้นคว้าวิจัย (Research Institution) ที่มีวัตถุประสงค์เป็นหลักฐาน พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันจะต้องจัดให้มี กิจกรรมและบริการด้านการศึกษากับคนทุกเพศทุกวัยทุกระดับความรู้ ซึ่งรวมถึงบุคคลกลุ่มพิเศษเช่น คนพิการ หูหนวก ตาบอด และนอกจากการบริการในพิพิธภัณฑ์แล้ว ยังจัดกิจกรรมนำวัตถุออกไปจัด แสดงให้ความรู้ความเพลิดเพลินแก่ชุมชนในชนบทห่างไกลอีกด้วย พิพิธภัณฑ์สามารถจัดบริการ การศึกษาได้หลายรูปแบบ เช่น

- 7.1) การจัดนิทรรศการ ซึ่งเป็นวิธีหลักของพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไป
- 7.2) การบริการนำชมพิพิธภัณฑ์
- 7.3) การบริการนำเที่ยวโบราณสถาน หรือสถานที่ที่น่าสนใจ
- 7.4) การจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนา
- 7.5) จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา ควบคุมดูแล ดำเนินการและรับผิดชอบห้อง บรรยาย การควบคุมบริการอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ การผลิตสื่อเผยแพร่ความรู้
- 7.6) ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร บริการความรู้สู่ประชาชน เก็บรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ ต่าง ๆ เพื่อเป็นสมบัติของชาติและใช้จัดแสดงกิจกรรมเพื่อการศึกษาแก่ประชาชน

7.7) จัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

7.8) จัดรายการเผยแพร่ความรู้สู่สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ

7.9) จัดสอนพิเศษ อบรมวิชาเฉพาะ

7.10) ให้ยืมศิลปวัตถุ

7.11) บริการสอนในระบบโรงเรียน โดยการจัดเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษร่วมร่างหลักสูตรการเรียน จัดทำบทเรียนเฉพาะเรื่อง เป็นการเน้นเนื้อหา รายละเอียดตามหลักสูตรการเรียนการสอน

8) หน้าที่ทางสังคม (Social function) หน้าที่นี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงานด้านการศึกษา เมื่อกล่าวว่าพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมนั้นหมายความว่าพิพิธภัณฑ์ต้องเป็นสถาบันที่เปลี่ยนแปลงปรับตัวไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมดำเนินกิจการตามความต้องการของสังคม จัดบริการแก่ชุมชนและสามารถเป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน (Community center)

3.4 พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา

การศึกษาของพิพิธภัณฑ์นี้ ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว เพราะพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากวัตถุจริงที่มีความน่าสนใจ การค้นหาความรู้เกิดการพัฒนาการรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ วัตถุนั้น ๆ และยังเปิดเผยให้ทราบถึงความจริงในด้านต่าง ๆ อีกด้วย โดยจิรา จงกล (2532: 202-206) กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

3.4.1 วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไป

1) ให้ความรู้โดยอาศัยฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ วัตถุประสงค์ข้อแรกจึงเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า เมื่อศึกษาก็ต้องเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง สำหรับพิพิธภัณฑ์ คือ ให้ความรู้จากวัตถุของจริงที่รวบรวมจัดแสดงไว้

2) ให้ความคิด วัตถุในพิพิธภัณฑ์ต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจหรือเอาใจใส่มาก่อน เมื่อเกิดความคิดแล้วก็จะนำไปสู่การค้นคว้าเรื่องราว เกิดเป็นความรู้ขึ้นภายหลัง

3) การจูงใจและสร้างความประทับใจ ให้เกิดความรู้สึกชื่นชม และเห็นคุณค่าของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวมรักษาไว้ จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดง

4) สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์แก่คนทุกประเภทและทุกวัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้าพิพิธภัณฑ์ไม่ปรับปรุงกิจการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ก็จะดำเนินต่อไปไม่ได้ จึงหมายความว่า การจะดำเนินกิจการด้านการศึกษาให้ได้ผลตามความมุ่งหมายจะต้องขึ้นอยู่กับการ

1) การจัดแสดงที่ดี ที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจด้วย โดยในปัจจุบันการจัดแสดงทั่วไป มีวัตถุประสงค์ “เพื่อการศึกษาและความเพลิดเพลิน” (Education and enjoyment) หมายความว่า ให้ผู้ชมได้ชมอย่างเพลิดเพลินและให้ประโยชน์ทางการศึกษากับ

2) บริการความสะดวกสบายแก่ผู้ชม เช่น ห้องฝากของ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องอาหาร ห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ห้องสูบบุหรี่ ห้องขายของ ซึ่งบริการความสะดวกสบายเหล่านี้ได้ชักจูงคนเข้าพิพิธภัณฑ์ได้อย่างคึกคัก

3) การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากการปฏิบัติงานของพิพิธภัณฑ์ โดยทั่วไปแบ่งงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดแสดง ซึ่งต้องมีการปรึกษากันระหว่างภัณฑารักษ์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เพื่อให้การจัดแสดงเป็นประโยชน์แก่ผู้ชมทั่วไปได้ตามวัตถุประสงค์

4) ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนและวิทยาลัยต่าง ๆ อันเป็นเรื่องที่จำเป็นมากที่จะให้บริการสำหรับนักเรียนและนักศึกษา บังเกิดผลตามความมุ่งหมาย

แกรี่ เอ็ดสัน. (Gary edson.1994: Unpaged) นักวิชาการพิพิธภัณฑ์ ได้เสนอว่า หลักในการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และให้การศึกษาแก่ผู้เข้าชมจะสัมฤทธิ์ผลได้ต่อเมื่อผู้จัดทำความเข้าใจว่า องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์ (Museum component) ไม่ใช่แต่วัตถุอันมีค่าแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีหลายส่วนประกอบด้วยกัน คือ

- 1) วัตถุ (Object)
- 2) สิ่งแวดล้อม (Environment)
- 3) วัตถุประสงค์ (Objective)
- 4) สหวิทยาการเป็นการบูรณาการในหลายสาขาวิชา (Interdisciplinary)
- 5) มนุษยศาสตร์ (Humanistic)
- 6) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Enjoyable)

3.4.2 บริการและกิจกรรมเพื่อการศึกษา

การบริการเพื่อการศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่า การมาชมพิพิธภัณฑ์เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ รวมถึงเป็นการพัฒนา

ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ของผู้เรียน เกี่ยวกับวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และวัฒนธรรมชาติ เป็นการสอนแนวคิดในการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ของมนุษย์และสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยอิสระและอยากกลับมาชมพิพิธภัณฑ์อีก ซึ่งกิจกรรมการบริการเพื่อการศึกษาที่สามารถนำมาจัดได้มีดังนี้ (จิรา จงกล. 2532: 15-16 และนิคม มุสิกะคามะ และคณะ. 2521: 30)

1) การจัดการนิทรรศการถาวรและนิทรรศการพิเศษ ลักษณะการจัดแสดง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจทางพิพิธภัณฑ์ ควรจัดแสดงวัตถุที่สามารถให้เด็กได้จับต้องได้ หรือนิทรรศการที่เรียกว่า “push button” ในแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของพิพิธภัณฑ์ในแต่ละประเภท

2) การนำชมพิพิธภัณฑ์ (Museum tours) เป็นบริการนำชมและบรรยาย ที่มุ่งความสนใจไปยังหัวข้อเฉพาะเจาะจงตามที่มีการจัดแสดงไว้ในแต่ละห้อง ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการสังเกตการณ์ กิจกรรมลักษณะนี้ของพิพิธภัณฑ์เป็นโอกาสพิเศษที่จะแนะนำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และมีมุมมองใหม่ในการคิดวิเคราะห์

3) โปรแกรมการเยี่ยมชมอันหลากหลาย (Multiple-visit programs) พิพิธภัณฑ์ บางแห่ง อาจนำเสนอรูปแบบโปรแกรมการเยี่ยมชมที่หลากหลาย ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้ามาชมได้มากกว่า 2 ครั้ง การเยี่ยมชมในลักษณะนี้จะสามารถส่งเสริมให้ได้รับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนับเป็นโอกาสการเรียนรู้ที่ดียิ่ง ครูผู้สอนอาจจะรวมเอาโปรแกรมการเยี่ยมชมที่หลากหลายนี้มาใช้เป็นกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับนั้น จะนำไปสู่การเข้าถึงพิพิธภัณฑ์และการช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในสิ่งที่พวกเขาได้พบเห็น

4) การเยี่ยมชมแบบเชิงปฏิบัติการ (Workshop tours) รูปแบบการเยี่ยมชมแบบเชิงปฏิบัติการนั้น จะรวมไปถึงการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การร่วมทำกิจกรรมตอบปัญหาซึ่งจะเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาของการเรียนการสอนได้

5) การนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-guide tours) ครูผู้สอนบางคน อาจจะคาดหวังว่าผู้เรียนของพวกเขาสามารถเข้าถึงผลงานที่จัดแสดงไว้ได้เอง ซึ่งวิธีการนี้ครูผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นในการคัดเลือกหัวข้อของตนเองหรือเนื้อหาที่ต้องการอย่างชัดเจน ครูผู้สอนยังคงต้องได้รับความช่วยเหลือจากนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในการออกแบบการเข้าชมด้วยวิธีการอันหลากหลายโดยปกติแล้วพิพิธภัณฑ์จะมีกฎข้อบังคับเฉพาะหากเป็นการนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบางสถาบันจะจัดให้มีการนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้นเฉพาะช่วงเวลาเท่านั้น โดยจะกำหนดจำนวนของผู้เรียนที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าไปในห้องแสดงผลงาน พิพิธภัณฑ์อาจจะขอร้องให้ครูผู้สอนร่วมมือในการกำหนดจำนวนของผู้ควบคุม

6) บทเรียนพิพิธภัณฑ์ (Museum lessons) บทเรียนพิพิธภัณฑ์จะมีค่ามากในการเรียนรู้เพื่อประสบการณ์ทางการศึกษาซึ่งจะมีผลสะท้อนกลับต่อหัวข้อของบทเรียนในชั้นเรียน การวางแผนนั้นจะเกิดขึ้นร่วมกันระหว่างนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์และครูผู้สอน บทเรียนสามารถถูกพัฒนาไปเป็นความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียนและตรงกับความต้องการให้มากที่สุด

7) การจัดประชุมบรรยาย หรือปาฐกถาทางวิชาการประจำเดือน (Monthly lecture) โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือภัณฑารักษ์เป็นผู้บรรยาย นิยมจัดเป็นรายการประจำเดือนหรือตามโอกาสเหมาะสม

8) การจัดชั้นเรียนในวันหยุด เป็นการจัดสอนวิชาที่เป็นงานอดิเรก เช่น ดนตรี วาดเขียน งานปั้น นาฏศิลป์และธรรมชาติวิทยา เป็นต้น

9) รายการพิเศษในช่วงปิดเทอม เป็นนโยบายชักชวนให้เด็กไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในระหว่างปิดภาค รายการที่จัด เช่น ฉายภาพยนตร์ จัดแสดงพิเศษ และการจัดประกวดผลงาน เป็นต้น

10) การจัดชม (Museum club) การจัดสโมสรหรือชมรมก็คล้ายกับเป็นสมาคมเล็ก ๆ มีการประชุม มีกฎข้อบังคับและมีคณะกรรมการ ซึ่งตรงกับหลักจิตวิทยาของเด็กที่ชอบรวมพวกกัน

11) การเล่นเกม (Museum games) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เกิดความบันเทิงใจแก่เด็ก เกมแต่ละประเภทจะถูกจัดให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย และมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลอำนวยความสะดวกและช่วยควบคุม

12) จัดรายการวิทยุ (Radio program) สำหรับเด็ก

13) จัดรายการโทรทัศน์ (Television program) สำหรับเด็ก เนื้อหารายการควรมีขอบเขตที่กว้างขวาง อาทิ รายการอธิบาย รายการบรรยายและการตอบปัญหา รวมถึง การแสดงสิ่งของที่จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ให้ผู้ชมได้เห็นคุณค่าและชื่นชม

14) การฉายภาพยนตร์ ทางพิพิธภัณฑ์จะจัดแจ้งรายการ เรื่องและเวลาให้ทราบล่วงหน้า

15) บริการห้องสมุด เพื่อใช้ในการค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุ

16) การจัดทำข้อมูลความรู้ เพื่อใช้เผยแพร่ อาทิ เอกสาร และแผ่นพับ นิติสารหรือวารสาร เป็นต้น

17) การจัดทัศนอาจร การจัดทัศนอาจรเป็นการเปิดโอกาสให้กับเด็กได้ออกไปสัมผัสกับประสบการณ์โดยตรงนอกพิพิธภัณฑ์ แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อที่มีในพิพิธภัณฑ์ การทัศนอาจรนอกจากจะได้ความรู้ยังเป็นการพักผ่อนและได้เพลิดเพลินสนุกสนาน

18) การให้บริการนอกพิพิธภัณฑ์ รูปแบบการจัดบริการนอกพิพิธภัณฑ์ที่นิยมใช้กัน ได้แก่ การบรรยายพิเศษ การจัดทำชุดอุปกรณ์เพื่อให้ยืม การจัดทำสิ่งพิมพ์ การจัดรถบริการเคลื่อนที่เป็นต้น

นอกจากนี้ แอมโบรซและเพน (Ambrose and Paine. 1993: 102) กล่าวเสริมว่า พิพิธภัณฑ์นั้นไม่ใช่แต่จะรอให้โรงเรียนมาเยี่ยมชมเท่านั้น พิพิธภัณฑ์ต้องมีโปรแกรมที่จะนำตนเองไปสู่โรงเรียนหรือชุมชน พิพิธภัณฑ์บางแห่งสามารถให้โรงเรียนยืมวัตถุออกไปได้ในระยะสั้น ๆ เพื่อที่จะนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่จะต้องทำด้วยความระมัดระวังความเสียหายและความปลอดภัยด้วย การจัดสโมสรเด็กหรือกิจกรรมวันหยุด ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการชักชวนให้เด็กมีความสนใจในพิพิธภัณฑ์ และจะก่อประโยชน์ในการศึกษาได้มาก ทั้งนี้ ต้องจัดการอย่างระมัดระวัง เพื่อให้เด็กทุกคนได้เข้าร่วมมากที่สุด อีกวิธีหนึ่งที่ได้ผลที่สุดในการจัดบริการการศึกษา คือ การจัดเทศกาล ซึ่งจะต้องมีการกำหนดหัวข้อเพื่อวางขอบเขตและรูปแบบการจัดเทศกาล และถ้าตั้งใจจัดขึ้นเพื่อโรงเรียนก็น่าจะเป็นเรื่องที่มีหัวข้อเกี่ยวกับงานที่โรงเรียน

ธวัชชัย ผลเพิ่ม (2523: 110-111) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จากรากศัพท์คำ “Museum” ว่าหมายถึง “Temple of the muses” เป็นสถานที่รวมของสรรพวิทยาการต่าง ๆ ที่ศึกษากันในสมัยกรีก โดยพิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับอุดมศึกษา เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางของการเก็บรวบรวมวัตถุและสิ่งของตัวอย่าง เป็นศูนย์กลางของการวิจัยค้นคว้า และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนให้แก่ชุมชนในยุคต่อมา เมื่อมีแหล่งวิทยาการมากขึ้น สภาพและสถานะของพิพิธภัณฑ์ได้กลายเป็นสถาบันวิชาการเพื่อการศึกษาระดับสูง เป็นสถานที่สำหรับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ครั้นถึงปัจจุบันการศึกษายาวตัวมากขึ้น ประกอบกับอัตราการเพิ่มของประชากรที่มากขึ้นทำให้การจัดบริการการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง ต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีการจำกัดเวลาการศึกษา ไม่จำกัดพื้นความรู้ ไม่จำกัดเพศและวัย กล่าวคือ เป็นสถาบันการศึกษาเปิดสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยเพื่อการแสวงหาความรู้ได้ ตามความสนใจตามเอกัตภาพของแต่ละบุคคล สิ่งที่พิพิธภัณฑ์นำมาเป็นตัวกลางก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อการศึกษา ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของตัวอย่าง หุ่นจำลอง วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ศึกษาด้วยตนเอง

3.5 พิพิธภัณฑ์กับระบบข้อมูล

พิพิธภัณฑ์ จัดได้ว่าเป็นสถานที่ให้บริการด้านความรู้ ที่สามารถค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ จัดแสดงวัตถุอันมีค่า เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทุกเพศ ทุกวัย เป็นแหล่งถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้ เชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในอดีต สู่ปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ จึงต้องมีการจัดการระบบ

ข้อมูลที่ดี ซึ่งการบันทึกหลักฐาน การจัดทำข้อมูล และระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจของการทำงานของพิพิธภัณฑ์ (จิรา จงกล, 2521: 135) กล่าวว่า ทะเบียนประวัติวัตถุมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของงานพิพิธภัณฑ์ ถ้าพิพิธภัณฑ์ใด ไม่มีบัญชี ไม่มีทะเบียนประวัติของวัตถุ งานพิพิธภัณฑ์นั้นก็ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

ความสำคัญของข้อมูลพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

- 1) ข้อมูลวัตถุพิพิธภัณฑ์เป็นประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุ ทำให้ทราบและเชื่อมโยงงานด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย
- 2) ข้อมูลวัตถุพิพิธภัณฑ์เป็นเอกสารสำคัญ รวบรวม ประวัติ เรื่องราวของวัตถุแต่ละชิ้นไว้เป็นหลักฐาน ทำให้ทราบที่มา ประวัติ เรื่องราว จำนวนวัตถุของพิพิธภัณฑ์ การจำแนกประเภท การกำหนดอายุสมัยของวัตถุ และการศึกษาเรื่องราวในอดีต
- 3) เป็นหลักฐานหรือเครื่องมือป้องกันวัตถุที่เก็บรวบรวมไว้ มิให้สูญหายและปลอดภัยจากการทุจริตจากเจ้าหน้าที่ในวงงาน
- 4) ข้อมูลเป็นหลักฐานคุ้มครองทางกฎหมาย กรณีเกิดโจรภัย หากวัตถุถูกขโมยไปหลักฐานที่แสดงแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ ข้อมูลด้านทะเบียนบัญชี บัตรรายการ หรือบัตรประจำวัตถุ พร้อมภาพถ่าย ซึ่งเป็นหลักฐานพิสูจน์ทางกฎหมายได้
- 5) ระบบข้อมูลพิพิธภัณฑ์ส่วนในการควบคุม ดูแลรักษาวัตถุที่จัดแสดงและที่เก็บรักษาในคลังพิพิธภัณฑ์ โดยการแบ่ง กำหนดแยกประเภท รายการ ตามสถานที่เก็บรักษา การจัดการข้อมูลวัตถุที่มีการเคลื่อนไหว ในกรณีมีการยืมวัตถุทั้งจากภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์ รวมถึงการประกันภัย การรักษาความปลอดภัย และข้อมูลจากการสงวนรักษาวัตถุ
- 6) ระบบข้อมูลช่วยในการใช้ประโยชน์จากวัตถุพิพิธภัณฑ์ โดยการเตรียมข้อมูลในการจัดทำสิ่งพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์ การให้การบรรยาย แบ่งประเภทของการค้นคว้าวิจัย และการพัฒนาการจัดแสดงและนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์
- 7) เชื้อประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนด และวางแผนระยะสั้น ระยะยาว การจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ ครุภัณฑ์ ในพิพิธภัณฑ์

3.6 พิพิธภัณฑสถานกับการจัดแสดงและนิทรรศการ

ในคำจำกัดความของพิพิธภัณฑสถานได้ให้ความหมายไว้แล้วว่าเป็นสถานที่ซึ่งรวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงเพื่อการค้นคว้าการศึกษาและความเพลิดเพลิน (For purposes of study, education and enjoyment)

การจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานจึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน ในการจะให้ความรู้นั้น การจัดแสดงจะต้องให้ความเข้าใจด้วยการบรรยายประกอบไปด้วยกัน (Presentation and Interpretation)

Lancaster County Heritage (nd.) ได้กำหนดองค์ประกอบในการออกแบบพิพิธภัณฑสถานซึ่งประสงค์จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบรรยากาศของห้องจัดแสดง เส้นทางสัญจรสำหรับนิทรรศการจัดแสดง การควบคุมสภาพแวดล้อมภายในห้องจัดแสดงพิพิธภัณฑสถาน การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน การให้การศึกษา และความพร้อมในการรองรับผู้มาเยือน

หลักในการจัดแสดง (Basic principles) (จิรา จงกล, ม.ป.ป) การใช้คำในภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานไม่นิยมใช้คำว่า Display แต่จะใช้คำว่า Museum presentation หรือเรียกนิทรรศการ Museum exhibition ความหมายของคำว่า Presentation ก็คือการนำเอาวัตถุที่พิพิธภัณฑสถานรวบรวมไว้นั้นออกจัดแสดงให้เรื่องราว ไม่ใช่การนำจัดตั้งโชว์ต่อการ Display สินค้า พิพิธภัณฑสถานแต่ละประเภทอาจใช้เทคนิคการจัดแสดงแตกต่างกัน แต่โดยหลักการที่เป็นพื้นฐานแล้ว มีหลักการอย่างเดียวกัน ดังนี้

1) ความสำคัญของการจัดแสดงอยู่ที่วัตถุ นิทรรศการพิพิธภัณฑสถานต่างกับนิทรรศการทั่วไปก็คือต้องเน้นความสำคัญของวัตถุ ส่วนคำบรรยายหรือส่วนประกอบอย่างอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยให้วัตถุที่จัดแสดงมีความหมายสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ การจัดแสดงเน้นที่องค์ประกอบหรือเทคนิค ต่าง ๆ จึงเป็นการจัดแสดงที่ผิดหลักการ ศิลปวัตถุที่มีความงามในตัว ยิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นให้ศิลปะวัตถุเด่น องค์ประกอบจะมีเพียงฉากหลัง สีและแสงที่เสริมความงามให้เป็นจุดเด่นและเกิดความประทับใจมากที่สุด การจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานเป็นการนำเอาวัตถุที่มีความสำคัญออกแสดงไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถานประเภทใด ความสำคัญมากที่สุดอยู่ที่วัตถุ

2) การให้เรื่องราวความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง องค์ประกอบวัตถุที่มีความหมาย ความสำคัญจะต้องมีคำบรรยายและการใช้คำบรรยายอย่างไร ใช้เทคนิคอะไรนั้นก็อยู่ที่ความเหมาะสม และเรื่องที่จะจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานประเภทวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติวิทยาจะต้องใช้องค์ประกอบ เช่น ตัวหนังสือ บรรยาย แผนที่ ภาพถ่าย แผนผังอื่น ๆ เพื่อให้เรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง

3) การจัดแสดงวัตถุจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ให้เรื่องราวขั้นตอนไปตามลำดับ จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวติดต่อกัน ฉะนั้น การจัดแสดงจึงต้องมีหัวเรื่องเป็นหัวเรื่องใหญ่ หัวเรื่องย่อย ซึ่งมีความสัมพันธ์ ประสานรับกันเป็นลำดับ

4) ให้ความประทับใจ ความเพลิดเพลิน ความชื่นชม และความสำคัญแก่คุณค่าของวัตถุ ให้ผู้ชมได้ยอมรับว่าวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงไว้นั้นมีคุณค่าสูงควรแก่การคุ้มครองรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

5) การจัดแสดงต้องถือหลักจัดอย่างง่าย ๆ (Simplicity) ไม่จัดแสดงให้ดูซับซ้อนพิสดาร สับสน แต่ต้องวางแผนออกแบบได้พอเหมาะพอสมไม่มากไม่น้อย ถ้าหากจัดให้แะกะระกไม่เป็นระเบียบหรือดูซับซ้อน จะทำให้ขาดความสำคัญ คนดูจะเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ และไม่เกิดความประทับใจ การใช้หลักการจัดอย่างง่าย ๆ แต่ดูมีความสำคัญมีรสนิยมสูง จะทำให้เกิดความประทับใจ ให้ความรู้สึกเห็นคุณค่าและไม่เบื่อหน่ายและแม้จะเข้าชมอีกหลาย ๆ ครั้งก็พอใจทุกครั้ง

6) ให้ความปลอดภัยแก่วัตถุ จะใช้วิธีการหรือเทคนิคใดก็ตาม จะต้องพิจารณาว่าการจัดแสดงนั้น จะทำให้วัตถุเสียหายหรือไม่ และปลอดภัยจากโจรกรรมหรือไม่ หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จะต้องคุ้มครอง สงวนรักษาให้คงอยู่ตลอดไป ไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพเสียหายแตกหัก ไม่ให้ถูกโจรกรรม การจัดแสดงจะต้องระมัดระวังในเรื่องอุณหภูมิ ความร้อน ความเย็น ฝุ่นละออง ความชื้น แสงสว่าง ซึ่งจะทำให้วัตถุเสื่อมสภาพได้ นอกจากนั้นในการใช้เทคนิคการจัด เช่น ติดวัตถุไว้บนผนังตู้ จะต้องระมัดระวังว่าจะใช้วัตถุอะไรทำอย่างไรวัตถุจึงไม่เสียหาย เช่น ศิลปะวัตถุเป็นงานชิ้นเล็ก ใช้กาวยึดผนังตู้ก็อาจทำความเสียหายแก่วัตถุ จัดแสดงผ้าใช้เข็มหมุดหรือคลิปโลหะก็จะเกิดเป็นสนิม ผ้าเสียหายให้แสงไฟฟ้ามืดก็จะทำให้ผ้าเสียหายสีซีดหมด เป็นต้น

สิ่งของมีค่า เครื่องเพชร เครื่องทอง ซึ่งเป็นของล่อใจการโจรกรรมในสมัยก่อนจัดแสดงในห้องมั่นคง ห้องลูกกรงเหล็กซึ่งไม่น่าสนใจ ไม่น่าดู แต่ในปัจจุบันมีวัตถุใหม่ที่จะจัดทำตู้ใส่ได้อย่างปลอดภัย สวยงาม เช่น ตู้กระจกปลอดภัยกระสุน (Bullet proved glass) หรือตู้เพลกซิกลาส (Plexi glass) ชนิดหนา เป็นต้น และยังมีระบบสัญญาณไฟอีกด้วย การจัดแสดงสมัยใหม่จึงสวยงามน่าชม

สรุปได้ว่าหลักสำคัญที่เป็น Basic principles ก็คือให้ความสำคัญแก่วัตถุ ให้ความสำคัญของเรื่องราว คำบรรยายที่เหมาะสมพอดี องค์ประกอบไม่ว่า แสง สี และเลขศิลป์ ใด ๆ ให้พอเหมาะพอควร

ไม่มากนัก และต้องให้ความสำคัญแก่วัตถุ นักออกแบบ นักตกแต่ง และช่างครุภัณฑ์ มักจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนออกแบบ เช่น ตู้ แทนฐาน และองค์ประกอบ ซึ่งไม่ตรงกับหลักวิชาการ

4. บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

4.1 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

4.1.1 ประวัติ ความเป็นมา

วังสวนผักกาด เป็นสถานที่แห่งแรกในประเทศไทยที่เจ้าของบ้าน คือ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภวรักษ์บริพัตร กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต หรือ เสด็จในกรมฯ และหม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ บริพัตร หรือ "คุณท่าน" ได้เปิดบ้านซึ่งหลายคนรู้จักในนาม "วังสวนผักกาด" ให้บุคคลภายนอกเข้าชมในขณะที่ท่านเจ้าของยังคงใช้เป็นที่พัก้านนับแต่ พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา ด้วยนิสัยและความรักในการสะสม เสด็จในกรมฯ ทรงรวบรวมศิลปะและโบราณวัตถุอันล้ำค่าที่สืบทอดมาจาก จอมพลเรือสมเด็จเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ) ต้นราชสกุลบริพัตร พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และ สมเด็จพระนางเจ้าสุชุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี นอกจากนี้ เสด็จในกรมฯ และ "คุณท่าน" ต่างร่วมกันสะสมศิลปะและโบราณวัตถุชิ้นสำคัญอื่น ๆ ของทั้งชาติไทย และของโลกไว้อีกเป็นจำนวนมาก โดยเก็บรวบรวมไว้ ณ วังสวนผักกาด (พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด. 2552: ออนไลน์)

พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด ตั้งอยู่เลขที่ 352-354 ถนนศรีอยุธยา บนพื้นที่ 6 ไร่ ทิศเหนือขนานกับถนนศรีอยุธยา บริหารงานโดยมูลนิธิจุมภว-พันธุ์ทิพย์ โดยที่ทำการตั้งอยู่ที่อาคารศิลปาคารจุมภว-พันธุ์ทิพย์ อยู่ภายในพิพิธภัณฑ์

4.1.2 การจัดแสดง

ภายในพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีการจัดแสดงดังนี้ โดยมีการจัดแสดงดังนี้ (พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด. 2553: ออนไลน์)

1) เรือนไทย 8 หลัง

เรือนหลังที่ 1 ชั้นล่างจัดแสดงเป็นห้องเครื่องดนตรีของทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ได้แก่ กลองโบราณขนาดใหญ่จำนวน 6 ใบ ซอสามสาย และระนาดเอก เป็นต้น ส่วนชั้นบนนั้น มีพระพุทธรูป สมัยอุทองของไทย อินเดียคันธาระ และพม่า โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ ประติมากรรมสมัยต่าง ๆ เช่น เทวรูปศิลาพระอุมา เทวรูปอรรณาริ เป็นต้น

เรือนหลังที่ 2 เรือนหลังนี้ส่วนใหญ่เก็บเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของ เสด็จในกรมฯ และ "คุณท่าน" ด้านนอก จัดแสดงสัปคับ ตู้พระไตรปิฎก ลายรดน้ำสมัยอยุธยา บนฝาผนังติดตาลปัตร

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชสกุลบริพัตร งามช่างแกะสลักลายไทย พานประดับมุก ตะลุ่มประดับมุก ตลับงามช่างใต้เรือนไทยหมื่นนี้ คือ "ถ้ำอาลีบาบา" เป็นห้องที่เก็บรวบรวม ตัวอย่างหินสวยงามแปลกๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เรือนหลังที่ 3 จัดแสดงโบราณวัตถุต่าง ๆ ได้แก่ ภาชนะเบญจรงค์ เครื่องถมเงิน และถมทอง

เรือนหลังที่ 4 เป็นหอพระอยู่ทางทิศตะวันตก หน้าหอพระมีบันประตุมุกสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ภายในห้องพระ มีพระพุทธรูปสำริดสมัยต่างๆ เช่น สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี และสุโขทัย และมีพระบาทเกี่ยวกับพุทธประวัติ

เรือนหลังที่ 5 ชั้นล่างจัดแสดงหินและแร่ รวมถึงหอย และฟอสซิลปลา ด้านบนจัดแสดงโบราณวัตถุวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์

เรือนหลังที่ 6 จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับชิน ซึ่งเป็นการแสดงประกอบในเรื่องรามเกียรติ์ มีหัวชินขนาดเท่าของจริงในด้านบนของเรือน ส่วนด้านล่างของเรือนจัดแสดงเป็นตุ๊กตาดินเหนียวเรื่องรามเกียรติ์ตอนที่สำคัญคือ ศักกุมภกรรณ

เรือนหลังที่ 7 ภายในเรือนหลังนี้จัดแสดงภาชนะต่างๆ ทั้งภาชนะดินเผาสมัยโบราณ เครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย เครื่องลายครามภายในเรือนหลังนี้จัดแสดงภาชนะต่างๆ ทั้งภาชนะดินเผาสมัยโบราณ เครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย เครื่องลายครามจีน และตุ๊กตาดินเผาต่างๆ เป็นต้น

เรือนหลังที่ 8 จัดแสดงเครื่องแก้วลายทอง เครื่องเงิน ซึ่งทูลกระหม่อมบริพัตรฯ และ เสด็จในกรมฯ ทรงสะสมไว้ นอกจากนี้ ยังมีตุ๊กตาสังคโลกดินปั้น เหรียญกษาปณ์สมัยต่างๆ ทั้งของไทย และต่างประเทศจำนวนมาก

2) พิพิธภัณฑ์บ้านเชียง

พิพิธภัณฑ์บ้านเชียงจัดแสดงบริเวณชั้น 2 และชั้น 3 ของศิลปากรจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและโบราณคดีในยุคอารยธรรมบ้านเชียง โบราณวัตถุที่นำมาจัดแสดง มีอายุประมาณ 4,000 ปี ได้แก่ ภาชนะดินเผา ลายเขียนสี ลายงู ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ ขวานสำริด ใบหอกสำริด ห่วงคอสำริด กำไลหิน ลูกปัดแก้ว

มรดกวัฒนธรรมบ้านเชียง แสดงถึงพัฒนาการทางสังคมและความเจริญทางเทคโนโลยีของชุมชนหมู่บ้านเกษตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความต่อเนื่องยาวนานเกือบ 4,000 ปี ตั้งแต่สมัยหินใหม่ จนถึงวัฒนธรรมการใช้สำริดและเหล็ก นับเป็นวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความต่อเนื่อง และให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องประดับ และภาชนะที่พบในหลุมศพ แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนพัฒนาการที่ซับซ้อนขึ้นของประเพณี คติ ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคม ชากกระดูกสัตว์

และเมล็ดพันธุ์พืช โดยเฉพาะข้าว ปังบอกพัฒนาการของแบบแผนการดำรงชีวิต และความก้าวหน้าทางเกษตรกรรม

ภาชนะดินเผา เครื่องมือ และเครื่องประดับที่ทำจากสำริด เหล็ก และแก้ว แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเครือข่ายทางการค้าและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชุมชนภายนอกที่ห่างไกลออกไป ความต่อเนื่องของวัฒนธรรมบ้านเชียงเป็นผลมาจากความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมแบบที่ราบลุ่มและป่าที่ล้อมรอบ การใช้ประโยชน์ และการดัดแปลงสภาพแวดล้อม อันนำไปสู่วัฒนธรรมการเพาะปลูกข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของโลก และการพัฒนาเทคโนโลยีโลหะกรรม ทั้งการหล่อสำริดและเหล็กที่ก้าวหน้าไม่น้อยไปกว่าแหล่งโบราณคดีอื่นๆ ของโลก

ประการสำคัญ มรดกวัฒนธรรมบ้านเชียงได้ยืนยันความรู้ใหม่เกี่ยวกับพัฒนาการของอดีตของมนุษยชาติในด้านหนึ่ง กล่าวคือ การดำรงอยู่อย่างกว้างขวางของเทคโนโลยีโลหะกรรมในชุมชนหมู่บ้านเกษตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมาประมาณไม่น้อยกว่า 4,000 ปีมาแล้ว

3) ห้องศิลปนิทรรศการ

ตั้งอยู่ ณ บริเวณชั้น 2 ของศิลปาคารจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ภายในบริเวณวังสวนผักกาด ชื่อของ "ห้องศิลปนิทรรศการ" ตั้งขึ้นตามพระนามของ หม่อมเจ้าหญิงมารศรีสุขุมพันธุ์บริพัตร หรือ "ท่านหญิง" ศิลปินดีเด่นที่ได้รับการยอมรับอย่าง กว้างขวางจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ "ท่านหญิง" ทรงเป็นพระธิดาในพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต หรือ เสด็จในกรมฯ และหม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์บริพัตร หรือ "คุณท่าน"

มูลนิธิจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ได้ก่อตั้งห้องศิลปนิทรรศการนี้ วังสวนผักกาดขึ้น เพื่อส่งเสริม และเผยแพร่ งานด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นเวทีสำหรับศิลปินแขนงต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและนิทรรศการศิลปะหมุนเวียนตลอดปี

4) หอเขียนลายรดน้ำ

หอเขียน ตั้งอยู่บนสนามหญ้าทางทิศใต้สุดของวังสวนผักกาด เรือนหลังนี้เดิมอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สันนิษฐานว่า เป็นตำหนักของเจ้านาย สร้างขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ภายหลังได้รื้อไปปลูกไว้ที่ วัดบ้านกั้ง เดิมมีอยู่ด้วยกัน 2 หลัง คือ หอไตร เป็นห้องมีระเบียงรอบ และหอเขียน เป็นศาลาไม้มีฝา 3 ด้าน ทุกฝา มีภาพลายรดน้ำประกอบเต็มทุกฝา หอเขียนหลังนี้ ถือเป็นสถาปัตยกรรมชิ้นเอก ของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด ชั้นนอก เป็นภาพสลัก ส่วนชั้นในนั้นลวดลายและช่องหน้าต่างเป็นศิลปะยุโรปซึ่งเป็นการบันทึก ความสวยงามของธรรมชาติไว้อย่างมีชีวิตชีวาทำให้หอเขียนลายรดน้ำหลังนี้มีคุณค่ายิ่ง

เมื่อต้นปี พ.ศ.2502 เสด็จในกรม ฯ และชายา "คุณท่าน" ได้ทรงทราบที่วัดเล็ก ๆ ซึ่งเกือบจะร้างอยู่แล้วแห่งนี้มีเรือนโบราณเก่าแก่อยู่หลังหนึ่งที่ชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่มีผู้ใดบูรณะรักษาเลย แต่มีสิ่งสวยงาม พระองค์ท่านจึงทำผาติกรรม โถงถอนย้ายมาไว้ที่วังสวนผักกาด และได้ทรงสร้างศาลาสวดมนต์และศาลาทำน้ำถวายเป็นการทดแทน พร้อมกับได้จ่ายเงินในการซ่อมแซมตัวอาคารและภาพลายรดน้ำไปเป็นจำนวนมาก เสด็จในกรม ฯ ทรงประทานหอเขียนเป็นของขวัญแก่คุณท่านเมื่ออายุครบ 50 ปี ในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2502 และได้เชิญชาวบ้านใกล้เคียงมาทั้งหมดประมาณ 100 คน เพื่อให้มาชมหอเขียนที่ปลูกสร้างใหม่นี้ ขณะนั้นภาพแกะสลักชั้นนอกชำรุดลบเลือนไป เนื่องจากถูกแดด ลม และฝนมาเป็นเวลานาน ส่วนชั้นในยังคงดีอยู่ ลวดลาย และช่องหน้าต่าง เป็นศิลปะจากยุโรป ภาพลายรดน้ำส่วนบน เป็นเรื่องพุทธประวัติ และส่วนล่างเป็นเรื่องรามเกียรติ์ที่บันทึกไว้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เนื่องจากบางภาพชำรุดจนไม่อาจจะเห็นได้ว่าเป็นภาพอะไร คงมีแต่เส้นรอยของภาพเขียนเดิมที่ปิดทองไว้เป็นเส้นนูนขึ้นมาเท่านั้น การซ่อมต้องปิดทองทับลงไปบนพื้นไม้ และเส้นนูนเหล่านั้นก็จะเด่นขึ้นมา จนอาจจะรู้ว่าเป็นภาพอะไรได้ แต่บางครั้งก็ไม่ทราบ จนกว่าจะลากหมีกด้าลงตามเส้นเหล่านั้นเสียก่อน

การปลูกสร้างหอเขียนใหม่ขึ้นที่วังสวนผักกาด เสด็จในกรม ฯ และคุณท่านปรารถนาที่จะปลูกตามแบบเดิมประจวบกับเวลานั้น การซ่อมภาพเขียนยังมีได้แล้วเสร็จหมดทุกแผ่น และจะต้องปลูกสร้างให้เสร็จทัน งานฉลองอายุครบ 50 ปีของคุณท่านจึงได้ทำการปลูกโดย กะขนาดความกว้างยาวของฝาไม้เป็นเกณฑ์ ให้ได้รูปเป็นหอแบบเดิมภาพเหล่านั้น จึงมิได้เรียงลำดับตามเรื่องพุทธประวัติ

5) เรือพระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม

เยื้องจากหอเขียน เป็นอุ้งเก็บเรือ พระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชทานแก่ ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ใช้เป็นขบวนเรือตามเสด็จประพาสต้น เรือลำนี้มีขนาดยาว 9 วาครึ่ง ตัวเรือทำด้วยไม้ตะเคียนทองและเก้งเรือ ทำด้วยไม้สักทอง

4.1.3 การเดินทางเข้าชม

เวลาทำการ ทุกวัน 9.00-16.00 น.

ค่าธรรมเนียม ค่าเข้าชม คนไทย 50 บาท ชาวต่างชาติ 100 บาท

ข้อห้าม ถ่ายภาพในอาคาร

ที่จอดรถ ลานจอดรถบริเวณภายในพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

รถประจำทางสายที่ผ่าน 14, 17, 72, 74, 77, 159, 204, 536, 539 และรถไฟฟ้า
บีทีเอส สถานีพญาไท ทางออกที่ 4

โทรศัพท์ 0-2246-1775-6 ต่อ 229, 0-2245-4934

เว็บไซต์ www.suanpakkad.com

4.1.4 แผนที่พิพิธภัณฑวังสวนผักกาด

ภาพประกอบ 2 แผนที่พิพิธภัณฑวังสวนผักกาด
(ที่มา <http://www.suanpakkad.com/map-t.html>)

4.1.5 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

ตาราง 1 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดปี 2548 - 2552

สถิตินักท่องเที่ยวรวม พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด				
ปี	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	รวม	หมายเหตุ
2548	13,169	8,068	21,237	
2549	14,211	9,719	23,930	
2550	18,000	18,000	36,000	ประมาณการเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ
2551	18,000	18,000	36,000	ประมาณการเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ
2552	10,648	10,382	21,030	ปัญหาการเมืองและภาวะเศรษฐกิจโลก

ที่มา: มูลนิธิจุฬาราชมนตรี-พันธุ์ทิพย์

4.2 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพประกอบ 3 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
(บันทึกเมื่อ 30 เมษายน 2553)

4.2.1 ประวัติความเป็นมา

การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยนั้นเริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ทรงจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ขึ้นที่พระที่นั่งราชฤดีซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านข้างของพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ต่อมา เมื่อพระองค์ทรงสร้างพระอภิเนาว์นิเวศน์ขึ้นภายในพระบรมมหาราชวัง จึงโปรดฯ ให้ย้ายโบราณวัตถุและของแปลก ๆ มาไว้ยังพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ในหมู่พระอภิเนาว์นิเวศน์ ซึ่งนับเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ หรือ “รอยัล มิวเซียม” (Royal museum) มิได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. 2552: ออนไลน์)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนครขึ้นที่หอคองคอเดีย (ศาลาสหทัยสมาคม ในปัจจุบัน) เรียกว่า มิวเซียม หรือ พิพิธภัณฑ์สถานหอคองคอเดีย โดยมีพิธีเปิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2417 ซึ่งนับเป็นวันกำเนิดของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย พิพิธภัณฑ์สถานตั้งอยู่ภายในพระบรมมหาราชวังเป็นเวลา 13 ปี จนกระทั่ง กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญเสด็จทิวงคต พร้อมกันนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้ยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นเหตุให้พระราชวังบวรสถานมงคล หรือ วังหน้า วังลง พระองค์จึงโปรดฯ ให้ย้ายพิพิธภัณฑ์สถานมาจัดแสดงโดยใช้พื้นที่ของพระราชวังบวรฯ บางส่วน ได้แก่ พระที่นั่งศิวโมกชพิมาน พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ และ

พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2430 นอกจากนี้ พระองค์ยังโปรดฯ ให้มีการปรับปรุงพื้นที่เขตวังหน้า และให้ตัดพื้นที่บางส่วนไปใช้ในราชการทหารด้วย

ครั้งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้านายฝ่ายกรมพระราชวังบวร ฯ เหลือน้อยพระองค์ พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายฝ่ายพระราชวังบวรฯ เข้าไปประทับในพระบรมมหาราชวัง และพระราชทานพระมหามณเฑียร ณ ขณะนั้นให้เป็นโรงทหาร จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรด ฯ ให้ย้ายโรงทหารไปอยู่ที่วังจันทร์เกษม (บริเวณกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน) ส่วนพระราชมณเฑียรของพระราชวังบวรฯ ทั้งหมดจัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนครและหอสมุดพระวชิรญาณเพื่อจัดตั้งเป็น พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร เมื่อ พ.ศ. 2469 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อ พ.ศ. 2477

ในปี พ.ศ. 2510 ได้สร้างอาคารเพิ่มขึ้นอีก 2 หลัง คือ อาคารมหาสุรสิงหนาท ปัจจุบันจัดแสดงความเป็นมา ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในยุคประวัติศาสตร์ตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี ตลอดจนอิทธิพลอารยธรรมอินเดียสมัยก่อนพุทธศักราช 1800 และ "อาคารประพาสพิพิธภัณฑ์" ปัจจุบัน จัดแสดงศิลปวัตถุจากอาณาจักรล้านนา สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ ตลอดจนจัดแสดงงานประณีตศิลป์ของกรุงรัตนโกสินทร์

4.2.2 ประเภทการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานประเภทประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี และชาติพันธุ์วิทยา ปัจจุบันแบ่งการจัดแสดงออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. 2552: ออนไลน์)

1) ประวัติศาสตร์ชาติไทย จัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของชนชาติไทย และประวัติศาสตร์ชาติไทยโดยสังเขป โดยจัดแสดง ณ พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน

2) ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี เป็นการจัดแสดงวิวัฒนาการของศิลปะ และโบราณคดีในประเทศไทย ลำดับตามยุคสมัย โดยจัดแสดงมราอาคารมหาสุรสิงหนาทและอาคารประพาสพิพิธภัณฑ์

3) ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ อันเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นอย่างประณีต หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันแต่โบราณ เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม เครื่องมุก เครื่องดนตรี เครื่องไม้จำหลัก เครื่องประกอบการเล่นมหรสพต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย และผ้าโบราณ เครื่องถ้วย อาวุธโบราณ ราชยานคานหาม ราชรถและเครื่องประกอบการพระราชพิธีพระบรมศพ เป็นต้น โดยจัดแสดงที่อาคารหมู่พระวิมานและโรงราชรถ

4) อาคารโบราณสถาน จัดแสดงอาคารหมู่พระที่นั่งในพระราชวังบวรสถานมงคล มาแต่เดิม รวมทั้งอาคารที่เคลื่อนย้ายมาจากพระราชวังต่าง ๆ อาทิ เช่น พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ และ

ตำหนักแดง พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ศาลาสำราญมุขมาตย์ พระที่นั่งปภาภิรมย์อักษรในย ศาลาลง
สง เป็นต้น

4.2.3 อัตราค่าเข้าชม

เวลาทำการ 09.00 - 16.00น. ปิดวันจันทร์ วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

ค่าธรรมเนียม ค่าเข้าชม บัตรปกติ คนไทย 30 บาท ชาวต่างประเทศ 200 บาท
บัตรรวม คนไทย 60 บาท ชาวต่างประเทศ 350 บาท สำหรับนักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุวัย 60 ปีขึ้นไป
ไป สมาชิก icom พระภิกษุ สามเณร และนักบวชทุกศาสนา ยกเว้นค่าธรรมเนียมในการเข้าชม

ข้อห้าม ถ่ายภาพในอาคาร

ที่จอดรถ ลานจอดรถบริเวณภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

รถประจำทางสายที่ผ่าน 3, 6, 9, 19, 30, 33, 43, 59, 64, 65, 70, 80, 91, 123,
124, 201, รถปรับอากาศสาย 503, 506, 507, 80, 82, 91, A2

โทรศัพท์ 0-224-1333

เว็บไซต์ <http://www.bangkok-museum.go.th>

หมายเหตุ บัตรรวมสามารถเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอคีย์

ภาพประกอบ 4 แผนที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

(ที่มา <http://www.thailandmuseum.com/bangkok/maplocation.htm>)

4.2.4 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ตาราง 2 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เดือน ต.ค. 2550 – ก.ย.2551

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร									
ตุลาคม 2550 - กันยายน 2551									
เดือน	ชาว ไทย	ชาว ต่าง ชาติ	นักเรียน นักศึกษา	พระภิกษุ สามเณร	แขก ทาง ราชการ	ถ่ายภาพ	วาดภาพ	รวมยอด	หมายเหตุ
ตุลาคม									
2550	4,093	4,001	6,551	237	237	167	107	15,393	
พฤศจิกายน									
2550	2,628	5,374	7,531	291	831	1,069	133	17,857	
ธันวาคม									
2550	3,775	4,783	7,164	333	499	283	447	17,284	
มกราคม									
2551	4,624	6,200	12,191	359	213	422	436	24,445	
กุมภาพันธ์									
2551	5,045	6,300	7,244	235	438	273	234	19,769	
มีนาคม									
2551	4,298	6,545	5,128	210	401	104	62	16,748	
เมษายน									
2551	2,972	3,341	3,735	486	284	104	10	10,932	
พฤษภาคม									
2551	3,130	4,514	3,061	253	148	206	6	11,318	
มิถุนายน									
2551	2,437	3,847	5,783	245	190	309	649	13,460	
กรกฎาคม									
2551	4,228	6,533	11,320	1,045	320	386	340	24,172	
สิงหาคม									
2551	3,336	6,609	14,532	213	172	392	382	25,636	
กันยายน									
2551	2,780	3,810	7,759	128	1,239	316	257	16,289	
รวมยอด	43,346	61,857	91,999	4,035	4,972	4,031	3,063	213,303	

ที่มา ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ตาราง 3 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เดือน ต.ค. 2551 – ก.ย.2552

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร										
ตุลาคม 2551 - กันยายน 2552										
เดือน	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	นักเรียนนักศึกษา	พระภิกษุสามเณร	แขกทางราชการ	ถ่ายภาพ	วาดภาพ	ผู้ใช้บริการอื่น ๆ	รวมยอด	หมายเหตุ
ตุลาคม 2551	4,225	4,583	5,817	162	2,394	458	8		17,647	
พฤศจิกายน 2551	550,904	7,562	83,289	851	760	123	227		643,716	
ธันวาคม 2551	5,119	2,952	4,975	186	802	21	314		14,369	
มกราคม 2552	6,027	4,888	14,406	178	305	16	352		26,172	
กุมภาพันธ์ 2552	2,603	4,423	6,280	168	274	8	362		14,118	
มีนาคม 2552	5,596	4,714	6,059	178	482	12	5		17,046	
เมษายน 2552	2,873	3,372	2,850	213	293	18	-		9,619	
พฤษภาคม 2552	3,386	3,104	3,635	354	197	5	-		10,681	
มิถุนายน 2552	2,267	2,691	5,820	128	110	15	591		11,622	
กรกฎาคม 2552	3,500	4,686	10,841	767	428	15	400		20,637	
สิงหาคม 2552	3,988	5,927	11,659	258	789	11	275		22,907	
กันยายน 2552	3,462	3,546	10,703	153	383	65	183	927	19,422	
รวมยอด	593,950	52,448	166,334	3,596	7,217	767	2,717	927	827,956	

หมายเหตุ ใช้บริการอื่น ๆ ห้องประชุม 823 คน ห้องสมุด 104 คน

ที่มา ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ตาราง 4 สถิตินักท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ปีงบประมาณ 2545-2552

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ปีงบประมาณ ตุลาคม 2545 - กันยายน 2552									
ปี	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	นักเรียน นักศึกษา	พระภิกษุ สามเณร	แขก ทาง ราชการ	ถ่ายภาพ	วาด ภาพ	รวม ยอด	หมายเหตุ
2545	91,834	67,430	124,567	5,773	4,390	3,217	3,900	301,111	301,111
2546	60,196	59,932	132,728	5,449	4,588	2,788	1,995	267,676	267,676
2547	58,438	61,539	125,529	4,180	4,620	1,991	2,719	259,016	259,016
2548	48,450	59,529	134,348	3,382	2,123	3,138	1,904	255,884	255,884
2549	54,049	58,835	122,516	4,109	5,633	2,550	2,343	250,035	250,035
2550	47,687	57,757	95,356	3,497	4,016	3,249	3,118	214,654	214,654
2551	43,346	61,857	91,999	4,035	4,972	4,031	3,063	213,046	213,046
2552	593,950	52,348	166,334	3,596	7,217	767	2,717	827,029	827,029

ที่มา ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม พบว่าไม่มีผู้ใดได้ศึกษาไว้โดยตรง แต่มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการและการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2527: 87) กล่าวถึง พิพิธภัณฑ์แห่งชาติว่า “...หากกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยก็ยิ่งโคตรครี เพราะทุกคนจะมีภาพของกรมศิลปากร อยู่ในใจเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว โดยไม่รู้ตัว...ทำไมเป็นอย่างนั้น ลึก ๆ แล้วผมอธิบายไม่ได้ว่าเพราะเหตุใด แต่เชื่อมโยงเข้ากับสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจการพิพิธภัณฑ์แล้วผมออกจะเชื่อว่าส่วนสำคัญมีเหตุมาจากกรมศิลปากรและมหาวิทยาลัยศิลปากร... ผมให้ความสำคัญต่อกิจการพิพิธภัณฑ์เท่า ๆ กัน กับกิจการประวัติศาสตร์ โบราณคดีและอื่น ๆ เพราะกิจการพิพิธภัณฑ์คือการศึกษานอกระบบที่สามารถสร้างคนในสังคมทุกเพศทุกวัย และทุกระดับชั้นให้มีคุณภาพได้ดีพอๆกับโรงเรียนและอาจจะดีกว่าโรงเรียนถ้าอยากรู้รากเหง้าความเป็นมาของบ้านเมืองตัวเอง ฉะนั้นในบ้านเมืองที่ก้าวหน้าเขาจะให้ความสำคัญต่อกิจการพิพิธภัณฑ์สูงมาก ๆ ญี่ปุ่นเองก็ใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั่วประเทศสร้างความก้าวหน้าจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในทุกวันนี้ น่าเสียดายที่รัฐบาลไทยผ่าน ๆ มาไม่เคยให้ความสำคัญกิจการพิพิธภัณฑ์

สุภาพ บุญญาสัย และคณะ (2549:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้าน โรงเรียนสองพิทยาคมอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านโรงเรียนสองพิทยาคม เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชน ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมถึงวัฒนธรรมประเพณี การกินอยู่อันมีเอกลักษณ์ของชาวอำเภอสอง

ณัฐพงศ์ ถือดำ และสมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่า พิพิธภัณฑ์ต้องมีการจัดการให้มีอาคารจัดแสดงที่มีเอกลักษณ์ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีห้องน้ำที่สะอาด มีที่นั่งพัก มีสถานที่บริการอาหารและเครื่องดื่ม บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีความรู้เรื่องโบราณวัตถุที่จัดแสดงเป็นอย่างดี การบริหารจัดการองค์กรต้องยืดแบบเอกชน การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ต้องมีชีวิต สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ มีข้อความบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ มีจุดขายที่ชัดเจนและต้องมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โบราณสถานต้องจัดให้มีอาคารสำนักงาน อาคารจัดนิทรรศการความเป็นมา และความสำคัญของ

โบราณสถาน มีห้องน้ำไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว จัดหาบุคลากรประจำโบราณสถานแต่ละแห่งเพื่อทำงานฝ่ายวิชาการและบริการนักท่องเที่ยว และจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีลานจอดรถเพียงพอ ห้องน้ำสะอาด

สุวรรณค์ ตั้งตรงสิทธิกุล (2540) ได้ศึกษา โครงการออกแบบพิพิธภัณฑ์เมืองกรุงเทพ ฯ พบว่าการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์ได้มีการปรับเปลี่ยนมาสู่วิธีการนำเสนอแบบศิลปะมากขึ้น การนำเสนอเป็นส่วนประกอบเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับวัตถุ สื่อต่าง ๆ ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งทางเทคนิค เนื้อหา และการนำเสนอ นิทรรศการจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อหาแนวทางที่เป็นอิสระมากขึ้น ตลอดจนต้องสอดคล้องกับทัศนคติ ค่านิยมร่วมสมัย และเข้าถึงมวลชนจำนวนมาก

เฉลิมชัย หอนาค (2544: 10) ได้ให้แนวทางการเตรียมการสำหรับพิพิธภัณฑ์ในอนาคตว่า ไม่ควรยึดติดกับความคิดเดิม ๆ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามวิถีโลกาภิวัตน์ โดยเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ ทบทวน 3 ประการหลัก คือ

1. ทบทวนให้เกิดความแน่ชัดด้านปัญหาของประเทศ ซึ่งอาจกำหนดโดยหยาบ ๆ เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับหน่วยงาน และระดับครอบครัวหรือตัวบุคคล
2. ทบทวนบทบาท กิจกรรม นิทรรศการ การดำเนินงานในอดีต และขีดความพร้อมของตน โดยนำเอาข้อสรุปจากทั้ง 2 ข้อที่กล่าวมา เพื่อวางสถานภาพ (Position) ของตน เพื่อให้รับบทบาทและหน้าที่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ และมัคคุเทศก์ ที่มีต่อศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผสมผสานกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก แบบสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ แบบสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ แบบประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ และแบบประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ/ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

- 1) การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์
- 2) การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3) การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5) การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 6) การนำเสนอข้อมูล

การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์

ในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด 2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม สามารถเดินทางได้สะดวก เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของผู้ที่สนใจงานด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์หรือต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อความเพลิดเพลิน ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพพื้นที่จากการสำรวจภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์

โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์ โดยใช้เครื่องมือที่สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ศึกษา

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มัคคุเทศก์และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ ผู้มีหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์ แห่งละ 1 ท่าน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ แห่งละ 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มัคคุเทศก์กลุ่มละ 10 ท่านต่อ 1 พิพิธภัณฑ์ และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจำนวน 3 ท่าน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผสมผสานกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมอย่างสมบูรณ์โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวและประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรด้านกิจกรรม นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรด้านการบริการ การขนส่ง ที่พัก การต้อนรับ ป้ายบอกทางเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ สิ่งบ่งชี้ว่ามาถึงพิพิธภัณฑ์ ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก การให้ข้อมูลและการสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยวในบริเวณพิพิธภัณฑ์และมีลูกศรชี้ทาง มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่ออธิบายข้อมูล การมีป้ายข้อมูลเกี่ยวกับโบราณวัตถุนั้น การมีผังแสดง

ภาพรวมของจุดท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงบริการข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ การดูแลความสะอาดแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินดูสิ่งต่าง ๆ ได้มากเท่าที่ต้องการ แหล่งท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับปริมาณนักท่องเที่ยวและบริการด้านอื่น ๆ

2. แบบสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมใช้สำหรับผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจพิพิธภัณฑ์ (Museum survey) ที่ UNESCO ได้จัดทำขึ้น แบบสำรวจดังกล่าวเป็นแบบสำรวจที่มีเค้าโครงกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ แผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ บุคลากร การใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ การดูแลรักษาความปลอดภัย วัตถุที่จัดแสดง การวิจัย การดูแลและสงวนรักษาวัตถุ การประชาสัมพันธ์และการตลาด นิทรรศการและการจัดแสดง การให้การศึกษา การเผยแพร่และตีพิมพ์ความต้องการในการฝึกอบรม ความร่วมมือ และความต้องการขององค์กร

3. แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามนี้เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ โดยสอบถามในเรื่อง ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ ความคิดเห็นด้านการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย ด้านความต้องการในการฝึกอบรม และข้อเสนอแนะ

4. แบบประเมินระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติและภาคีที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ที่ตั้งอาคารนิทรรศการและการให้การศึกษา การจัดการท่องเที่ยวและบุคลากร ลักษณะคำถาม เป็นแบบเลือกตอบตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ 1) มีศักยภาพน้อยมาก 2) มีศักยภาพน้อย 3) มีศักยภาพปานกลาง 4) มีศักยภาพมาก 5) มีศักยภาพมากที่สุดโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ช่วงคะแนน (Means)	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มีศักยภาพมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีศักยภาพมาก
2.61 – 3.40	มีศักยภาพปานกลาง
1.81 – 2.60	มีศักยภาพน้อย
1.00 – 1.80	มีศักยภาพน้อยมาก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open end question)

5. แบบประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ / ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง เป็นเครื่องมือสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ / ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยแบ่งเป็น 7 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในด้านการจัดกิจกรรม / นิทรรศการ

ส่วนที่ 4 ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 5 ศักยภาพในการบริหารจัดการ

ส่วนที่ 6 ศักยภาพในการอนุรักษ์ / จัดการสิ่งแวดล้อม

ลักษณะคำถาม เป็นแบบเลือกตอบตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ 1) มีศักยภาพน้อยมาก 2) มีศักยภาพน้อย 3) มีศักยภาพปานกลาง 4) มีศักยภาพมาก 5) มีศักยภาพมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ช่วงคะแนน (Means)	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มีศักยภาพมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีศักยภาพมาก
2.61 – 3.40	มีศักยภาพปานกลาง
1.81 – 2.60	มีศักยภาพน้อย
1.00 – 1.80	มีศักยภาพน้อยมาก

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open end question)

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง (Content validity) ความสมบูรณ์ของเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามนั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้เครื่องมือที่มาตรฐานแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยวางแผนและศึกษาพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานเป็นการภายในกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้วิจัยส่งหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังพื้นที่ทำการศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย
4. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับว่าถูกต้องหรือไม่
5. ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยเข้าไปสอบถามด้วยตนเอง
6. ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม เพื่อจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเรียบร้อยแล้ว และดำเนินการวิเคราะห์เพื่อประมวลผล ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลแล้ว
2. ดำเนินการจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดแล้วนำมาจัดกลุ่มใหม่ (Regrouping)

4. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding) สำหรับประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ เริ่มตั้งแต่แบบสอบถามชุดที่ 1 จนถึงชุดสุดท้าย

5. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วไปบันทึกในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

6. ดำเนินการประมวลผลข้อมูล

7. ดำเนินการแก้ไขข้อมูลตามที่มีความผิดพลาด

8. แปลผลข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ สถิติที่ใช้เป็นสถิติบรรยาย เพื่อใช้บรรยายข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบายและรูปภาพประกอบคำบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่าง พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของผู้บริหารและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยมีรายละเอียด

3.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์

3.2 การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

ตอนที่ 4 ผลการประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ / ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

1. พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

ในการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด โดยใช้แบบบันทึกการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจัดทำขึ้น โดยนำมาปรับปรุงใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้เหมาะกับพื้นที่ที่ศึกษา พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดตั้งอยู่เลขที่ 352-354 ถนนเนื้อที่ 6 ไร่ บริเวณถนนศรีอยุธยา กรุงเทพฯ ฯ ใกล้กับโรงพยาบาลพญาไท 1 และสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายสีส้ม ภายในพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัตถุโบราณที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ต้นราชสกุลบริพัตร มีทั้งวัตถุที่

ค้นพบภายในประเทศ และที่หามาจากต่างประเทศ ภายในพิพิธภัณฑ์ มีความโดดเด่นด้านอาคารที่เป็นเรือนไทย 8 หลังสามารถเดินเชื่อมกันได้ โดยมีการจัดแสดงดังนี้

1) **ห้องพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง** ตั้งอยู่ที่อาคารศิลปาคารจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ โบราณวัตถุที่นำมาจัดแสดงอยู่ในยุคอารยธรรมบ้านเชียง มีอายุประมาณ 4,000 ปี ได้แก่ ภาชนะดินเผา ลายเขียนสี ลายงู ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ ขวานสำริด ใบหอกสำริด ห่วงคอสำริด กำไลหิน ลูกปัดแก้ว ซึ่งมรดกวัฒนธรรมบ้านเชียง แสดงถึงพัฒนาการทางสังคมและความเจริญทางเทคโนโลยีของชุมชน

2) **ห้องศิลปนิทรรศการ** ตั้งอยู่ ณ บริเวณชั้น 2 ของศิลปาคารจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ เป็นห้องที่ใช้จัดนิทรรศการทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมหมุนเวียนตลอดทั้งปี เพื่อเป็นเวทีสำหรับเผยแพร่ผลงานให้กับศิลปิน

3) **อุ้งเก็บเรือ พระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม** จัดแสดงอยู่บริเวณใกล้ ๆ กับหอเขียน เรือลำนี้มีขนาดยาว 9 วาครึ่ง ตัวเรือทำด้วยไม้ตะเคียนทอง และเก้งเรือทำด้วยไม้สักทอง เป็นเรือพระที่นั่งซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชทานแก่ ทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ใช้เป็นขบวนเรือตามเสด็จประพาสต้น

4) **หอเขียน** เป็นเรือนที่แตกต่างหากจากหมู่เรือนไทย ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กับอุ้งเก็บเรือพระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม ด้านทิศใต้ หอเขียนถือได้ว่าเป็นสถาปัตยกรรมชิ้นเอกของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด มีอายุอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย เสด็จในกรม ฯ ได้ผาติกรรมมาจากวัดบ้านกล้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพ.ศ. 2501 ภาพเขียนลายรดน้ำภายในเป็นเรื่องราวพุทธประวัติแต่ไม่ได้เรียงลำดับตามพุทธประวัติอย่างแท้จริง และภาพเขียนเรื่องรามเกียรติ์ และหอเขียนแห่งนี้ถูกสร้างเพื่อครอบห่อไตรที่อยู่ภายในได้อย่างงดงาม

5) หมู่เรือนไทย

เรือนไทยหลังที่ 1 ชั้นล่างของเรือนไทยหลังนี้ จัดแสดงเป็นห้องเครื่องดนตรีซึ่งเป็นเครื่องดนตรีไทยในทูลกระหม่อมบริพัตร ฯ ซึ่งทรงได้รับการยกย่องให้เป็น พระบิดาแห่งเพลงไทยสากล เครื่องดนตรีที่สำคัญ อาทิ เช่น กลองโบราณขนาดใหญ่ 6 ใบ ระนาดเอก ซอสามสายคู่พระหัตถ์โดยพระองค์ได้รับการยกย่องให้เป็น พระบิดาแห่งเพลงไทยสากล ภายในห้องเครื่องดนตรีมีการเปิดดนตรีไทยประกอบเพื่อเพิ่มอรรถรสในการชม ส่วนด้านบนของเรือนจัดแสดงโบราณวัตถุอันล้ำค่าในยุคต่าง ๆ ทั้งของไทยและในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ เช่น พระพุทธรูปปฏิมากรรม 3 องค์ อยู่ในปราสาทจำลองแกะสลักลายไทย ลงรักติดกระจก อายุประมาณ 100 ปี ลักษณะสำคัญของปราสาทคือมีหลังคาหลายชั้น แต่ละชั้นเป็นงานสถาปัตยกรรมหลากหลายรูปแบบโดยได้แบบอย่างจากสถาปัตยกรรมอินเดีย พระพุทธรูป องค์กลาง เป็นพระพุทธรูปอินเดีย คันธาระราว อายุประมาณ 1700-1800 ปี ด้านซ้าย เป็นพระพุทธรูป สมัยอู่ทอง อายุประมาณ 600-700 ปี ส่วนด้านขวาเป็นพระพุทธรูป

พม่า อายุประมาณ 200-300 ปี เทวรูปพระอุมา ซึ่งเป็นศิลปะเขมรแบบสมโบร์ไพรกุก อายุประมาณ 1300 ปี เทวรูปอรรณารี่ เป็นศิลปะเขมรแบบบายน อายุประมาณ 700 - 800 ปี ซึ่งเป็นร่างพระศิวะ และพระอุมาในร่างเดียวกัน

เรือนไทยหลังที่ 2 ชั้นล่างเรียกว่าถ้ำอาลีบาบา เป็นการรวบรวม หิน แร่ ที่มีความงดงาม มีรูปร่างลักษณะที่ต่างกันมาจัดแสดง เช่น แอมเมทิส หรือที่เราเรียกว่า พลอยดอกสีตะแบก พลูออไรท์ สีม่วงเข้มใสสะอาด แก้วตาเสือ หรือที่คนไทยมักนิยมเรียกกันว่า คัดไม้สัก ปะการังสีชมพู ซึ่งเป็นสิ่งที่หายาก เกิดอยู่ในทะเลลึก นอกจากนี้ยังมีอำพันซึ่งเป็นวัตถุโบราณทางธรณีวิทยาของยางไม้ จำพวกต้นสน ต้นไม้ดังกล่าวถูกทับถมและบีบอัดอยู่ภายใต้ชั้นดินหรือชั้นหิน ส่วนใหญ่จะมีสีเหลืองออกส้ม ส่วนด้านบนของเรือนไทยหลังที่ 2 นี้จัดแสดงเก็บเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของ เสด็จในกรมฯ และคุณท่าน ด้านนอก จัดแสดงสัปคับหรือกุบสำหรับนั่งบนหลังช้าง ตู้พระไตรปิฎก ลายรดน้ำสมัยอยุธยา บนฝาผนังติดตลปัตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชสกุลบริพัตร สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานช่างแกะสลักลายไทย พานประดับมุก ตะลุ่มและเตียบประดับมุก ตลับงาช้าง ขวดน้ำหอมจากต่างประเทศ

เรือนไทยหลังที่ 3 ได้รวบรวมโบราณวัตถุประเภทต่าง ๆ จำพวกภาชนะเบญจรงค์ มีทั้งส่วนที่ทำในประเทศไทยและสั่งทำจากประเทศจีน เครื่องถมเงิน ถมทองนำมาจัดแสดง นอกจากนี้ยังมีเสลี่ยงและพระกลดของสมเด็จพระเจ้าของเสด็จในกรม ฯ อีกทั้งภาพสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่จิตรกรชาวฝรั่งเศสวาดไว้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีอายุประมาณ 300 ปี ภาพคนไทยและชาวต่างชาติ มีอายุอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 23

เรือนไทยหลังที่ 4 ในอดีตใช้พื้นที่นี้เป็นห้องรับประทานอาหารค่ำและต้อนรับแขก โดยสามารถมองเห็นสวนอันร่มรื่นและหอเขียนซึ่งอยู่ด้านตรงข้ามได้อย่างงดงาม สำหรับในปัจจุบันก็ยังคงใช้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ด้านบนมีการออกแบบโถงให้คล้ายโถงญี่ปุ่น สามารถดัดแปลงพื้นที่ให้ยกออกสำหรับนั่งห้อยขาได้ ในส่วนของพื้นที่นี้มีห้องพระซึ่งประกอบไปด้วยพระพุทธรูปที่สำคัญสมัยต่างๆ ของประเทศไทย เช่น พระพุทธรูปปางลีลา เป็นศิลปะสมัยสุโขทัย ทำด้วยสำริดชูบทอง ผั่งด้านนอกห้องจัดแสดงบานประตูฝังมุกในสมัยอยุธยาตอนปลายลายกระหนกก้านขด พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ และพระพรหมทรงหงส์ ส่วนด้านหน้าของห้องพระนั้นมีหนังสือพระธรรมไบลานจัดแสดงด้วย

เรือนไทยหลังที่ 5 ด้านบนสำหรับจัดแสดงโบราณวัตถุวัฒนธรรมบ้านเชียง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งมีบางส่วนที่ย้ายไปจัดแสดงอยู่ที่ห้องบ้านเชียงของอาคารศิลปาคารจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ส่วนด้านล่างจัดแสดงตัวอย่างหิน เปลือกหอยชนิดต่าง ๆ ซากสัตว์โบราณขนาดเล็กที่อยู่ในหินฟอสซิล

เรือนไทยหลังที่ 6 เรือนไทยหลังนี้ถือได้ว่าเป็น พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งจัดแสดงในบริบทของชนในเรื่องราวเกียรติ ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูง ด้านบนจัดแสดงขลุ่ย หุ่นละครเล็ก หัวโขนขนาดเท่าของจริง เช่น หนุมาน สุครีพ ทศกัณฐ์ พาลี นิลพัท เป็นต้น สำหรับด้านล่างได้จัดแสดงตุ๊กตาดินเหนียวเรื่องราวเกียรติตอนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังจัดแสดงกองทัพตุ๊กตาตอตะโกกุ่มภรรยา ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถกดปุ่มเพื่อชมการเคลื่อนที่ประมาณ 7 นาทีของกองทัพตุ๊กตาเหล่านั้นได้

เรือนไทยหลังที่ 7 เรือนไทยหลังนี้จัดแสดงภาชนะ เครื่องถ้วยชามสังคโลกสมัยสุโขทัย เครื่องถ้วยจีน เครื่องเคลือบสีเขียว ศิลปะพม่า และตุ๊กตาเสียบบาล ส่วนด้านนอกของเรือนนั้นได้จัดแสดงเครื่องมือหินและเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังจัดแสดงเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น เตาเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

เรือนไทยหลังที่ 8 เรือนไทยหลังนี้จัดแสดงเครื่องแก้วลายทอง เครื่องเงิน เครื่องลายคราม และคริสตัล ซึ่งเป็นของใช้ส่วนพระองค์ ซึ่งทูลกระหม่อมบริพัตร ฯ และเสด็จในกรม ฯ ทรงสะสมไว้ มีทั้งของไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังจัดแสดงแจกันรูปผักกาด อันเป็นสัญลักษณ์ของวังสวนผักกาดแห่งนี้อีกด้วย

นอกจากศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ที่ทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมแล้วนั้น พิพิธภัณฑสถานสวนผักกาดยังมีการจัดสวนที่ร่มรื่น สวยงาม มีพรรณไม้อิงดงงามที่หายากทั้งของไทยและต่างประเทศ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากป้ายชื่อของชนิดของพรรณไม้นั้น ๆ สร้างบรรยากาศในการชมให้เกิดการประทับใจแก่ผู้มาเยือนได้อย่างดียิ่ง

ผลการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑสถานสวนผักกาด พบว่า

1) **สิ่งบ่งชี้ว่ามาถึงแหล่งท่องเที่ยว** บริเวณด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถาน นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นป้ายชื่อพิพิธภัณฑสถานสวนผักกาด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมมีป้ายบรรยายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวโดยสังเขป ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าได้มาถึงพิพิธภัณฑสถานสวนผักกาดแล้ว

2) **ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว** นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลได้จากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ที่ประจำอยู่บริเวณห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม

3) **บริการรับฝากกระเป๋า** นักท่องเที่ยวสามารถฝากกระเป๋าได้ที่ห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม ซึ่งจะมีตู้เก็บกระเป๋าไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งทางพิพิธภัณฑสถานมีกฎข้อบังคับในการฝากกระเป๋า ก่อนเข้าชม โดยจะมีบริการถุงพลาสติกให้ใส่ของมีค่าและของใช้ส่วนตัว

4) **ห้องสุขา** พิพิธภัณฑสถานมีห้องสุขาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งห้องน้ำผู้หญิงและผู้ชาย อีกทั้งยังมีห้องน้ำสำหรับคนพิการไว้บริการอีกด้วย

5) **สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้พิการ** พิพิธภัณฑ์มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีทางลาดสำหรับรถเข็นเป็นบางช่วง มีห้องน้ำสำหรับผู้พิการ และมีถังขยะ ไว้บริการนักท่องเที่ยว

6) **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** พิพิธภัณฑ์ไม่มีร้านอาหาร และเครื่องดื่ม มีเพียงตู้อัตโนมัติจำหน่ายเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว

7) **ร้านขายของที่ระลึก** พิพิธภัณฑ์มีร้านขายของที่ระลึกไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว

8) **การให้บริการข้อมูล** พิพิธภัณฑ์มีการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมด้วยตนเองหรือติดต่อมัคคุเทศก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำคอยให้บริการข้อมูลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

9) **การกำหนดเส้นทางสำหรับเดินท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีการกำหนดเส้นทางในการเดินท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลม ง่ายต่อการเข้าชมเป็นอย่างมาก

10) **เจ้าหน้าที่ประจำ** พิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละจุดที่จัดแสดงเพื่อคอยแนะนำข้อมูลต่าง ๆ และดูแลอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

11) **ป้ายข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุ** พิพิธภัณฑ์มีป้ายข้อมูลสำหรับวัตถุที่จัดแสดง แต่ไม่ทั้งหมดทุกชิ้น

12) **ผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์มีผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถดูผังได้จากเอกสารประกอบการเข้าชม

13) **ลานจอดรถ** พิพิธภัณฑ์มีพื้นที่จอดรถจำกัด ซึ่งจอดได้ประมาณ 12 คัน

14) **ที่พักนักท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์ไม่มีที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว แต่มีการจัดที่นั่งพักสำหรับพักผ่อนบริเวณสวนหย่อม บริเวณใต้อาคาร และบริเวณศาลาท่าน้ำ

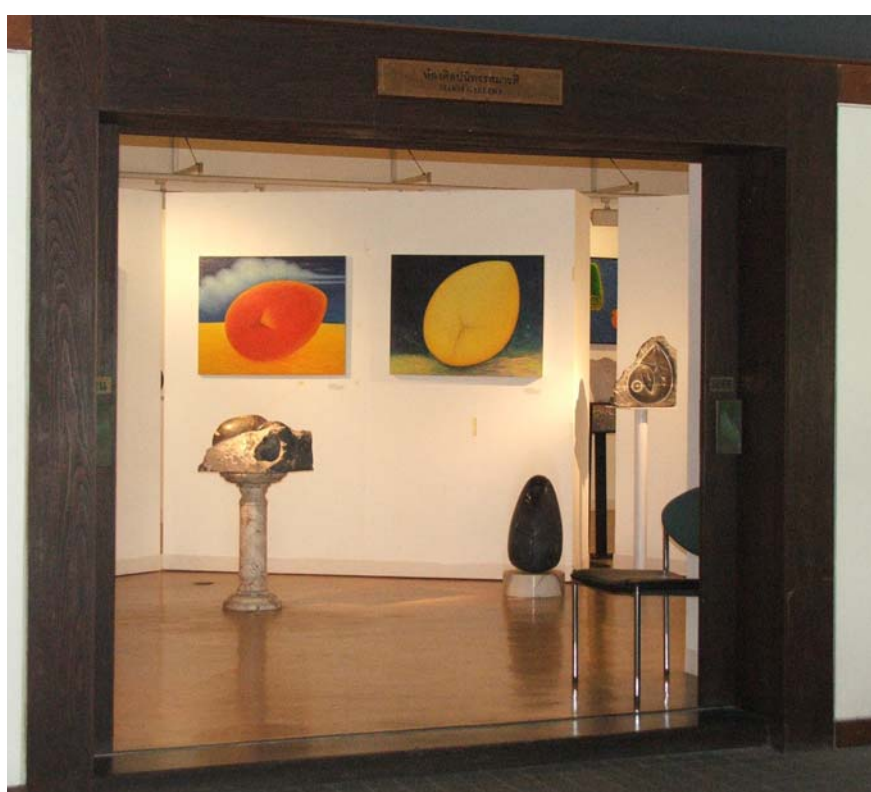
15) **การปรับปรุงบริการข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ** พิพิธภัณฑ์ไม่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการนำเสนอข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว แต่มีเจ้าหน้าที่และมัคคุเทศก์ประจำพิพิธภัณฑ์คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

16) **การดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัย** พิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดประจำพิพิธภัณฑ์ ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัยพิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำพิพิธภัณฑ์ และมีระบบรักษาความปลอดภัยด้วยกล้องวงจรปิด มีการวางกฎระเบียบในการจัดแสดงวัตถุที่จัดแสดงไว้อย่างชัดเจน และมีการห้ามถ่ายภาพวัตถุที่จัดแสดง

17) **กำหนดเวลาเปิด-ปิด** เปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.00 น. – 16.00 น.

18) แหล่งท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์ที่เป็นที่รู้จัก พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ ดึงดูดใจ อีกทั้งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างดี ด้วยสถานที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เอื้อต่อการเดินทางสะดวก ง่ายต่อการเข้าชม

19) ปริมาณนักท่องเที่ยว ในวันหยุดนักท่องเที่ยวจะมีจำนวนมากกว่าในวันธรรมดา โดยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกลุ่มยุโรป จะมากเป็นพิเศษ

ภาพประกอบ 5 ห้องศิลปนิทรรศการสี
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 6 บริเวณสวนภายในพิพิธภัณฑ์และที่นั่งพักผ่อน
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

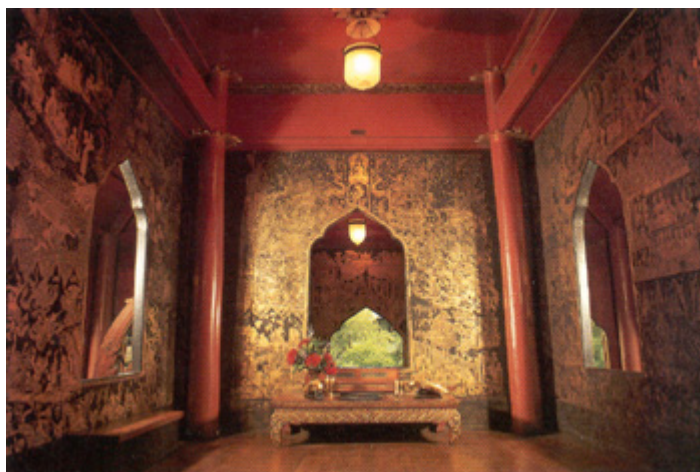
ภาพประกอบ 7 เรือพระที่นั่งเก้ากิ่งพยาม
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 8 หอเขียน
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 9 ภาพเขียนลายรดน้ำภายในหอเขียน
(ภาพจากเว็บไซต์วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี <http://th.wikipedia.org>)

ภาพประกอบ 10 ภายในหอเขียนงดงามด้วยภาพลายรดน้ำเรื่องพุทธประวัติ
(ภาพจากเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ <http://www.manager.co.th>)

ภาพประกอบ 11 ภูมิทัศน์บริเวณด้านหน้าหอเขียน
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 12 หมู่เรือนไทยภายในพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด
(ภาพจากเว็บไซต์ <http://www.hotsia.com/bangkok/75.shtml>)

ภาพประกอบ 13 ศาลาทำน้ำ
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 14 ป้ายบอกทางเข้าพิพิธภัณฑสถานวังสวณผักกาดและป้ายชื่อหน้าพิพิธภัณฑ
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 15 ป้อมรักษาความปลอดภัยด้านหน้าพิพิธภัณฑ
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 16 อาคารศิลปาคารจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 17 ลานจอดรถของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 18 ห้องประชาสัมพันธ์ และจุดจำหน่ายบัตรเข้าชม
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 19 ห้องสุขา
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 20 ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ตู้โทรศัพท์ และตู้จำหน่ายเครื่องดื่ม
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

ภาพประกอบ 21 ป้ายบอกทางภายในพิพิธภัณฑ์
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553)

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ในการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร โดยใช้แบบบันทึกการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่า ภายในพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดีชาติพันธุ์วิทยาโดยแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประวัติศาสตร์ชาติไทย จัดแสดง ณ พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน ส่วนในอาคารมหาสุรสิงหนาทและอาคารประพาสพิพิธภัณฑ์ เป็นการจัดแสดงวิวัฒนาการของศิลปะและโบราณคดี นอกจากนี้การจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง ราชยานคานหาม ราชรถ จะจัดแสดงที่อาคารหมู่พระวิมานและโรงราชรถ และส่วนสุดท้ายคือการจัดแสดงอาคารหมู่พระที่นั่งในพระราชวังบวรสถานมงคลรวมทั้งอาคารที่เคลื่อนย้ายมาจากพระราชวังต่าง ๆ อาทิ เช่น พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ตำหนักแดง โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1) **พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน** เดิมเคยเป็นห้องสำหรับสมเด็จพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จออกขุนนางและบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ การจัดแสดงนั้นได้ใช้ทางสัญจรแบบ (Chain lay-out) ซึ่งทางสัญจรแบบนี้แยกจัดแสดงแบ่งเป็นส่วน ๆ และระบบความสัมพันธ์ของห้องจัดแสดงเลือก ใช้แบบ (Room to room arrangement) เป็นการจัดแบบง่าย ๆ ประหยัดพื้นที่ เป็นการจัดให้ผู้ชมเดินไปเรื่อย ๆ ไม่ย้อนกลับ มีการจำลองบรรยากาศในยุคสมัยที่สำคัญของประวัติศาสตร์ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ มาเป็นหลักในการจัดแสดง มีการจำลองลักษณะของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์เป็นรูปปั้นครึ่งพระองค์เพื่อถ่ายทอดลักษณะของพระมหากษัตริย์เหมือนจริง นักท่องเที่ยวจะรู้สึกเหมือนเดินย้อนเวลาไปในสมัยต่าง ๆ โดยเริ่มจากการจัดแสดงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทย ด้วยการเล่าเรื่องเริ่มตั้งแต่ถิ่นกำเนิด การอยู่อาศัยของชนชาติไทย พัฒนาการประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคกลุ่มวัฒนธรรมเริ่มแรกก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 ในส่วนการจัดแสดงนี้ ได้มีการนำเสนอในรูปแบบของบอร์ดรูปภาพโปสเตอร์ขนาดใหญ่ พร้อมป้ายสื่อความหมาย มีการจัดโมเดลประกอบการฉายภาพเพื่อเล่าเรื่อง ในส่วนของสมัยสุโขทัยจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับการก่อตั้งอาณาจักร สถาปัตยกรรม การชลประทานการผลิตเครื่องสังคโลก ศิลปินหลักที่ 1 สมัยสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 19) มีโมเดลแสดงเหตุการณ์สำคัญ เช่น โมเดลพ่อขุนรามคำแหงชนช้างกับขุนสามชน และสร้างความยิ่งใหญ่ด้วยการสร้างฉาก โดยนำเอาพระพุทธรูปของสมัยสุโขทัย เช่น วัดศรีชุม วัดนางพญา และวัดช้างล้อมมาประกอบจัดแสดง สร้างมุมมองที่หลากหลายให้เกิดบรรยากาศที่น่าสนใจ ในสมัยอยุธยาจะนำเสนอเรื่องราวการก่อตั้งของอาณาจักรอยุธยาเป็นราชธานี มีการนำเสนอด้วยแบบจำลองเกาะเมืองอยุธยา และการใช้โปสเตอร์เพื่อเล่าเรื่องราวของกระบวนการสร้างบ้านแปงเมือง ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง การฟูเฟื่องพระศาสนา จนถึงเรื่องของชะตาเมืองตก มาจนถึงเรื่องของการกอบกู้เอกราช การ

ประกาศอิสรภาพ การพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของพม่าและการเสียกรุงศรีอยุธยาในครั้งที่ 2 เป็นหัวข้อหลักในการจัดแสดง โดยผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค Interactive โดยการกดปุ่มเพื่อชมการเล่าเรื่องผ่านแบบจำลองเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในยุคต่อมาจัดแสดงเรื่องของสมัยธนบุรี นำเสนอเรื่องราวของการกอบกู้เอกราชจากพม่าในครั้งการเสียกรุงศรีอยุธยา การสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี มีบอร์ดจัดแสดงแผนที่ตั้งของสมัยกรุงธนบุรีจัดแสดงประกอบให้เข้าใจและ น่าสนใจเพิ่มขึ้นอีก ส่วนสุดท้ายของการจัดแสดงคือในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ นำเสนอเรื่องราวการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ จัดแสดงพระบรมฉายาลักษณ์ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ ของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี มีการนำวัตถุที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของแต่ละรัชกาลมานำเสนอเช่น ของใช้ส่วนพระองค์ เครื่องราชบรรณาการ ฯลฯ โดยเรียงลำดับตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 9

2) **พระที่นั่งพุทไธสวรรย์** เป็นสถาปัตยกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โดยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธสิหิงค์ จัดได้ว่าเป็นศิลปะไทยในสมัยสุโขทัย สัริดกะไหลทอง ซึ่งสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ทรงอัญเชิญมาจากเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ.2330 ครั้นเมื่อพระองค์ทิวศดแล้ว พระพุทธสิหิงค์จึงถูกอัญเชิญให้ไปประดิษฐาน ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อมา พ.ศ.2394 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ได้โปรดฯ ให้อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์กลับมาประดิษฐานในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ดังเดิม จิตรกรรมฝาผนังระหว่างช่องหน้าต่างภายในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์นำเสนอเรื่องราวพุทธประวัติ เช่นตอนพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากเสด็จไปโปรดพระพุทธรูปมารดา ด้านบนสุดของผนังเขียนภาพเทพชุมนุม จิตรกรรมฝาผนังนี้จัดได้ว่าเป็นผลงานศิลปกรรมของช่างที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์

3) **พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย** สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพย์ทรงสร้างพระที่นั่งตรงกลางต่อมุขเด็จเดิมให้เป็นท้องพระโรงที่เสด็จออกว่าราชการ ในสมัยรัชกาลที่ 3 ภายในมีพระที่นั่งบุษบกมาลา พระราชบัลลังก์ที่ประทับของพระบวรเจ้า เป็นสิ่งสำคัญ ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ได้ใช้เป็นห้องสำหรับจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

4) **ห้องมหรรมภักษ์** เป็นห้องนิรภัยอยู่ตรงกลางเป็นที่เก็บรักษาและจัดแสดงเครื่องทองของมีค่าได้จากการขุดค้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและที่อื่น ๆ รวมทั้งเครื่องทองของหลวง

5) **ห้องราชยานคานหาม** ตั้งอยู่ที่ พระที่นั่งภูมิขมณเฑียร เป็นห้องมุขหน้าของอาคารหมู่พระวิมาน จัดแสดงพระราชยาน อันเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศของพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และเป็นเครื่องประกอบยศสำหรับขุนนาง และพระสงฆ์ ผู้มีศักดิ์ รวมถึงพระที่นั่ง พระแท่นราชบัลลังก์ต่าง ๆ จัดแสดงเครื่องราชยาน คานหาม สัปคับ เสลี่ยงกง เสลี่ยงหิ้วและส่วิกา

6) **ห้องศิลปะการแสดงและการละเล่น** จัดแสดงภายในพระที่นั่งทักษิณามิมุข ซึ่งเคยเป็นที่ประทับในสมัยสมเด็จพระบรมราชเมหาศักดิพลเสพย์ ปัจจุบันจัดแสดงเครื่องมหรสพและการละเล่น หุ่น หัวโขน หน้าใหญ่ เครื่องแต่งกายละคร และเครื่องกีฬาไทย

7) **ห้องเครื่องถ้วยและห้องงาช้าง** จัดแสดงอยู่ภายในพระที่นั่งวสันตพิมานซึ่งเป็นพระวิมานหลังใต้ แต่เดิมพระที่นั่งองค์นี้ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียร ในสมัยรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันชั้นล่างจัดแสดงเครื่อง ถ้วยต่าง ๆ ประกอบด้วยเครื่องถ้วยลพบุรี เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยล้านนา เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องถ้วยลายน้ำทองและเครื่องถ้วยจากต่างประเทศ จำพวกเครื่องถ้วยจีน และเครื่องถ้วยญี่ปุ่น ด้านชั้นบนของพระที่นั่งวสันตพิมานจัดแสดงงาช้าง และงานประณีตศิลป์ที่ทำด้วยทองเหลือง

8) **ห้องเครื่องมุก** จัดแสดงภายในพระที่นั่งปัจฉิมามิมุข ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของที่จอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประทานแก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เครื่องมุกที่สำคัญจะเป็นฝีมือช่างสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ฉากไม้ลงรักประดับมุกภาพพระพุทธเจ้าปางประทานพร และภาพภาพพุทธประวัติ ตอนทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ใช้สำหรับตั้งบูชาเป็นรูปเคารพ

9) **ห้องอาวุธ** จัดแสดง ณ พระที่นั่งปฤษฎางค์มิมุข โดยภายในกลางห้องจัดแสดงหุ่นจำลองช้างทรงเครื่องคชาธารขนาดเท่าจริง อีกทั้งยังจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ในสมัยโบราณ เช่น ขอช้าง ขวานจีน หอกขัด หอกไทย ง้าวไทย กริช กระบี่พร้อมฝัก รวมทั้งกลองศึก ปืนมหาฤกษ์ ปืนมหาชัย เครื่องม้าของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

10) **ห้องเครื่องทอง** ณ พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ ซึ่งเป็นพระวิมานองค์กลาง จัดแสดงเครื่องพุทธรูปทองคำ เป็นเครื่องทองที่สร้างขึ้นใช้ในศาสนาพิธีหรือประกอบพิธีกรรมความเชื่ออื่นๆ อาทิ เช่น พระพุทธรูป ลานทอง เทวรูป แผ่นทองรูปสัตว์และเครื่องมงคลที่พบในกรุต่างๆ และเครื่องทองที่เป็นเครื่องประดับ อาทิเช่น เครื่องทองสมัยทวารวดี เครื่องทองจากกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังจัดแสดงบุษบกยอดปราสาทซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานพระอัฐิสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ และสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพย์ และเครื่องสูงสำหรับวังหน้า อันเป็นของที่ตั้งอยู่เดิมในพระที่นั่งวายุสถานอมเรศ

11) **ห้องศิลาจารึก** จัดแสดงที่พระที่นั่งอุดรคามิมุข ศิลาจารึกที่จัดแสดงนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ย้ายมาจากหอสมุดแห่งชาติ มีทั้งจารึกภาษามอญ เขมร บาลี สันสกฤต และภาษาไทย โดยมีอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 เป็นต้นมา จนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ล้วนเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาโบราณคดีและประวัติศาสตร์

12) **ห้องไม้จำหลัก** จัดแสดงที่มุขเด็จด้านตะวันตก วัดคู่ที่สำคัญได้แก่ บานประตูวัดสุทัศน์เทพวรารามซึ่งถูกไฟไหม้ โดยเป็นบานประตูจำหลักลายผีพระหัตถ์ในรัชกาลที่ 2 และช่างหลวง ธรรมาสันยอดทองซึ่งเป็นศิลปะในสมัยอยุธยา ประติมากรรมรูปเทวดาและสัตว์หิมพานต์ เป็นต้น

13) **ห้องผ้า เครื่องแต่งกาย และห้องเครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา** จัดแสดงที่พระที่นั่งพรหมเมศธาดา โดยชั้นล่างจัดแสดงเครื่องแต่งกายและผ้าโบราณส่วนใหญ่เป็นเครื่องทรงเจ้านาย ผ้าโบราณของหลวง ผ้าโบราณที่มาจากประเทศ จีน เขมร อินเดีย นอกจากนี้ยังมีผ้าพื้นเมือง เช่นผ้าขึ้นตีนจก จัดแสดงด้วย ส่วนบริเวณชั้นบนนั้นจัดแสดงของเครื่องใช้ในพระพุทธศาสนา และเนื่องในงานพิธีต่าง ๆ เครื่องใช้สำหรับพระราชอาคันตุกะ เครื่องถมปักหมี่ พัดยศ พัดรอง เครื่องบูชา ย่าม และผ้ากราบ นอกจากนี้ยังมีรูปจำลองสถูปเจดีย์สำคัญบางแห่งอีกด้วย

14) **ห้องเครื่องดนตรี** จัดแสดงที่พระที่นั่งบุรพาภิรมย์ เครื่องดนตรีที่สำคัญ ได้แก่ ระนาดแก้ว สมัยรัชกาลที่ 2 และแคนยาวของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังจัดแสดงเครื่องมโหรีของหลวงประดับมุก สมัยต้นรัตนโกสินทร์ เครื่องมโหรีประดับงาในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เป็นต้น

15) **พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์** เป็นตำหนักที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นสถาปัตยกรรมในแบบยุโรปหลังแรกในพระราชวังบวรสถานมงคล มี 2 ชั้นโดยมีเฉลียงบันไดทางขึ้นอยู่ทางด้านหน้า ชั้นล่างเป็นที่อยู่ของพนักงาน ชั้นบนเป็นที่ประทับ แบ่งพื้นที่ด้านหน้าเป็นเฉลียงโถง ด้านหลังเป็นเฉลียงทึบ ในประธานแบ่งเป็นห้องต่าง ๆ จำนวน 5 ห้อง ประกอบด้วย ห้องทรงพระอักษรและห้องสมุด ห้องรับแขก ห้องเสวย ห้องพระบรรทม และห้องแต่งพระองค์และห้องทรง เมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตในปีพ.ศ. 2408 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้จัดห้องกลางในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ซึ่งเป็นห้องเสวยเดิมให้เป็นที่พักประคองพระบรมอัฐิ ปัจจุบันพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ จัดแสดงเครื่องเรือนยุโรป และจีน ตลอดจนของสะสมต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 4-5 ตามลักษณะที่เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มาแต่เดิม

16) **โรงราชรถ** เป็นที่เก็บรักษาราชรถใหญ่น้อย และเครื่องใช้เนื่องในงานพระเมรุ สิ่งที่สำคัญที่จัดแสดง ได้แก่ พระมหาพิชัยราชรถ เป็นราชรถองค์ใหญ่ สร้างในรัชกาลที่ 1 ซึ่งใช้เป็นราชรถทรงพระบรมศพพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีเกือบทุกพระองค์ เวชยันตรราชรถ สำหรับทรงพระศพพระบรมวงศ์ผู้ทรงศักดิ์สูง ราชรถน้อย เป็นรถบุษบกขนาดเล็กมี 3 องค์ ใช้เป็นรถสำหรับสมเด็จพระสังฆราชทรงอ่านพระธรรมนำ รถมโหรีพระบรมโกศและรถโปรยข้าวตอกดอกไม้ รถมโหรี 2 หลังใช้เป็นรถทรงพระศพพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ยานมาศสามลำคาน ใช้สำหรับอัญเชิญพระโกศจากพระบรมมหาราชวังขึ้นราชรถ หรือใช้ในการเวียนพระเมรุ

17) **พระที่นั่งมณฑลภิเษก** พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะพระที่นั่งเป็นศาลาโถง หรือเรียกว่า พระที่นั่งเย็น ฐานสูง มีเกยเสลี่ยงอยู่ทางด้านหลัง ภายในจิตรกรรมฝาผนังลายดอกไม้ร่วง สร้างเป็นคู่กับพระที่นั่งเอกถรณ์ซึ่งรื้อไปแล้ว

18) **พระที่นั่งปฎิหารยัศไนย** พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2452 และพ.ศ. 2457 เพื่อทรงใช้เป็นที่พักทอดพระเนตรพระปฐมเจดีย์ หลังจากทอดพระเนตรปฎิหารยัศไนยแห่งองค์พระปฐมเจดีย์ เสด็จอยู่บนขบวนชาลาชั้นบนระหว่างพระที่นั่งพินาศประมุขกับพระที่นั่งวัชรนิรมิต ในพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ. 2470 รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 จึงย้ายมาปลูกไว้บนขบวนชาลาหน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ต่อมาย้ายลงมาปลูกไว้ที่ข้างพระที่นั่งอิศราวินิจฉัยด้านเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2525

19) **ศาลาสภาราษฎร** สร้างสมัยรัชกาลที่ 5 ออกแบบโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เดิมชื่อพระที่นั่งราชฤดี สร้างเป็นพลับพลาที่เสวยในสวนแง่ต่ง พระราชวังดุสิต ในรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นศาลาสภาราษฎร เมื่อจัดพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครในรัชกาลที่ 7 จึงย้ายมาในพิพิธภัณฑสถาน

20) **ศาลาลงทรง** เป็นศาลาทรงจตุรมุข สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 เดิมตั้งอยู่ที่พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ก่อนที่จะย้ายมายังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

21) **พระตำหนักแดง** เป็นส่วนหนึ่งของพระตำหนักในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดฯ ให้สร้างพระราชทานสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสudarักษ์ ต่อมาเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 2 ครั้นในสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รื้อไปปลูกถวายสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีซึ่งเสด็จไปประทับที่พระราชวังเดิม กรุงธนบุรี พระตำหนักแดงหลังนี้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรสในสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี เมื่อเสด็จบวรราชาภิเษกแล้ว จึงทรงย้ายจากพระราชวังเดิม มาปลูกไว้ในพระราชบวรสถานมงคล เมื่อพ.ศ. 2400 พระตำหนักแดง เป็นเรือนหลวง สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง ขนาด 7 ห้อง เครื่องบนประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ แสดงฐานนาคค้ำค้ำของเรือน ฝาเป็นฝาปะกน มีเสานางเรียงรองรับแนวชายคาด้านหลัง ด้านหน้าเป็นระเบียบภายในแบ่งเป็น 2 ห้อง และมีห้องสรงอยู่บนเรือนด้วย ภายในพระตำหนักแดงมีการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ของชนชั้นสูง ส่วนใหญ่เป็นศิลปวัตถุที่เป็นเครื่องประดับบ้าน เช่น ตู้เท้าสิงห์ โต๊ะและเก้าอี้เท้าสิงห์ โถเบญจรงค์ หีบใส่ผ้าของชนชั้นสูง และศิลปวัตถุของผู้ครอบครองตำหนัก ได้แก่ พระแท่นบรรทม

และฉลองพระบาทของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 2 โคมส่องเสด็จของสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

22) **หออนุสรณ์เจ้าพระยายมราช** เป็นหอที่ทลายทสกุลสิ่งหนึ่งบริจาคเงินสร้างและมอบให้ เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย พ.ศ. 2531 ช่างในจัดแสดงประวัติเจ้าพระยายมราช และฝาเพ็ญมบ้านไม้แกะสลักเล่าเรื่องสามก๊กฝีมือช่างจีน 28 แผ่น เดิมฝาเพ็ญนี้อยู่ในหอนั่งหรือศาลาซึ่งเจ้าพระยายมราชใช้เป็นที่พักอาศัย เจ้าพระยายมราช (แก้ว สิงหนะ) เป็นบุตรเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์) ได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณในรัชกาลที่ 3 - 5 ได้รับพระมหากรุณาพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นนายจิตรมหาเดเล็กหุ้มแพร จมื่นสมุหพิमान พระพรหมบริรักษ์ พระมหาเทพ พระยาสิทธิราชเดโชชัย เจ้าพระยากำแหงสงครามราชภักดี และเจ้าพระยายมราชตามลำดับ โดยได้ดำรงตำแหน่ง ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา และเสนาบดีกรมพระยานครบาล (มหาดไท)

23) **อาคารมหาสุรสิงหนาท** จัดแสดง โบราณวัตถุศิลปะวัตถุจากของในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ ศิลปะเอเชีย ศิลปะลพบุรี เทวรูปโบราณ ศิลปะทวารวดี ศิลปะขอม ศิลปะศรีวิชัย ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมเหล่านี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นอย่างยิ่ง

24) **อาคารประพาสพิพิธภัณฑ** จัดแสดงศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็นห้องประณีตศิลป์ จัดแสดงเครื่องถ้วย เครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องทองเหลือง ตู้พระไตรปิฎก ภาพพระบรมเป็นต้น ห้องเงินตราธนบัตร จัดแสดงเหรียญกษาปณ์และธนบัตรสมัยต่าง ๆ ห้องพระพุทธรูป จัดแสดงพระพุทธรูปและเทวรูปศิลาและสำริด สมัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและมีขนาดใหญ่ ห้องศิลปะสุโขทัย และห้องศิลปะอยุธยา

ผลการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า

1) **สิ่งบ่งชี้ว่ามาถึงแหล่งท่องเที่ยว** บริเวณด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นป้ายชื่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมมีป้ายบรรยายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวโดยสังเขป ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าได้มาถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แล้ว

2) **ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว** นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลได้จากเจ้าหน้าที่ ที่ประจำอยู่บริเวณห้องจำหน่ายบัตรเข้าชมและจุดประชาสัมพันธ์ด้านหน้าห้องประวัติศาสตร์ ชาติไทย

3) **บริการรับฝากกระเป๋า** นักท่องเที่ยวสามารถฝากกระเป๋าได้ที่ห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม ซึ่งจะมีตู้เก็บกระเป๋าไว้บริการนักท่องเที่ยว

4) **ห้องสุขา** พิพิธภัณฑมีห้องสุขาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งห้องน้ำผู้หญิงและผู้ชาย อีกทั้งยังมีห้องน้ำสำหรับคนพิการไว้บริการอีกด้วย

5) **สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้พิการ** พิพิธภัณฑ์มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีทางลาดสำหรับรถเข็น มีห้องน้ำสำหรับผู้พิการ และมีถึงขยะ ไว้บริการนักท่องเที่ยว

6) **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** พิพิธภัณฑ์มีร้านอาหาร และเครื่องดื่ม 2 แห่ง แห่งแรกอยู่ด้านในจะขายอาหารไทยประเภทอาหารตามสั่ง แห่งที่สองอยู่บริเวณติดกับที่จำหน่ายบัตรเข้าชม จะขายอาหารจำพวกแซนวิช ไอศกรีม และเครื่องดื่มหลากหลายชนิด

7) **ร้านขายของที่ระลึก** พิพิธภัณฑ์มีร้านขายของที่ระลึก และร้านจำหน่ายหนังสือไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

8) **การให้บริการข้อมูล** พิพิธภัณฑ์มีการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมโดยมีเจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูล ตามวัน และเวลาที่ทางพิพิธภัณฑ์กำหนด โดยวันพุธ จะมีการนำชมเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น วันพฤหัสบดี นำชมเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมัน และสำหรับภาษาไทยจะมีการนำชมในวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ สามารถติดต่อล่วงหน้าเพื่อขอวิทยากรนำชมพิเศษ

9) **การกำหนดเส้นทางสำหรับเดินท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ไม่มีการกำหนดเส้นทางในการเดินท่องเที่ยว แต่โดยส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวจะเริ่มจากห้องประวัติศาสตร์ชาติไทย เพราะจะตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม

10) **เจ้าหน้าที่ประจำ** พิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่ประจำแต่ละอาคารและแต่ละห้อง เพื่อดูแลความสะดวกเรียบร้อยให้กับนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถซักถามข้อมูลความรู้กับเจ้าหน้าที่ได้

11) **ป้ายข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุ** พิพิธภัณฑ์มีป้ายข้อมูลสำหรับวัตถุที่จัดแสดงทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษทุกชิ้น

12) **ผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์มีผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถดูผังได้จากเอกสารประกอบการเข้าชม และป้ายด้านหน้าของพิพิธภัณฑ์

13) **ลานจอดรถ** พิพิธภัณฑ์มีพื้นที่จอดรถจำกัด จอดได้ประมาณ 10 คัน

14) **ที่พักนักท่องเที่ยว** พิพิธภัณฑ์ไม่มีที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว แต่มีการจัดที่นั่งพักสำหรับพักผ่อนบริเวณสวนหย่อม

15) **การปรับปรุงบริการข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ** พิพิธภัณฑ์มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการนำเสนอข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว แต่อุปกรณ์บางอย่างเช่นปุ่มกดมีการชำรุด เสียหาย

16) **การดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัย** พิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดประจำพิพิธภัณฑ์ ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัยพิพิธภัณฑ์มีเจ้าหน้าที่รักษาความ

ปลอดภัยประจำพิพิธภัณฑ์ และมีระบบรักษาความปลอดภัยด้วยกล้องวงจรปิด มีการวางกฎระเบียบในการจับต้องวัตถุที่จัดแสดงไว้อย่างชัดเจน และมีการห้ามถ่ายภาพวัตถุที่จัดแสดง

17) **กำหนดเวลาเปิด-ปิด** เปิดให้บริการ วันพุธ-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ยกเว้นเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์) เวลาเปิดทำการ 09.00-16.00 น.

18) **แหล่งท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์ที่เป็นที่รู้จัก** พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างดี เพราะเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ในพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นพระราชวังที่ประทับของผู้ทรงดำรงพระอิสริยยศ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้า สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ซึ่งทรงดำรงพระอิสริยยศกรมพระราชวังบวรสถานมงคลพระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยจัดแสดงด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัตถุอันล้ำค่า ฯลฯ

19) **ปริมาณนักท่องเที่ยว** นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากในวันธรรมดาโดยจะมี กลุ่มนักเรียน กลุ่มมิชชันนารี สามเณร มาทัศนศึกษาและในวันหยุดจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากกว่าปกติ

ภาพประกอบ 22 พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน ห้องประวัติศาสตร์ชาติไทย
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 23 พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553)

ก.

ข.

ภาพประกอบ 24 ก.ศาลาสำราญมุขมาตย์ และ ข.พระตำหนักแดง
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 25 ป้ายพระราชวังโบราณหอศิลป์ และป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
โดยสังเขป (ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 26 ซุ้มประตูทางเข้าด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีทั้งภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ (บันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

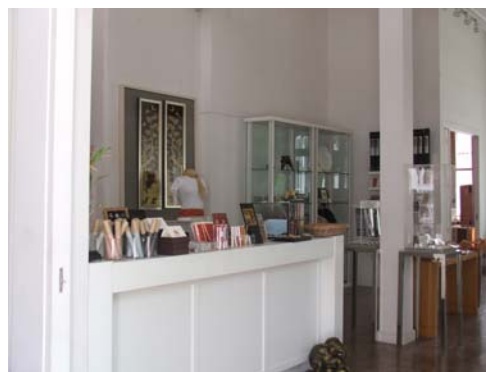
ภาพประกอบ 27 ผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว (ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 28 บริเวณห้องจำหน่ายบัตรเข้าชม และจุดบริการรับฝากของและห้องบรรยาย (ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

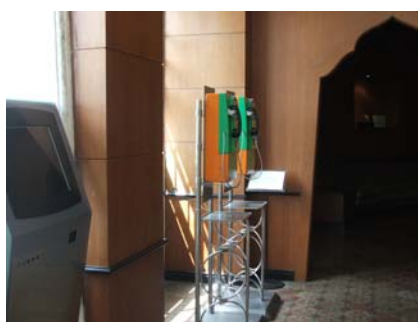
ภาพประกอบ 29 บริเวณลานจอดรถ (ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

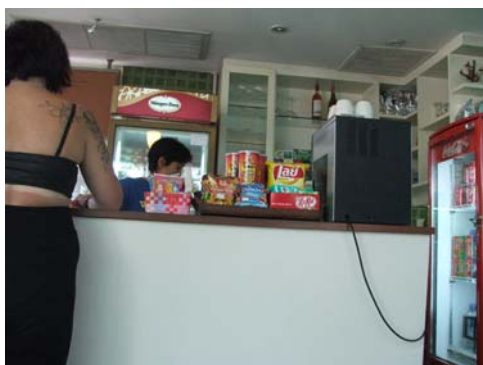
ภาพประกอบ 30 ประชาสัมพันธ์และร้านจำหน่ายของที่ระลึกภายในอาคารพระที่นั่งศิวิไลภูมิมาน
(บันทึกภาพเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553)

ภาพประกอบ 31 ภาพทางลาดสำหรับรถเข็น และถังขยะสำหรับนักท่องเที่ยว
(เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 32 โทรศัพท์สาธารณะภายนอกอาคาร และภายในอาคาร
(เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 33 ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม ไอศกรีม และอาหารว่าง
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 34 ร้านอาหารไทยตามสั่งภายในพิพิธภัณฑ์
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 35 มุมนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 36 ห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ภาพประกอบ 37 ป้ายบอกทางไปห้องจัดแสดง
(ผู้วิจัยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการพิพธิภณัฑ์ของผู้บริหารและความคิดเห็น
เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาด และพิพธิภณัฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.1 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการพิพธิภณัฑ์ของผู้บริหารในด้านการบริหาร
จัดการพิพธิภณัฑ์ของพิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาด และพิพธิภณัฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.1.1 การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปด้านการบริหารและจัดการของพิพธิภณัฑ์ทั้ง 2 แห่ง
โดยแบ่งเป็นด้านลักษณะและการบริหารจัดการ ด้านกลุ่มเป้าหมายของพิพธิภณัฑ์ และด้าน
กลุ่มเป้าหมายในการเข้าชม โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงข้อมูลทั่วไปของพิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาด และพิพธิภณัฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลทั่วไป	พิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาด	พิพธิภณัฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม	หัวหน้าพิพธิภณัฑ์	ภัณฑารักษ์ชำนาญการ พิเศษ
2. ลักษณะและการบริหารและจัดการ	พิพธิภณัฑ์สถานเอกชน	พิพธิภณัฑ์สถานประจำ หน่วยงานรัฐ
3. กลุ่มเป้าหมายของพิพธิภณัฑ์	บุคคลทั่วไป	นักเรียน / นักศึกษา
4. ผู้เข้าชมส่วนใหญ่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย	ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย	ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามของพิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาดมีตำแหน่งระดับ
หัวหน้าพิพธิภณัฑ์ โดยพิพธิภณัฑ์วังสวนผักกาดเป็นพิพธิภณัฑ์สถานเอกชน มีกลุ่มเป้าหมายคือบุคคล
ทั่วไป โดยผู้เข้าชมส่วนใหญ่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามของ
พิพธิภณัฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีตำแหน่งระดับภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ โดยพิพธิภณัฑ์สถาน
แห่งชาติ พระนคร เป็นพิพธิภณัฑ์สถานประจำหน่วยงานรัฐ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนและ
นักศึกษา ซึ่งผู้เข้าชมส่วนใหญ่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและการจัดการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นการเข้าร่วมอบรมสัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปีของผู้บริหาร ด้านพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ด้านการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ และด้านกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 6

ตาราง 6 แผนการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แผนการบริหารจัดการ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
1. ผู้บริหารได้เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมา	เข้าร่วม	เข้าร่วม
2. พันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์	ไม่มีพันธกิจหลัก	มีพันธกิจหลัก
3. มีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์	ไม่มีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี)	มีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี)
4. มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอ	ไม่มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี)	ไม่มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี)

จากตาราง 6 พบว่า ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดได้เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมา แต่พิพิธภัณฑ์ไม่มีทั้งพันธกิจหลักในการดำเนินงาน และไม่มีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ สุดท้ายพิพิธภัณฑ์ไม่มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครได้เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมา โดยพิพิธภัณฑ์มีพันธกิจหลักในการดำเนินงาน และมีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ แต่พิพิธภัณฑ์ไม่มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอ

2.1.3 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านบุคลากรในด้าน ต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นด้านหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ให้ความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน ด้านการมีนโยบายการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนา ศักยภาพในการทำงาน ด้านการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย ด้านความรู้ของบุคลากร ประจำพิพิธภัณฑ์ และด้านสาขาการศึกษาของภัณฑารักษ์ โดยรายละเอียดได้เสนอดัง ตาราง 7

ตาราง 7 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ
1. พิพิธภัณฑ์มีหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ให้ความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน	มี ได้แก่ 1. มูลนิธิจุฬาราชวิทยาลัย	มี ได้แก่ 1. กลุ่มสตรีอาสาสมัครชาว ต่างประเทศ 2. กลุ่มอาสาสมัคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ชาวไทย)
2. มีนโยบายการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการ พัฒนาศักยภาพในการทำงาน	มี	มี
3. มีการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการ ทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร	ไม่มี	มี
4. มีการกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร	มี	มี
5. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะ ทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย	ไม่มี	มี
6. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ควรมีความรู้ด้าน	ภาษาต่างประเทศและ โบราณวัตถุ	พิพิธภัณฑ์วิทยาโบราณคดี ศิลปะ
7. ภัณฑารักษ์จบการศึกษาสาขา	ประวัติศาสตร์	โบราณคดี , ประวัติศาสตร์ ศิลปะ

จากตาราง 7 พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ให้ความดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน คือ มูลนิธิจุฬาลงกรณ์-พันธุ์ทิพย์ โดยมีนโยบายการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน แต่ไม่มีการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ควรมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และโบราณวัตถุ ส่วนภัณฑารักษ์จบการศึกษาด้านประวัติศาสตร์

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ให้ความดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงาน คือ กลุ่มสตรีอาสาสมัครชาวต่างประเทศ และกลุ่มอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ชาวไทย) โดยมีนโยบายการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน มีการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ควรมีความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์วิทยาโบราณคดี โบราณคดี ศิลปะ และภัณฑารักษ์จบการศึกษาด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ

2.1.4 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น พื้นที่ส่วนบริหาร พื้นที่จัดนิทรรศการ พื้นที่เพื่อการศึกษา พื้นที่เก็บรักษาวัตถุ พื้นที่สำหรับการวิจัย พื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซม วัตถุ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์

ประเภทของพื้นที่	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. พื้นที่ส่วนบริหาร	ไม่มี	มี
2. พื้นที่จัดนิทรรศการ / จัดแสดง	มี	มี

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภทของพื้นที่	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
3. พื้นที่เพื่อการศึกษา เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน	มี	มี
4. พื้นที่เก็บรักษาวัตถุ	มี	มี
5. พื้นที่สำหรับการวิจัย	ไม่มี	มี
6. พื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซม วัตถุ	มี	มี
7. ห้องสมุด	ไม่มี	มี
8. พื้นที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร ร้าน ขายของ จุณัดพบ	มี	มี

จากตาราง 8 พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดไม่มีพื้นที่ส่วนบริหาร มีพื้นที่จัดนิทรรศการ / จัดแสดง มีพื้นที่เพื่อการศึกษา เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน มีพื้นที่เก็บรักษาวัตถุ ไม่มีพื้นที่สำหรับการวิจัย มีพื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซมวัตถุ ไม่มีห้องสมุด มีพื้นที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของ จุณัดพบ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีพื้นที่ส่วนบริหาร มีพื้นที่จัดนิทรรศการ / จัดแสดง มีพื้นที่เพื่อการศึกษา เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน มีพื้นที่เก็บรักษาวัตถุ มีพื้นที่สำหรับการวิจัย มีพื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซมวัตถุ มีห้องสมุด มีพื้นที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของ จุณัดพบ

2.1.5 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร ด้านระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิง ด้านแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ด้านแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ด้านแผนเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และด้านบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงแผนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย

ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑ์ มีแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร	มี	มี
2. พิพิธภัณฑ์มีระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิง	มี	มี
3. พิพิธภัณฑ์มีแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร	ไม่มี	ไม่มี
4. พิพิธภัณฑ์มีแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร	ไม่มี	ไม่มี
5. พิพิธภัณฑ์มีแผนเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร	ไม่มี	ไม่มี
6. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน	ไม่ได้รับ	ได้รับ

จากตาราง 9 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากรและอาคาร พิพิธภัณฑ์มีระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิง แต่พิพิธภัณฑ์ไม่มีแผนอพยพบุคลากร ผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และพิพิธภัณฑ์ไม่มีแผนเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ยังไม่ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากรและอาคาร พิพิธภัณฑ์มีระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิง แต่พิพิธภัณฑ์ไม่มีแผนอพยพบุคลากร ผู้เข้าชมของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และพิพิธภัณฑ์ไม่มีแผนเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน

2.1.6 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านวัตถุที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นประเภทของวัตถุที่จัดแสดง ระบบการทำทะเบียนบัญชี บันทึกลักษณะ และระบบจัดเก็บบันทึกหลักฐานของวัตถุ ด้านการยืมวัตถุมาเพื่องานด้านต่างๆ พิพิธภัณฑ์

การทำบันทึกหลักฐานซ้ำและเก็บไว้ในที่ปลอดภัย และพิพิธภัณฑ์มีการถ่ายรูปวัตถุไว้เป็นหลักฐานโดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านวัตถุที่จัดแสดง

วัตถุที่จัดแสดง	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ประเภทของวัตถุที่จัดแสดง		
1. ประวัติศาสตร์โบราณคดี	1. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ 45 %	1. ประวัติศาสตร์โบราณคดี 10 %
2. ประวัติศาสตร์ศิลปะ	2. สมัยประวัติศาสตร์ 55 %	2. ประวัติศาสตร์ศิลปะ 40 %
3. ประณีตศิลป์		3. ประณีตศิลป์ 40 %
4. มานุษยวิทยา		4. มานุษยวิทยา 10 %
5. สมัยก่อนประวัติศาสตร์		
6. สมัยประวัติศาสตร์		
วันที่ทำทะเบียนบัญชีและ หลักฐานวัตถุครั้งล่าสุด	ไม่มีข้อมูล	มีการทำบัญชีรับวัตถุใหม่เสมอ
ระบบการทำทะเบียนบัญชี และบันทึกหลักฐาน และ ระบบจัดเก็บบันทึกหลักฐาน ของวัตถุ		
1. คอมพิวเตอร์	ใช้คอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรม สำเร็จรูป	ใช้คอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรม Ms Access
2. เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร	ไม่ใช้การเขียน	ใช้การเขียน
3. อื่นๆ	-	การถ่ายภาพ
พิพิธภัณฑ์มีการยืมวัตถุมา เพื่องานด้านต่างๆ	ไม่มี	มี
พิพิธภัณฑ์มีการทำบันทึก หลักฐานซ้ำและเก็บไว้ในที่ ปลอดภัย	มี	มี
พิพิธภัณฑ์มีการถ่ายรูปวัตถุ ไว้เป็นหลักฐาน	มี	มี

จากตาราง 10 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีวัตถุที่จัดแสดงโดยจำแนกตามประเภทของวัตถุที่จัดแสดง ดังนี้ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ 45 % และสมัยประวัติศาสตร์ 55 % ไม่มีข้อมูลของวันที่ทำทะเบียนบัญชีและหลักฐานครั้งล่าสุด โดยมีระบบการทำทะเบียนบัญชีและบันทึกหลักฐานและระบบจัดเก็บบันทึกหลักฐานของวัตถุ โดยใช้คอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว พิพิธภัณฑ์ไม่มีการยืมวัตถุมาเพื่องานด้านต่างๆ พิพิธภัณฑ์มีการทำบันทึกหลักฐานซ้ำและเก็บไว้ในที่ปลอดภัย และมีการถ่ายรูปวัตถุไว้เป็นหลักฐาน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีวัตถุที่จัดแสดงโดยจำแนกตามประเภทของวัตถุที่จัดแสดง ดังนี้ ประเภทประวัติศาสตร์โบราณคดี 10 % ประเภทประวัติศาสตร์ศิลปะ 40 % ประเภทประวัติศาสตร์ศิลป์ 40 % และประเภทมานุษยวิทยา 10 % โดยมีการทำบัญชีรับวัตถุใหม่เสมอ มีระบบการทำทะเบียนบัญชีและบันทึกหลักฐาน และระบบจัดเก็บบันทึกหลักฐานของวัตถุ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Ms Access มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และการถ่ายภาพ พิพิธภัณฑ์มีการยืมวัตถุมาเพื่องานด้านต่าง ๆ มีการทำบันทึกหลักฐานซ้ำและเก็บไว้ในที่ปลอดภัย และมีการถ่ายรูปวัตถุไว้เป็นหลักฐาน

2.1.7 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการวิจัยของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นงานด้านวิจัยเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑ์ ด้านการมีนักวิชาการ นักเรียน/นักศึกษา เข้ามาทำงานวิจัยในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใน 1 ปี ที่ผ่านมา และพิพิธภัณฑ์มีห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยโดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการวิจัย

ด้านการวิจัย	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. งานด้านวิจัยเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑ์	ไม่ใช่	ใช่
2. มีนักวิชาการ นักเรียน/นักศึกษา เข้ามาทำงานวิจัยในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใน 1 ปี ที่ผ่านมา	ไม่มี	มี
3. พิพิธภัณฑ์มีห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย	ไม่มี	มี

จากตาราง 11 พบว่าพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาดยังไม่มี การสนับสนุนงานวิจัยให้เป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑสถาน โดยพิพิธภัณฑสถานไม่มีนักวิชาการ นักเรียน/นักศึกษา เข้ามาทำงานวิจัยในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ใน 1 ปี ที่ผ่านมา และสุดท้ายพิพิธภัณฑสถานไม่มีห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีการสนับสนุนงานด้านวิจัยเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑสถาน โดยมีนักวิชาการ นักเรียน/นักศึกษา เข้ามาทำงานวิจัยในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ใน 1 ปี ที่ผ่านมา และสุดท้ายพิพิธภัณฑสถานมีห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

2.1.8 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถานด้านการวิจัยของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่งในด้านการดูแลและสงวนรักษาวัตถุ โดยแบ่งเป็นด้านการสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอ ด้านการซ่อมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายสม่ำเสมอ ด้านการบันทึกหลักฐานสภาพของวัตถุ ด้านการมีนักอนุรักษ์ทำงานประจำกับทางพิพิธภัณฑสถาน ด้านการมีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์เป็นของพิพิธภัณฑสถาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาที่เหมาะสมกับประเภทของวัตถุ ด้านมีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือแมลง ด้านแผนงานด้านการควบคุมความชื้นและอุณหภูมิ ด้านการฝึกอบรมบุคลากรในการดูแลรักษา และอนุรักษ์วัตถุ และด้านการจัดหาวัตถุ อุปกรณ์เพื่อแสดงเพิ่มเติมหรือทดแทน โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถานของพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลและสงวนรักษาวัตถุ

ด้านการดูแลและสงวนรักษาวัตถุ	พิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑสถานที่มีการสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอ	มี	มี (โดยอาศัยเจ้าหน้าที่ประจำห้องเป็นหลัก)
2. พิพิธภัณฑสถานที่มีการซ่อมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายสม่ำเสมอ	ไม่มี	มี (ไม่กำหนดวันแน่ชัด)
3. พิพิธภัณฑสถานที่มีการบันทึกหลักฐานด้านสภาพของวัตถุ	มี	มี

ตาราง 12 (ต่อ)

ด้านการดูแลและสงวนรักษาวัตถุ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
4. พิพิธภัณฑ์มีนักอนุรักษ์ทำงานประจำกับทางพิพิธภัณฑ์	ไม่มี	มี
5. พิพิธภัณฑ์มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์เป็นของ พิพิธภัณฑ์	ไม่มี	มี
6. พิพิธภัณฑ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาที่ เหมาะสมกับประเภทของวัตถุ	ไม่มี	มี (มีบ้าง)
7. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือ แมลง	มี	มี
8. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการควบคุมความชื้นและ อุณหภูมิ	มี	ไม่มี (มีการควบคุมแต่ไม่ ถึงกับเป็นแผน)
9. พิพิธภัณฑ์มีการฝึกอบรมบุคลากรในการดูแลรักษา และ อนุรักษ์วัตถุ	ไม่มี	มี (เป็นของกลุ่ม วิทยาศาสตร์จัด)
10. พิพิธภัณฑ์มีการจัดหาวัตถุอุปกรณ์เพื่อแสดงเพิ่มเติมหรือ ทดแทน	ไม่มี	มี (โดยใช้งบประมาณปี แต่ไม่ได้ทุกปี)

จากตาราง 12 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีการดูแลและสงวนรักษาวัตถุโดยมีการสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่มีการซ่อมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายเมื่อเกิดความเสียหาย มีการบันทึกหลักฐานด้านสภาพของวัตถุ แต่ไม่มีนักอนุรักษ์ทำงานประจำกับทางพิพิธภัณฑ์ ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์เป็นของพิพิธภัณฑ์เอง และยังไม่สิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาที่เหมาะสมกับประเภทของวัตถุ แต่พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือแมลง และมีแผนงานด้านการควบคุมความชื้นและอุณหภูมิ ส่วนการฝึกอบรมบุคลากรในการดูแลรักษา และอนุรักษ์วัตถุพบว่าพิพิธภัณฑ์ยังไม่มีงบดำเนินการ และพิพิธภัณฑ์ยังไม่มีงบจัดหาวัตถุอุปกรณ์เพื่อแสดงเพิ่มเติมหรือทดแทน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีการดูแลและสงวนรักษาวัตถุโดยมีการสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอ พิพิธภัณฑ์มีการซ่อมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายสม่ำเสมอแต่

ไม่ได้กำหนดวันที่แน่ชัด พิพิธภัณฑ์ที่มีการบันทึกหลักฐานด้านสภาพของวัตถุ พิพิธภัณฑ์มีนักอนุรักษ์ทำงานประจำกับทางพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์เป็นของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาที่เหมาะสมกับประเภทของวัตถุแต่ไม่มากนัก พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือแมลง พิพิธภัณฑ์ไม่มีแผนงานด้านการควบคุมความชื้นและอุณหภูมิแต่มีการควบคุมในระดับที่ไม่ถึงกับเป็นแผนงาน พิพิธภัณฑ์มีการฝึกอบรมบุคลากรในการดูแลรักษา และอนุรักษ์วัตถุ โดยเป็นหน่วยงานของกลุ่มวิทยาศาสตร์จัดสุดท้าย พิพิธภัณฑ์มีการจัดหาวัตถุอุปกรณ์เพื่อแสดงเพิ่มเติมหรือทดแทน โดยใช้งบประมาณประจำปี แต่ไม่ได้รับทุกปี

2.1.9 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนัก ด้านการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักโดยรายละเอียดได้แสดงดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด

ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนัก	ไม่มี	มี (แต่ยังไม่ชัดเจน)
2. พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนัก	ไม่มี	มี (ประเมินเป็นครั้งคราว)

จากตาราง 13 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดยังไม่มีแผนงานและมีการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนัก

ส่วนด้านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมีแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนัก แต่ยังไม่ถึงกับเป็นแผนที่ชัดเจนและมีการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักเป็นครั้งคราว

2.1.10 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านนิทรรศการและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น นิทรรศการและการจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์จัดตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์มีกระบวนการในการเลือกประเภทและวิธีการจัดแสดงให้เหมาะสมกับวัตถุ พิพิธภัณฑ์ได้ใช้บุคลากรที่ฝึกอบรมเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับการจัดแสดง ในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์มีการประเมินการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอ และพิพิธภัณฑ์มีการปรับปรุงแบบการจัดนิทรรศการ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ในด้านนิทรรศการและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ด้านนิทรรศการและการจัดแสดง	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
1. นิทรรศการและการจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์จัดตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์	ไม่มี	มี
2. พิพิธภัณฑ์มีกระบวนการในการเลือกประเภทและวิธีการจัดแสดงให้เหมาะสมกับวัตถุ	ไม่มี	มี
3. พิพิธภัณฑ์ได้ใช้บุคลากรที่ฝึกอบรมเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับการจัดแสดง ในพิพิธภัณฑ์	มี	ไม่มี (ใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์)
4. พิพิธภัณฑ์มีการประเมินการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอ	ไม่มี	มี
5. พิพิธภัณฑ์มีการปรับปรุงแบบการจัดนิทรรศการ	ไม่มี	มีความถี่ตามงบประมาณที่ได้รับ

จากตาราง 14 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดยังไม่มีการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ และยังไม่มีกระบวนการในการเลือกประเภทและวิธีการจัดแสดงให้เหมาะสมกับวัตถุ แต่พิพิธภัณฑ์มีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ส่วนการประเมินการจัดนิทรรศการ การจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอและการปรับปรุงแบบการจัดนิทรรศการยังไม่มีดำเนินการ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์มีกระบวนการในการเลือกประเภทและวิธีการจัดแสดงให้เหมาะสมกับวัตถุ แต่พิพิธภัณฑ์ไม่มีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะ

สำหรับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งบุคลากรของพิพิธภัณฑ์มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์มีการประเมินการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอ และมีการปรับปรุงแบบการจัดนิทรรศการ ตามงบประมาณที่ได้รับ

2.1.11 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น แผนงานด้านการให้การศึกษา แผนงานด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ตรงตามพันธกิจของ พิพิธภัณฑ์ ด้านการฝึกอบรมบุคลากรในการให้การศึกษา ด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ (ทั้งในและนอกสถานที่) มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ โดยรายละเอียดได้ เสนอดังตาราง 15

ตาราง 15 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ด้านการให้การศึกษา	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษา	ไม่มี	มี
2. แผนงานด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ตรงตาม พันธกิจของพิพิธภัณฑ์	ไม่ตรง	ตรง
3. พิพิธภัณฑ์ได้มีการฝึกอบรมบุคลากรในการให้การศึกษา	ไม่มี	ไม่มี
4. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ (ทั้งในและนอกสถานที่)	ไม่มี	มี
5. พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ โรงเรียนต่าง ๆ	ไม่มี	มี
6. พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ชุมชนต่าง ๆ	ไม่มี	มี
7. พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ ชุมชนต่าง ๆ	ไม่มี	มี

จากตาราง 15 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดยังไม่มีแผนงานด้านการให้การศึกษา ไม่มี แผนงานด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ที่ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ ไม่ได้มีการฝึกอบรม บุคลากรในการให้การศึกษา ไม่มีแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ ไม่มีการประเมิน

แผนงานด้านการให้การศึกษแก่โรงเรียนต่าง ๆ ไม่มีแผนงานด้านการให้การศึกษแก่ชุมชนต่าง ๆ และสุดท้ายไม่มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษแก่ชุมชนต่าง ๆ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีแผนงานด้านการให้การศึกษ มีแผนงานด้านการให้การศึกษของผู้ที่ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน แต่ไม่ได้มีการฝึกอบรมบุคลากรในการให้การศึกษ โดยพิพิธภัณฑสถานมีแผนงานด้านการให้การศึกษแก่โรงเรียนต่าง ๆ พิพิธภัณฑสถานมีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษแก่โรงเรียนต่าง ๆ พิพิธภัณฑสถานมีแผนงานด้านการให้การศึกษแก่ชุมชนต่าง ๆ และสุดท้ายพิพิธภัณฑสถานมีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษแก่ชุมชนต่าง ๆ

2.1.12 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและการจัดการของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง ในด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์โดยแบ่งเป็นแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ และแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ของพิพิธภัณฑสถานตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 16

ตาราง 16 แสดงแผนการบริหารและการจัดการด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ ของพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์	พิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑสถานมีแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์	มี	มี
2. แผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ของพิพิธภัณฑสถานตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน	ตรง	ตรง

จากตาราง 16 พิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาดมีแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ และมีแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ของพิพิธภัณฑสถานตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน

ด้านพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ และแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ของพิพิธภัณฑสถานตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน

2.1.13 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและการจัดการของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง ในด้านความต้องการในการฝึกอบรม โดยแบ่งเป็นด้านการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑสถาน การบริหารและการจัดการวัตถุ การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ การให้การศึกษและการสื่อความหมาย การประชาสัมพันธ์และการตลาด การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน การจัดนิทรรศการและการ

จัดการแสดง การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน การต้อนรับผู้เข้าชม และด้านการขอสนับสนุนเงินอุดหนุน โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 17

ตาราง 17 ตารางแสดงแผนการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครจังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการในการฝึกอบรม โดยการเรียงลำดับความสำคัญจากลำดับที่ 1 สำคัญมากที่สุด จนถึงลำดับที่ 10 สำคัญน้อยที่สุด

ความต้องการ	พิพิธภัณฑ์วังสวน	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
	ผักกาด	พระนคร
1. การบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์	2	8
2. การบริหารและการจัดการวัตถุ	3	10
3. การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ	7	1
4. การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย	4	5
5. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	1	7
6. การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน	6	2
7. การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง	5	4
8. การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน	9	9
9. การต้อนรับผู้เข้าชม	8	6
10. การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน	10	3

จากตาราง 17 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีความต้องการในการฝึกอบรมโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับ 1 การประชาสัมพันธ์และการตลาด ลำดับ 2 การบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ ลำดับ 3 การบริหารและการจัดการวัตถุ ลำดับ 4 การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย ลำดับ 5 การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง ลำดับ 6 การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน ลำดับ 7 การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ ลำดับ 8 การต้อนรับผู้เข้าชม ลำดับ 9 การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน ลำดับ 10 การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน

ส่วนด้านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีความต้องการในการฝึกอบรมโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับ 1 การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ ลำดับ 2 การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน ลำดับ 3 การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน ลำดับ 4 การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง ลำดับ 5 การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย ลำดับ 6 การต้อนรับผู้เข้าชม ลำดับ 7 การ

ประชาสัมพันธ์และการตลาด ลำดับ 8 การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ลำดับ 9 การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน ลำดับ 10 การบริหารและจัดการวัตถุ

2.1.14 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ในด้านความร่วมมือ โดยแบ่งเป็นด้านที่พิพิธภัณฑ์มีเครือข่ายหรือได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมอื่น พิพิธภัณฑ์มีการยืมวัตถุมาจากที่อื่น และพิพิธภัณฑ์มีการให้หน่วยงานอื่นยืมวัตถุโดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 18

ตาราง 18 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านความร่วมมือ

ด้านความร่วมมือ	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. พิพิธภัณฑ์มีเครือข่ายหรือได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมอื่น	ไม่มี	มี คือ สมาคม พิพิธภัณฑ์ไทย
2. พิพิธภัณฑ์มีการยืมวัตถุมาจากที่อื่น	ไม่มี	มี เพื่อจัดแสดง
3. พิพิธภัณฑ์มีการให้หน่วยงานอื่นยืมวัตถุ	มี เพื่อจัดแสดง	มี เพื่อจัดแสดง

จากตาราง 18 พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดไม่มีเครือข่ายหรือได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมอื่น ไม่มีการให้ยืมวัตถุมาจากที่อื่น แต่มีการให้หน่วยงานอื่นยืมวัตถุเพื่อจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีเครือข่ายหรือได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมอื่น คือ สมาคมพิพิธภัณฑ์ไทย มีการยืมวัตถุมาจากที่อื่นมาเพื่อจัดแสดง และมีการให้หน่วยงานอื่นยืมวัตถุเพื่อจัดแสดง

2.1.15 การเปรียบเทียบแผนการบริหารและจัดการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ในด้านความต้องการขององค์กร แบ่งได้เป็นความต้องการด้านจุดมุ่งหมายหลักของพิพิธภัณฑ์ในอีก 10 ปี ข้างหน้า ด้านความต้องการในความก้าวหน้าของพิพิธภัณฑ์ และด้านความต้องการในการเรียกร้องให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 19

ตาราง 19 แสดงแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านความต้องการขององค์กรของพิพิธภัณฑ์
วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ด้านความต้องการขององค์กร	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร
จุดมุ่งหมายหลักของพิพิธภัณฑ์ อีก 10 ปีข้างหน้า		
1. พัฒนาเทคนิค วิธีการ และรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล	ต้องการ	ต้องการ
2. รณรงค์เพื่อปกป้องมรดกของชาติที่ถูกคุกคาม	-	ต้องการ
3. ส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เอกลักษณ์ ของมรดกของชาติและท้องถิ่น	ต้องการ	-
4. สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ พิพิธภัณฑ์จัดขึ้น	-	ต้องการ
5. สร้างความภูมิใจในมรดกของชาติ	ต้องการ	ต้องการ
6. กระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการสงวนรักษา และการอนุรักษ์มรดกของชาติ	-	ต้องการ
7. พัฒนาการแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน	-	ต้องการ
8. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพ ได้รับการ ฝึกอบรม และมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์	ต้องการ	ต้องการ
9. พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์	ต้องการ	ต้องการ
10. รักษาความสัมพันธ์กับสังคม	-	ต้องการ
11. อื่น ๆ	-	จัดทำแผนเพื่อขยายการ จัดแสดงด้านกายภาพ
เพื่อความก้าวหน้าของพิพิธภัณฑ์		
1. พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	ต้องการ	ต้องการ
2. ปรับปรุงกระบวนการทำบันทึกหลักฐาน	ต้องการ	ต้องการ
3. ปรับปรุงการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงที่น่าสนใจ ขึ้น	ต้องการ	ต้องการ
4. ทำงานวิจัยร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานวิจัยให้มาก ขึ้น	-	ต้องการ
5. เพิ่มจำนวนผู้เข้าชม	ต้องการ	ต้องการ
6. สนับสนุนนโยบายด้านการอนุรักษ์ในระดับต่าง ๆ	-	ต้องการ
7. การจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของ พิพิธภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้	ต้องการ	ต้องการ

ตาราง 19 (ต่อ)

ด้านความต้องการขององค์กร	พืพิภณท์ วังสวนฝักกาด	พืพิภณทสธาน แหงชาติ พระนคร
การพัฒนาศัภยภพของบุคลากร		
1. บุคลากรของพืพิภณท์เคยเรยกรร้งให้ม่การพัฒนาศัภยภพของบุคลากร	ม่เคย	เคย ด้านการรกษาความปลอดภย และการเพม่พูนความรู้ประสภการณ้ทางวืชาการ
2. บุคลากร ด้รับการพัฒนาศัภยภพตามท่ได้ร้งขอ	-	ม่ได้
บุคลากรด้านใดที่ร้งขอการพัฒนาศัภยภพมากที่สุด		
1. บุคลากรท่เกยวกับว้ตถุ	-	ด้ต้องการ
2. บุคลากรท่เกยวกับการรกษาความปลอดภย	-	ด้ต้องการ
3. อื่น ๆ	-	บุคลากรด้ต้องการเพม่พูนความรู้ทางวืชาการ

จากตาราง 19 พืพิภณท์วังสวนฝักกาดมีจุดมุ่งหมายหลักของพืพิภณท์ในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ ด้ต้องการพัฒนาเทคนิค วืการและรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล ด้ต้องการส่งเสริมให้พืพิภณท์เป็นแหล่งศัษาเรยร้งอeklลักษณะของมรดกของชาติและท้งถึน ด้ต้องการสร้างคามภุมใจในมรดกของชาติ ด้ต้องการพัฒนาศัภยภพของบุคลากรให้ม่คุณภาพ ด้รับการฝักอบรม และม่ความรู้เกยวกับการบรหการจ้การพืพิภณท์ ด้ต้องการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของพืพิภณท์ ส่วนคาม ด้ต้องการเพื่อกความก้าวหน้าของพืพิภณท์ ด้แก่ ด้ต้องการพัฒนาศัภยภพของบุคลากร ด้ต้องการปรบัปรุงกระบวนการทำบ้นทักหลักฐาน ด้ต้องการปรบัปรุงการจ้ดนิทรรศการและการจ้ดแสดงให้ น่าสนใจขึ้น ด้ต้องการเพม่จำนวนผู้เข้าชม ด้ต้องการการจ้หาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของพืพิภณท์ และการจ้ดกักิจกรรมต่าง ๆ เพื่หารายได้ ส่วนด้านการพัฒนาศัภยภพของบุคลากรนั้น บุคลากรของพืพิภณท์ม่เคยเรยกรร้งให้ม่การพัฒนาศัภยภพ

พืพิภณทสธานแหงชาติ พระนคร มีจุดมุ่งหมายหลักของพืพิภณท์ อีก 10 ปีข้างหน้าคือ ด้ต้องการพัฒนาเทคนิค วืการและรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล ด้ต้องการรณรงค์เพื่อกปกป้องมรดกของชาติท่ถูกคุกคาม ด้ต้องการสนับสนุนให้ชุมชนท้งถึนมีส่วนร่วมในกักรรมท่พืพิภณท์จ้ดขึ้น ด้ต้องการสร้างคามภุมใจในมรดกของชาติ ด้ต้องการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึความสำคัญของการสงวนรกษา

และการอนุรักษ์มรดกของชาติ ต้องการพัฒนาการแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน ต้องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพ ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ต้องการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ ต้องการรักษาความสัมพันธ์กับสังคม ส่วนความต้องการเพื่อความก้าวหน้าของพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ ต้องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ต้องการปรับปรุงกระบวนการทำงานที่ทึกลึกฐาน ต้องการปรับปรุงการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงให้น่าสนใจขึ้น ต้องการทำงานวิจัยร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานวิจัยให้มากขึ้น ต้องการเพิ่มจำนวนผู้เข้าชม ต้องการสนับสนุนนโยบายด้านการอนุรักษ์ในระดับต่าง ๆ ต้องการการจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยบุคลากรของพิพิธภัณฑ์เคยเรียกร้องให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัย และการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ทางวิชาการ แต่บุคลากรยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามที่ได้ร้องขอ บุคลากรด้านที่ร้องขอการพัฒนาศักยภาพมากที่สุด คือ บุคลากรที่เกี่ยวกับวัตถุ บุคลากรเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย และบุคลากรทางด้านวิชาการ

2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์

ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งโดยแบ่งเป็น ด้านการเข้าร่วมอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา ด้านการปฏิบัติตามพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ และด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 20

ตาราง 20 แสดงความคิดเห็นด้านแผนการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แผนการบริหารจัดการ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด		พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พระนคร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ พิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมา				
ได้เข้าร่วม	2	40	3	60
ไม่ได้เข้าร่วม	3	60	2	40
2. ปฏิบัติตามพันธกิจหลักในการดำเนินงาน ของพิพิธภัณฑ์				
ปฏิบัติ	4	80	4	80
ไม่ปฏิบัติ	1	20	1	20
3. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์				
มี	0	0	3	60
ไม่มี	5	100	2	40
4. มีส่วนร่วมในกระบวนการทบทวนแผน ระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอ				
มี	0	0	3	60
ไม่มี	5	100	2	40
รวม	5	100	5	100

จากตาราง 20 พบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมามีคิดเป็นร้อยละ 40 ไม่ได้เข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 60 โดยเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการมีการปฏิบัติตามพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 80 แต่เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) และไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์

เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เข้าร่วมในการอบรมสัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถานภายใน 3 ปี ที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 60 ไม่ได้เข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 40 โดยเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการมีการปฏิบัติตามพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน คิดเป็นร้อยละ 80 และไม่ปฏิบัติตามคิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) และเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน คิดเป็นร้อยละ 60

2.2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารจัดการด้านบุคลากร

ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่งโดยแบ่งเป็นด้านการได้รับความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ด้านการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน ด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนด จริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรจากพิพิธภัณฑสถาน ด้านการปฏิบัติตามกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรตามที่พิพิธภัณฑสถานกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑสถานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑสถานบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยรายละเอียดได้เสนอ ดังตาราง 21

ตาราง 21 แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการด้านบุคลากร ของพิพิธภัณฑสถานวังสวน

ผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

แผนการบริหารจัดการ	พิพิธภัณฑสถานวังสวน		พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	
	ผักกาด		แห่งชาติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านได้รับความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม				
มี	1	20	1	20
ไม่มี	4	80	1	20
ไม่ระบุ	0	0	3	60
2. ท่านได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน				
ได้รับ	3	60	5	100
ไม่ได้รับ	2	40	0	0

ตาราง 21(ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	พิพิธภัณฑวังสวน		พิพิธภัณฑสถาน	
	ผักกาด		แห่งชาติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. ท่านได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรจากพิพิธภัณฑ				
ปฏิบัติ				
ไม่ปฏิบัติ	3	60	5	100
	2	40	0	0
4. ท่านได้ปฏิบัติตามกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรตามที่พิพิธภัณฑกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร				
ปฏิบัติ	3	60	5	100
ไม่ปฏิบัติ	2	40	0	0
5. ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลัก ของพิพิธภัณฑบรรลุจุดมุ่งหมาย				
ใช่	3	60	4	80
ไม่ใช่	2	40	1	20
รวม	5	100	5	100

จากตาราง 21 พบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดส่วนใหญ่ไม่ได้รับความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม คิดเป็นร้อยละ 80 แต่ได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สุดท้ายการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑมีส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลัก ของพิพิธภัณฑบรรลุจุดมุ่งหมาย คิดเป็นร้อยละ 60 เท่ากัน

เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครส่วนใหญ่ไม่ได้รับความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม คิดเป็นร้อยละ 60 แต่ได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน ซึ่ง

เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 100 เท่ากัน สู้ท้าทายด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ใน พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลัก ของ พิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมายจำนวนร้อยละ 80

2.2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารจัดการด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง

โดยแบ่งเป็นแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร แผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินโดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 22

ตาราง 22 แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการต่อแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย

ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด		พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	จำนวน
1. ท่านทราบถึงแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย				
วัตถุ บุคลากร และอาคาร				
ทราบ	3	60	5	100
ไม่ทราบ	2	40	0	0
2. ท่านทราบถึงแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่				
เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร				
ทราบ	3	60	4	80
ไม่ทราบ	2	40	1	20

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย	พิพิธภัณฑวังสวน		พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร	
	ผักกาด		แห่งชาติ พระนคร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	จำนวน
3. ท่านทราบถึงแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร				
ทราบ	3	60	4	80
ไม่ทราบ	2	40	1	20
4. ท่านทราบถึงแผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร				
ทราบ	3	60	4	80
ไม่ทราบ	2	40	1	20
5. ท่านเคยได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน				
ทราบ	1	20	3	60
ไม่ทราบ	4	80	2	40
รวม	5	100	5	100

จากตาราง 22 พบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดส่วนใหญ่ทราบถึงแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร โดยเจ้าหน้าที่ทราบถึงแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ทราบถึงแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าหน้าที่ทราบถึงแผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 60 แต่เจ้าหน้าที่ไม่เคยได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน คิดเป็นร้อยละ 80

เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครทั้งหมดทราบถึงแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร คิดเป็นร้อยละ 100 โดยเจ้าหน้าที่ทราบถึงแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ทราบถึงแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเจ้าหน้าที่ทราบถึงแผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลาย

ลักษณะอักษร จำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 80 สุดท้ายเจ้าหน้าที่เคยได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินคิดเป็นร้อยละ 60

2.2.4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารจัดการด้านความต้องการในการฝึกอบรม

โดยมีการลำดับความสำคัญด้านต่าง ได้แก่ด้านการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ การบริหารและจัดการวัตถุ การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย การประชาสัมพันธ์และการตลาด การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน การต้อนรับผู้เข้าชม และการขอสนับสนุนเงินอุดหนุน โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 23

ตาราง 23 แสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการต่อแผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการในการฝึกอบรม

ความต้องการ	ลำดับความสำคัญ	
	พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
1. การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์	2	3
2. การบริหารและจัดการวัตถุ	4	2
3. การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ	5	1
4. การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย	3	4
5. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	7	6
6. การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน	6	5
7. การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง	8	7
8. การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน	9	8
9. การต้อนรับผู้เข้าชม	1	9
10.การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน	10	10

จากตาราง 23 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีความต้องการในการฝึกอบรมโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับ 1 การต้อนรับผู้เข้าชม ลำดับ 2 การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ลำดับ 3 การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย ลำดับ 4 การบริหารและจัดการวัตถุ ลำดับ 5 การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ ลำดับ 6 การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน ลำดับ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด ลำดับ 8 การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง ลำดับ 9 การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน ลำดับ 10 การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีความต้องการในการฝึกอบรมโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับ 1 การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ ลำดับ 2 การบริหารและจัดการวัตถุ ลำดับ 3 การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ ลำดับ 4 การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย ลำดับ 5 การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน ลำดับ 6 การประชาสัมพันธ์และการตลาด ลำดับ 7 การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง ลำดับ 8 การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน ลำดับ 9 การต้อนรับผู้เข้าชม ลำดับ 10 การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน

ตอนที่ 3 การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวและ มัคคุเทศก์

3.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

3.1.1 การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นข้อมูลด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การเดินทาง แหล่งรับข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑ์ และสาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 24

ตาราง 24 รายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและ
พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด		พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	10	33.33	10	33.33	20	33.33
หญิง	20	66.67	20	66.67	40	66.67

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	พิพิธภัณฑ์		พิพิธภัณฑ์สถาน		รวม	
	วังสวนผักกาด		แห่งชาติ พระนคร			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
11-20 ปี	1	3.33	2	6.67	3	5
21-30 ปี	14	46.67	8	26.67	22	36.67
31-40 ปี	6	20	10	33.33	16	26.67
41-50 ปี	4	13.33	5	16.67	9	15
50 ปีขึ้นไป	5	16.67	5	16.67	10	16.67
อาชีพ						
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	3	10	3	10	6	10
พนักงาน บริษัทเอกชน	6	20	10	33.33	16	26.67
รับจ้าง	7	23.33	8	26.67	15	25
ธุรกิจส่วนตัว	4	13.33	2	6.67	6	10
นักเรียน/นักศึกษา	5	16.67	2	6.67	7	11.67
เกษียณ	1	3.33	4	13.33	5	8.33
อื่นๆ	4	13.33	1	3.33	5	8.33
รายได้ต่อเดือน						
ต่ำกว่า 5,000 บาท	5	16.67	2	6.67	7	11.67
5,001 – 10,000 บาท	1	3.33	0	0	1	1.67
10,001 – 15,000 บาท	2	6.67	8	26.67	10	16.67
15,001 – 20,000 บาท	7	23.33	5	16.67	12	20
20,001 – 25,000 บาท	5	16.67	9	30	14	23.33
25,001 บาทขึ้นไป	10	33.33	6	20	16	26.67

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	พิพิธภัณฑ์		พิพิธภัณฑ์สถาน		รวม	
	วังสวนผักกาด		แห่งชาติ พระนคร			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาหรือ ปวช.	1	3.33	5	16.67	6	10
อนุปริญญาหรือ ปวส.	2	6.67	3	10	5	8.33
ปริญญาตรี	20	66.67	21	70	41	68.33
ปริญญาโท	5	16.67	0	0	5	8.33
สูงกว่าปริญญาโท	2	6.67	0	0	2	3.33
เดินทางโดย						
เดินทางเอง	20	66.67	16	53.33	36	60
เดินทางกับบริษัททัวร์	10	33.33	13	43.33	23	38.33
อื่น ๆ	0	0	1	3.33	1	1.67
แหล่งรับข้อมูลข่าวสาร ของพิพิธภัณฑ์						
โทรทัศน์	4	13.33	5	16.67	9	15
การบอกเล่า	8	26.67	5	16.67	13	21.67
อินเตอร์เน็ต	3	10	7	23.33	10	16.67
บริษัทนำเที่ยว	5	16.67	10	33.33	15	25
แผ่นป้ายโฆษณา	0	0	3	10	3	5
การประชุมวิชาการ	1	3.33	0	0	1	1.67
อื่น ๆ เช่น ไกด์บุ๊ก	9	30	0	0	9	15

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	พิพิธภัณฑ		พิพิธภัณฑสถาน		รวม	
	วังสวนผักกาด		แห่งชาติ พระนคร			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุของการมาพิพิธภัณฑ						
เพื่อการศึกษาเรียนรู้	8	26.67	7	23.33	15	25
เพื่อความเพลิดเพลิน	11	36.67	13	43.33	24	40
อื่นๆ เช่น มาทำงาน	11	36.67	10	33.33	21	35
รวม	30	100	30	100	60	100

จากตาราง 24 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามของทั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,001 บาท และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑเองซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑจากบริษัททัวร์ และสุดท้ายผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑเพื่อความเพลิดเพลิน

เมื่อพิจารณาเฉพาะพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี เห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างอิสระมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมากับบริษัททัวร์ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ไกด์บุ๊ก และสุดท้ายผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาที่พิพิธภัณฑเพื่อทำงานและความเพลิดเพลินเท่ากัน

เมื่อพิจารณาเฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี เห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑเอง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑจากบริษัททัวร์ และสุดท้ายผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑเพื่อความเพลิดเพลิน

3.2 การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด จังหวัดกรุงเทพมหานคร และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรายละเอียดดังตาราง แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีศักยภาพมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีศักยภาพมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีศักยภาพปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีศักยภาพน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีศักยภาพน้อยมาก

3.2.1 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีผู้เกี่ยวข้องต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบ โดยแบ่งเป็นปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร ปัจจัยด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ปัจจัยด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ภัณฑารักษ์ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตารางที่ 25

ตาราง 25 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพระนครและพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร ด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว และด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์	พิพิธภัณฑ์			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ		
	วังสวนผักกาด			พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ปัจจัยด้านที่ตั้งและ						
อาคาร	3.94	0.44	มาก	3.79	0.61	มาก
2. ปัจจัยด้านนิทรรศการ						
และการให้คำปรึกษา	3.90	0.49	มาก	3.63	0.51	มาก
3. ปัจจัยด้านการบริหาร						
และจัดการการท่องเที่ยว	3.37	0.63	ปานกลาง	2.95	0.34	ปานกลาง
4. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่						
พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์	4.30	0.56	มากที่สุด	3.15	0.48	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.88	0.37	มาก	3.38	0.29	ปานกลาง

จากตาราง 25 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร ด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว และด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ พบว่า ภาพรวมของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ในระดับปานกลาง 3.38 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ตั้งและอาคาร ด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ส่วนด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการบริหารและจัดการท่องเที่ยว แต่มีความต่างกันในด้านเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ โดยเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด มีระดับการประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเฉพาะพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาดผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์ มีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 ส่วนศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ตั้งและอาคาร มีค่าเฉลี่ย 3.94 และด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษามีค่าเฉลี่ย 3.90 และสุดท้ายเป็นศักยภาพด้านการบริหารจัดการและจัดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 ตามลำดับ

ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติผู้ตอบแบบสอบถามมีการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ด้านที่ตั้งและอาคาร มีค่าเฉลี่ย 3.79 มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.63 ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์ มีค่าเฉลี่ย 3.15 และสุดท้ายเป็นศักยภาพด้านการบริหารจัดการและจัดการท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ย 2.95 ตามลำดับ

3.2.2 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีผู้เกี่ยวข้องต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งและอาคาร

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีผู้เกี่ยวข้องต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น มีสถานที่ที่กว้างขวาง สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีความร่มรื่น เงียบสงบ ตัวอาคารมีความสวยงามดึงดูดให้เข้าเยี่ยมชม มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน ความพึงพอใจในภาพรวมต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑสถานรายละเอียดได้เสนอตาราง 26

ตาราง 26 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร

ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑ์ ด้านที่ตั้งและอาคาร	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร		
	ระดับ			ระดับ		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีสถานที่กว้างขวาง	3.40	0.89	ปานกลาง	4.30	0.70	มากที่สุด
2. สามารถเดินทาง เข้าถึงได้สะดวก	3.60	1.13	มาก	3.63	1.13	มาก
3. มีความร่มรื่น เย็นสบาย	4.43	0.86	มากที่สุด	3.47	1.25	มาก
4. ตัวอาคารมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม	4.43	0.50	มากที่สุด	4.30	0.70	มากที่สุด
5. มีแผนผังและป้าย สื่อความหมาย บอกทางที่ชัดเจน	3.87	0.78	มาก	3.53	0.68	มาก
6. ความพึงพอใจใน ภาพรวมที่ตั้งและ อาคารพิพิธภัณฑ์	3.93	0.64	มาก	3.53	0.86	มาก
เฉลี่ย	3.94	0.44	มาก	3.79	0.61	มาก

จากตาราง 26 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยพบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายข้อพบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวอาคารมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม ส่วนศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารที่อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก พิพิธภัณฑ์มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน และ ความพึงพอใจในภาพรวมที่ตั้งอาคารพิพิธภัณฑ์

ส่วนของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด นักท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารโดยพบว่าศักยภาพของ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ พิพิธภัณฑ์มีความร่มรื่น เงียบสงบ และตัวอาคาร มีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความพึงพอใจในภาพรวมต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมา การที่พิพิธภัณฑ์มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 3.87 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 3.65 การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และสุดท้ายการที่พิพิธภัณฑ์มีสถานที่กว้างขวาง มีค่าเฉลี่ย 3.40 ตามลำดับ

ส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารโดยพบว่าศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ พิพิธภัณฑ์มีสถานที่กว้างขวาง และตัวอาคารมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 3.63 รองลงมา คือ พิพิธภัณฑ์มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.53 ผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในภาพรวมต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 3.53 และสุดท้ายการที่พิพิธภัณฑ์มีความร่มรื่น เงียบสงบ มีค่าเฉลี่ย 3.47 ตามลำดับ

3.2.3 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีผู้เกี่ยวข้องต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ด้านนิทรรศการและการให้การศึกษา

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีผู้เกี่ยวข้องต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นปัจจัยด้าน ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดง การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องจัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชมในความสำคัญ และคุณค่าของวัตถุที่จัดแสดง การให้เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกวัยเรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเข้าใจง่าย เทคนิค วิธีการ และความหลากหลายในการเสนอเรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการจัดแสดงวัตถุ การรักษาความปลอดภัยต่อวัตถุที่จัดแสดง เส้นทางเดินชมพิพิธภัณฑ์ที่มีความสะดวกและปลอดภัย ความสะอาดและความเป็นระเบียบของห้องจัดแสดง และกิจกรรมอื่นที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 27

ตาราง 27 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านนิทรรศการ และการให้การศึกษา

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านนิทรรศการและ การให้การศึกษา	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นและดึงดูด ของวัตถุที่จัดแสดง	4.20	0.66	มาก	3.87	0.73	มาก
2. การสร้างสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของ ห้องจัดแสดงให้เกิด ความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม ในความสำคัญ และคุณค่า ของวัตถุที่จัดแสดง	4.13	0.63	มาก	3.80	0.81	มาก
3. การให้เรื่องราว ความรู้ ของวัตถุที่จัดแสดง มีความเหมาะสม กับผู้เข้าชมทุกวัย	3.73	0.83	มาก	3.87	0.68	มาก
4. เรื่องราว ความรู้ของวัตถุ ที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ ของเนื้อหาและเข้าใจง่าย	3.73	0.91	มาก	3.67	0.84	มาก
5. เทคนิค วิธีการ และ ความหลากหลาย ในการนำเสนอเรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง	3.67	0.88	มาก	2.83	0.70	ปานกลาง
6. ความสัมพันธ์และ ความต่อเนื่อง ของการจัดแสดงวัตถุ	3.57	0.94	มาก	3.53	0.63	มาก

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านนิทรรศการและ การให้คำปรึกษา	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
7. การรักษาความปลอดภัย						
แก่วัตถุที่จัดแสดง	3.77	1.07	มาก	4.00	0.74	มาก
มีความสะดวก ปลอดภัย	4.37	0.72	มากที่สุด	3.83	0.87	มาก
8. เส้นทางการเดินทาง						
พิพิธภัณฑ์มีความสะดวก						
ปลอดภัย	4.37	0.72	มากที่สุด	3.83	0.87	มาก
9. ความสะอาดและ						
ความเป็นระเบียบ						
เรียบร้อยของห้องจัดแสดง	3.97	0.87	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
10. กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริม						
การศึกษาเรียนรู้ เช่น						
การแสดง การทดลอง						
ปฏิบัติการ จับต้องวัตถุ						
การจัด Event เป็นต้น	3.27	1.11	ปานกลาง	3.13	1.11	ปานกลาง
11. ประสิทธิภาพและความรู้						
ในภาพรวมของการเข้าชม						
นิทรรศการ	3.83	0.83	มาก	3.47	0.78	มาก
เฉลี่ย	3.90	0.49	มาก	3.63	0.51	มาก

จากตาราง 27 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยพบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก เหมือนกัน ได้แก่ ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดง การสร้างสภาพแวดล้อมของห้องที่จัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม การให้เรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง

ให้มีความสมบูรณ์ของเนื้อหา เข้าใจได้ง่าย มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ของเนื้อหาในการจัดแสดง มีการรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง และประสบการณ์ความรู้ในภาพรวมของการเข้าชมนิทรรศการ ส่วนด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากัน

เมื่อพิจารณาแต่ละพิพิธภัณฑ์ พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสรวงผักกาดมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัดแสดง มีค่าเฉลี่ย 4.63 รองลงมา คือ เส้นทางเดินชมพิพิธภัณฑ์มีความสะดวก ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดง มีค่าเฉลี่ย 4.20 รองลงมา คือ การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องจัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม ในความสำคัญและคุณค่า ของวัตถุที่จัดแสดง มีค่าเฉลี่ย 4.13 ประสบการณ์และความรู้ในภาพรวมของการเข้าชมนิทรรศการมีค่าเฉลี่ย 3.83 การรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง ค่าเฉลี่ย 3.77 การให้เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกวัยมีค่าเฉลี่ย 3.73 เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 3.73 ด้านเทคนิค วิธีการ และความหลากหลายในการนำเสนอ เรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง มีค่าเฉลี่ย 3.67 และความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการจัดแสดงวัตถุ มีค่าเฉลี่ย 3.57 ส่วนการมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ เช่น การแสดง การให้ การทดลองปฏิบัติการ การให้จับต้องวัตถุ การจัด Event เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย 3.27 โดยมีศักยภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ

ส่วนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่ามีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้การศึกษา พบว่าศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 หากพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก คือ การรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง มีค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมา คือ ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัดแสดงมีค่าเฉลี่ย 3.97 ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดงมีค่าเฉลี่ย 3.87 การให้เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกวัยมีค่าเฉลี่ย 3.87 เส้นทางเดินชมพิพิธภัณฑ์มีความสะดวกปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย 3.83 การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องจัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม ในความสำคัญและคุณค่า ของวัตถุที่จัดแสดงมีค่าเฉลี่ย 3.80 เรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเข้าใจง่ายมีค่าเฉลี่ย 3.67 ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการจัดแสดงวัตถุมีค่าเฉลี่ย 3.53 และประสบการณ์และความรู้ในภาพรวมของการเข้าชมนิทรรศการมีค่าเฉลี่ย 3.47 ส่วนการมี

กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ เช่น การแสดง การให้การทดลองปฏิบัติการ การให้จับต้อง วัตถุ การจัด Event เป็นต้น และการใช้เทคนิค วิธีการ และความหลากหลายในการนำเสนอเรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีค่าเฉลี่ย 3.13 และ 2.83 โดยมีศักยภาพอยู่ระดับ ปานกลาง ตามลำดับ

3.2.4 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ด้านการบริหารและจัดการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ต่อภาพรวมของ ศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นการจัดลำดับผู้เข้าชม ความหนาแน่นของ ผู้เข้าชม ความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อเข้าชม การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม ความเหมาะสม ของค่าธรรมเนียม การรักษาความปลอดภัย ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับก่อนการเยี่ยมชม เอกสาร แผ่นพับ ข้อมูลประกอบการเที่ยวชม จุดพักผ่อน จุดนัดพบ ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายหนังสือของที่ ระลึก สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ห้องน้ำ ถังขยะ โทรศัพท์สาธารณะ สถานที่จอดรถ และ ความพึงพอใจในภาพรวม โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 28

ตาราง 28 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านการบริหารและ จัดการการท่องเที่ยว	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1.การจัดลำดับผู้เข้าชม						
ส่วนต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์	3.73	1.01	มาก	3.30	0.60	ปานกลาง
2. ความหนาแน่นของผู้เข้าชม	3.14	1.27	ปานกลาง	2.97	0.67	ปานกลาง
3. ความสะดวก รวดเร็ว						
ในการติดต่อเข้าชม	4.03	0.85	มาก	3.20	0.66	ปานกลาง
4. การให้คำแนะนำเกี่ยวกับ						
การเข้าชม และการปฏิบัติตัว						
ระหว่างเข้าชม	3.83	0.91	มาก	3.30	0.70	ปานกลาง
5. ความเหมาะสมของ						
ค่าธรรมเนียม	3.93	0.78	มาก	3.47	0.94	มาก

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านการบริหารและ จัดการการท่องเที่ยว	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
6. การรักษาความปลอดภัย						
แก่ผู้เข้าชม	4.23	0.73	มากที่สุด	3.60	0.81	มาก
7. ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์						
ก่อนการเยี่ยมชม	3.62	1.15	มาก	3.13	0.51	ปานกลาง
8. เอกสาร แผ่นพับ ข้อมูล ที่ผู้เข้าชมใช้ประกอบ การเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์	3.80	1.00	มาก	3.07	0.45	ปานกลาง
9. จุดพักผ่อน	3.63	0.93	มาก	2.77	0.68	ปานกลาง
10. จุดนัดพบ	3.07	1.19	ปานกลาง	2.70	0.70	ปานกลาง
11. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	2.40	0.93	น้อย	2.70	0.75	ปานกลาง
12. ร้านจำหน่ายหนังสือ ของที่ระลึก	2.60	1.22	น้อย	2.87	0.73	ปานกลาง
13. สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการ	3.13	1.33	ปานกลาง	3.13	0.57	ปานกลาง
14. ห้องน้ำ	3.97	0.93	มาก	2.73	0.78	ปานกลาง
15. ถึงขยะ	3.80	0.85	มาก	2.43	0.86	น้อย
16. โทรศัพท์สาธารณะ	2.24	1.27	น้อย	2.47	0.57	น้อย
17. สถานที่จอดรถ	2.24	1.27	น้อย	2.37	0.67	น้อย
18. ความพึงพอใจในภาพรวม						
ต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์	3.90	1.05	มาก	2.97	0.72	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.37	0.63	ปานกลาง	2.95	0.34	ปานกลาง

จากตาราง 28 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยพบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับ ปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งคือ ด้านความเหมาะสมของค่าธรรมเนียม รองลงมา คือ ด้านความหนาแน่นของผู้เข้าชม จุดนัดพบ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนด้านโทรศัพท์สาธารณะ และสถานที่จอดรถ มีศักยภาพอยู่ระดับ น้อย

เมื่อพิจารณาแต่ละพิพิธภัณฑ์ พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พิพิธภัณฑ์มีการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เข้าชม อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วน ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ความสะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อเข้าชม มีค่าเฉลี่ย 4.03 รองลงมา คือ ห้องน้ำ ค่าเฉลี่ย 3.97 ความเหมาะสมของค่าธรรมเนียม มีค่าเฉลี่ย 3.93 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 3.90 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และการปฏิบัติตัวระหว่างการเข้าชมค่าเฉลี่ย 3.83 ถึงขยะ ค่าเฉลี่ย 3.80 เอกสารแผ่นพับ ข้อมูลที่ผู้เข้าชมให้ประกอบการเที่ยวชม พิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 3.80 การจัดลำดับผู้เข้าชมส่วนต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 3.73 จุดพักผ่อนค่าเฉลี่ย 3.63 ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ก่อนการเยี่ยมชม ค่าเฉลี่ย 3.62 ส่วนด้านความหนาแน่นของผู้เข้าชม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และจุดนัดพบ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.14 3.13 และ 3.07 ตามลำดับ และสุดท้ายร้านจำหน่ายหนังสือ ของที่ระลึก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม โทรศัพท์สาธารณะ สถานที่จอดรถ มี ศักยภาพอยู่ระดับ น้อย ค่าเฉลี่ย 2.60 2.40 และ 2.24 ตามลำดับ

ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เข้าชมและ ความเหมาะสมของค่าธรรมเนียมมีส่วนในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และ 3.47 ตามลำดับ ส่วนศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และการปฏิบัติตัวระหว่างการเข้าชม ค่าเฉลี่ย 3.30 การจัดลำดับผู้เข้าชมส่วนต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 3.30 เรื่องความสะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อเข้าชม ค่าเฉลี่ย 3.20 เรื่องข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ก่อนการเยี่ยมชม ค่าเฉลี่ย 3.13 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ค่าเฉลี่ย 3.13 ด้านเอกสาร แผ่นพับ ข้อมูลที่ผู้เข้าชม ใช้ประกอบการเที่ยวชม พิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 3.07 ความหนาแน่นของผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 2.97 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 2.97 ร้านจำหน่ายหนังสือ ของที่ระลึกค่าเฉลี่ย 2.87 จุดพักผ่อน ค่าเฉลี่ย 2.77 เรื่องห้องน้ำ

ค่าเฉลี่ย 2.73 การบริการจุดนัดพบ ค่าเฉลี่ย 2.70 และการบริการด้านร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 2.70 ส่วนศักยภาพด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวด้านโทรศัพท์สาธารณะ ถึงขยะ สถานที่จอดรถ อยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ย 2.47, 2.43 และ 2.37 ตามลำดับ

3.2.5 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีที่เกี่ยวข้องต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและภาคีที่เกี่ยวข้องต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น มีอัยาศัยไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่การให้บริการ มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้เข้าชม มีความรู้ความสามารถในด้านภาษาในการบริการแก่ผู้เข้าชม มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ภัณฑารักษ์ โดยรายละเอียดได้เสนอดังตาราง 29

ตาราง 29 แสดงผลการประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีอัยาศัยไมตรีที่ดี ต่อนักท่องเที่ยว	4.47	0.73	มากที่สุด	2.90	0.66	ปานกลาง
2. มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม แก่การให้บริการ	4.37	0.67	มากที่สุด	2.90	0.61	ปานกลาง
3. มีความเอาใจใส่ใน บริการแก่ผู้เข้าชม	4.33	0.71	มากที่สุด	2.83	0.75	ปานกลาง
4. มีความรู้ ความสามารถ ในด้านภาษาในการ บริการ แก่ผู้เข้าชม	4.00	0.91	มาก	3.50	0.51	มาก

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด			พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
5. มีความสามารถในการ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม	4.13	0.68	มาก	3.63	0.56	มาก
6. ความพึงพอใจ ในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่ พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์	4.50	0.57	มากที่สุด	3.13	0.86	ปานกลาง
เฉลี่ย	4.30	0.56	มากที่สุด	3.15	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 29 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนศักยภาพของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง หากพิจารณาในด้านที่มีศักยภาพในระดับ มาก เหมือนกันของทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์ คือ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ มีความรู้ความสามารถด้านภาษา ในการบริการแก่ผู้เข้าชม และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้าชม ในระดับ มาก

เมื่อพิจารณาแต่ละพิพิธภัณฑ์ พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับ มากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ภัณฑารักษ์ ค่าเฉลี่ย 4.50 รองลงมา การที่เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.47 เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความเข้าใจในการบริการแก่ผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 4.33 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 4.13 และสุดท้าย เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความรู้ ความสามารถในการด้านภาษาในการบริการแก่ผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 4.00 ตามลำดับ

ส่วนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก คือ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 3.63 รองลงมา เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความรู้ ความสามารถในด้านภาษาในการบริการแก่ผู้เข้าชม ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนศักยภาพที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ภัณฑารักษ์ ความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่การให้บริการ และสุดท้ายเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้เข้าชม มีค่าเฉลี่ย 3.13 2.90 และ 2.83 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ/ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

4.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในการประเมินศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยนำค่าเฉลี่ยมาเทียบเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีศักยภาพมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีศักยภาพมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีศักยภาพปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีศักยภาพน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีศักยภาพน้อยมาก

4.1.1 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น การมีเอกลักษณ์ ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น คุณค่าของวัตถุจัดแสดง หายาก มีราคาสูง โบราณ บ่งบอกหรือเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ การประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก สนใจอยากไปเที่ยว การเดินทางเข้าถึงสะดวก สถานที่ตั้งและอาคาร กว้างขวาง เหมาะสม สวยงาม การจัดแสดงมีความหลากหลาย สวยงาม และมีสินค้าที่ระลึกจำหน่ายหลากหลาย ราคายุติธรรม โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 30

ตาราง 30 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว								
1.1 มีเอกลักษณ์ระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น	3.00	4.00	4.00	3.67	4.00	5.00	5.00	4.67
1.2 ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น	3.00	4.00	4.00	3.67	4.00	5.00	5.00	4.67
1.3 คุณค่าของวัตถุจัดแสดง หายาก มีราคา สูง โบราณ บ่งบอกหรือเป็นหลักฐานการ เรียนรู้ที่สำคัญ	3.00	3.00	3.00	3.00	5.00	5.00	5.00	5.00
1.4 การประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก สนใจ อยากไปเที่ยว	4.00	5.00	4.00	4.33	3.00	3.00	4.00	3.33
1.5 สถานที่ตั้งและอาคารกว้างขวาง เหมาะสมสวยงาม	4.00	4.00	4.00	4.00	5.00	4.00	4.00	4.33
1.6 การเดินทางเข้าถึงสะดวก หลายทาง	4.00	4.00	4.00	4.00	5.00	4.00	4.00	4.33
1.7 การจัดแสดงมีความหลากหลาย สวยงาม	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
1.8 มีสินค้าที่ระลึกจำหน่ายหลากหลาย ราคายุติธรรม	2.00	4.00	3.00	3.00	2.00	3.00	4.00	3.00
เฉลี่ยรวม	3.38	4.00	3.75	3.71	4.00	4.13	4.38	4.17

หมายเหตุ 1^{1/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 30 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพในด้าน

การประชาสัมพันธ์ เป็นที่รู้จัก สนใจ อยากไปเที่ยวอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 เนื่องจากพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เป็นสถานที่เก่าแก่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย รองลงมา ได้แก่ด้านสถานที่ตั้งและอาคารกว้างขวาง เหมาะสมสวยงาม การเดินทางเข้าถึงสะดวก หลายทาง การจัดแสดงมีความหลากหลาย สวยงาม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เนื่องจากพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีการเดินทางเข้าถึงที่สะดวกด้วยรถประจำทางผ่านหลายสาย และอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ส่วนความมีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น มีศักยภาพในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เก็บของสะสมจำนวนมากที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม มีความสวยงามโดดเด่นเป็นที่รู้จัก สุดท้ายศักยภาพที่อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.00 ได้แก่ด้านคุณค่าของวัตถุที่จัดแสดง หายาก มีราคาสูง โบราณ บ่งบอกหรือเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ เนื่องจากวัตถุที่จัดแสดงมีความหลากหลายแต่ยังขาดความทันสมัยในการจัดแสดง และสุดท้ายด้านสินค้าที่ระลึก จำหน่าย ราคายุติธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.00 ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายยังมีน้อย ขาดความหลากหลาย และความดึงดูดใจในผลิตภัณฑ์

ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นั้นพบว่ามีความสามารถในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคุณค่าของวัตถุจัดแสดง หายาก มีราคาสูง โบราณ บ่งบอกหรือเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ มีศักยภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00 ด้านความมีเอกลักษณ์ระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น มีศักยภาพในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ด้านสถานที่ตั้งและอาคารกว้างขวาง เหมาะสมสวยงาม การเดินทางเข้าถึงสะดวก หลายทางพบว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 การได้รับศักยภาพในระดับ มากที่สุด ในด้านดังกล่าว เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดรวบรวมสิ่งของ โบราณวัตถุ ศิลปะทุกแขนงที่มีคุณค่า ความสำคัญ อันเป็นมรดกของชาติไว้อย่างมากมาย ซึ่งเป็นสิ่งของหายากและประเมินค่าไม่ได้ ประกอบกับสถานที่ตั้ง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล ซึ่งเป็นวังหน้าในอดีต จึงทำให้ตัวอาคารมีสถาปัตยกรรมอันโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การเดินทางสะดวก มีรถประจำทางผ่านหลายสาย ทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่สำคัญ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ส่วนการจัดแสดงมีความหลากหลาย สวยงาม มีศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 โดยการจัดแสดงวัตถุจะจัดแสดงในหมู่อาคารของพระราชวังบวรสถานมงคล แบ่งหมวดหมู่เป็นห้องต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ส่วนด้านที่ได้รับศักยภาพในระดับ ปานกลาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก สนใจอยากไปเที่ยว และการมีสินค้าที่ระลึกจำหน่ายหลากหลาย ราคายุติธรรมนั้น มีค่าเฉลี่ย 3.33 และ 3.00 ตามลำดับ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ถึงการจัดแสดง

กิจกรรม ยังไม่แพร่หลายไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากนักเรียน นักศึกษา ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ด้านสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่มีราคาสูง ควรจัดทำของที่ระลึกราคาต่ำเพื่อความเหมาะสมกับนักเรียน นักศึกษา เช่น ที่คั่นหนังสือ สมุดบันทึก ดินสอ ไม้บรรทัด ฯลฯ

4.1.2 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น การแสดงภูมิปัญญาและเสริมสร้างองค์ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้หลายด้าน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมศิลปะประจำชาติ ท้องถิ่น วิวัฒนาการ ฯลฯ มีเอกสารประกอบการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ มีมัลติมีเดียที่คอยบรรยายให้ความรู้ มีแผ่นป้ายเจ้าหน้าที่อธิบายความรู้แต่ละจุด มีคำอธิบายวัตถุจัดแสดงเป็นภาษาต่างประเทศ มีภาพยนตร์ แสง เสียงประกอบ และอุปกรณ์สื่อ ปุ่มกด แสงเสียง ฯลฯ ใช้งานได้ดี โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 31

ตาราง 31 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
2. ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้								
2.1 แสดงภูมิปัญญาและเสริมสร้างองค์ความรู้								
ความรู้	3.00	4.00	3.00	3.33	4.00	5.00	4.00	4.33
2.2 เป็นแหล่งเรียนรู้หลายด้าน								
ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมศิลปะประจำชาติ								
ท้องถิ่น วิวัฒนาการ ฯลฯ	2.00	4.00	4.00	3.33	5.00	5.00	5.00	5.00

ตาราง 31 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ			
	วังสวนผักกาด กทม.				พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
2.3 มีเอกสารประกอบการเข้าชมพิพิธภัณฑ์	3.00	4.00	3.00	3.33	3.00	3.00	3.00	3.00
2.4 มีมัคคุเทศก์คอยบรรยายให้ความรู้	4.00	5.00	4.00	4.33	3.00	3.00	3.00	3.00
2.5 มีแผ่นป้ายเจ้าหน้าที่อธิบายความรู้								
แต่ละจุด	-	4.00	3.00	3.50	4.00	5.00	4.00	4.33
2.6 มีคำอธิบายวัตถุจัดแสดงเป็น								
ภาษาต่างประเทศ	-	4.00	4.00	4.00	5.00	4.00	4.00	4.33
2.7 มีภาพยนตร์ แสง เสียงประกอบ	-	3.00	2.00	2.50	2.00	3.00	3.00	2.67
2.8 อุปกรณ์โสต ปุ่มกด แสงเสียง ฯลฯ ใช้								
งานได้ดี	-	4.00	-	4.00	1.00	3.00	3.00	2.33
เฉลี่ยรวม	3.00	4.00	3.29	3.54	3.38	3.88	3.63	3.63

หมายเหตุ 1^{1/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 31 พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 เนื่องจากมีความโดดเด่นในด้านมัคคุเทศก์คอยบรรยายให้ความรู้ ซึ่งมีศักยภาพมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.33 โดยมีบริการมัคคุเทศก์ประจำนำชมสถานที่และอธิบายให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และไม่ยุ่งยากในการติดต่อ ส่วนคำอธิบายวัตถุที่จัดแสดงเป็นภาษาต่างประเทศ และอุปกรณ์โสต ปุ่มกด แสงเสียง ฯลฯ ใช้งานได้ดีมีศักยภาพในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เนื่องจากยังขาดป้ายสื่อความหมายภาษาต่างประเทศของวัตถุที่จัดแสดงบางชิ้น ส่วนด้านอุปกรณ์ โสต ในห้องจัดแสดงนั้น มีบริการในห้องโชน แต่อุปกรณ์โสต ประกอบการนำเสนอ นั้น ยังมีน้อย และบางครั้งไม่ได้เปิดใช้งาน ส่วนการมีแผ่นป้ายเจ้าหน้าที่อธิบายความรู้แต่ละจุด มีศักยภาพในระดับ มาก เช่นกันโดยมีค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากับ 3.33 ได้แก่ด้านการแสดงภูมิปัญญาและเสริมสร้างองค์ความรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้หลาย

ด้าน เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะประจำชาติ ท้องถิ่น วิวัฒนาการ ฯลฯ และการมีเอกสารประกอบการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ พบว่าพิพิธภัณฑ์มีสิ่งของที่จัดแสดงหลากหลายประเภท แบ่งการจัดแสดงเป็นห้องได้อย่างสวยงาม แต่ยังขาดความต่อเนื่องในการเล่าเรื่องราวของสิ่งของที่จัดแสดง สุดท้ายด้านการมีภาพยนตร์ แสง เสียงประกอบ พบว่ามีระดับศักยภาพ น้อย มีค่าเฉลี่ย 2.50 โดยไม่พบเทคนิคการใช้ภาพยนตร์ ในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เมื่อพิจารณาถึงความโดดเด่นในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้หลากหลายทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะประจำชาติ ท้องถิ่น วิวัฒนาการ ฯลฯ มีศักยภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดแสดงวัตถุด้วยเทคนิคการจัดแสดงที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้สำหรับนักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุ พระภิกษุ สามเณร และนักบวชทุกศาสนา ยกเว้นค่าธรรมเนียมในการเข้าชม เพื่อสนับสนุนการศึกษาเรียนรู้ สำหรับด้านการแสดงภูมิปัญญาและเสริมสร้างองค์ความรู้ ด้านการมีแผ่นป้ายเจ้าหน้าที่อธิบายความรู้แต่ละจุด และมีคำอธิบายวัตถุจัดแสดงเป็นภาษาต่างประเทศ มีศักยภาพระดับ มากที่สุด เช่นกันโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากป้ายสื่อความหมายที่มีคำอธิบายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเจ้าหน้าที่ ที่คอยดูแลประจำจุดได้อีกด้วย ส่วนด้านเอกสารประกอบการเข้าชม ด้านมัลติมีเดียก็คอยบรรยายให้ความรู้ มีศักยภาพ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.00 โดยพบว่าเอกสารประกอบการชมยังไม่ดึงดูดใจเท่าที่ควร สำหรับนักท่องเที่ยวต้องการใช้บริการมัลติมีเดียก็น่าชมนั้น ต้องตรวจสอบรอบในการนำชม ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะจัดมัลติมีเดียบริการตามวัน และเวลาที่กำหนดเท่านั้น ยกเว้นการมาชมเป็นหมู่คณะที่ต้องติดต่อล่วงหน้า ส่วนเทคนิคการมีภาพยนตร์ แสง เสียงประกอบนั้น มีศักยภาพ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 และด้านอุปกรณ์โสต ปุ่มกด แสงเสียง ฯลฯ ใช้งานได้ดีนั้น พบว่ามีศักยภาพ น้อย มีค่าเฉลี่ย 2.33 ซึ่งอุปกรณ์ที่นำมาจัดแสดงเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ในเรื่องราวของวัตถุที่จัดแสดงนั้น มีการชำรุดและยังไม่ได้รับการซ่อมแซมเป็นส่วนใหญ่

4.1.3 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการ

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็น มีการจัดนิทรรศการเป็นประจำ มีการจัดนิทรรศการหมุนเวียน หัวข้อนิทรรศการที่จัดแสดงเพิ่มเติมน่าสนใจ/เพิ่มพูนองค์ความรู้หรือสืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมเสริมอย่างอื่นนอกจากเป็นพิพิธภัณฑ์เช่น สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อ เสียเงินที่นี้ไป

ชมสถานที่อื่นฟรีได้ หรือนำบัตรเข้าชมไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ลดราคา ฯลฯ โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 32

ตาราง 32 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการจัดกิจกรรมนิทรรศการ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
3. ศักยภาพในการด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการ								
3.1 มีการจัดนิทรรศการเป็นประจำ (ต่อเดือนปีหรือ...)	2.00	-	-	2.00	3.00	-	-	3.00
3.2 มีการจัดนิทรรศการหมุนเวียน	-	-	-	-	2.00	-	-	2.00
3.3 หัวข้อนิทรรศการที่จัดแสดงเพิ่มเติม								
น่าสนใจ/	-	-	-	-	-	-	-	-
เพิ่มพูนองค์ความรู้หรือสืบทอดภูมิปัญญาอย่าง								
ต่อเนื่อง								
3.4 มีกิจกรรมเสริมอย่างอื่น นอกจากเป็นพิพิธภัณฑ์เช่น	-	-	-	-	-	-	-	-
สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อ เสียเงินที่นี้ไปชม								
สถานที่อื่นฟรี								
ได้ หรือนำบัตรเข้าชมไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว								
ใกล้เคียงได้ลด								
ราคา ฯลฯ								
เฉลี่ยรวม	2.00	-	-	2.00	2.50	-	-	2.50

หมายเหตุ 1^{1/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 32 พบว่าพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมี ศักยภาพในการจัดกิจกรรมนิทรรศการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ น้อย คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.50 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด ในศักยภาพด้านการจัดนิทรรศการเป็นประจำ มี ศักยภาพ น้อย มีค่าเฉลี่ย 2.00 ส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า ด้านการจัด นิทรรศการเป็นประจำ มีศักยภาพปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.00 และด้านการจัดนิทรรศการหมุนเวียน มี ศักยภาพน้อย ค่าเฉลี่ย 2.00 เนื่องจากการจัดนิทรรศการทั้ง 2 พิพิธภัณฑสถานนั้นขาดความต่อเนื่องและ ความหลากหลาย อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ของนิทรรศการยังไม่เพียงพอ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับ ข้อมูล ข่าวสารของการจัดนิทรรศการ

4.1.4 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการรองรับ การท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นการเดินทางเข้าถึงด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่ สถานที่จอดรถ (จำนวน ชนิด และที่จอดรถใกล้เคียง) มีป้ายบอกสถานที่จอดรถเข้าออกห้องน้ำ สถานที่ ทางเดิน สำหรับผู้พิการตลอดเส้นทาง ห้องสุขาสะอาด จำนวนห้องเพียงพอ ห้องผู้สูงอายุและผู้พิการ ระบบการ สื่อสารภายในมีประสิทธิภาพ เปิดแสดงทุกวันโดยไม่มีวันหยุด เปิดแสดงในวันหยุดราชการ มี ร้านอาหาร สะอาด อบอุ่น สะดวกสบายเพียงพอ มีสถานที่นั่งพักผ่อน จุดนัดพบ บริการเรียกการมีส่วน ร่วมจากชุมชน/องค์กรภายนอกในการบริหารพิพิธภัณฑสถาน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ฯลฯ การสนับสนุน งบประมาณ และบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยไม่มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 29

ตาราง 33 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในด้านการรองรับการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานวังสวน ผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑสถาน วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
4. ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว								
4.1 การเดินทางเข้าถึงด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่	4.00	4.00	5.00	4.33	4.00	3.00	5.00	4.00

ตาราง 33 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
4.2 สถานที่จอดรถ (จำนวน ชนิด และที่จอดรถใกล้เคียง)	2.00	3.00	3.00	2.67	3.00	3.00	3.00	3.00
4.3 มีป้ายบอกสถานที่จอดรถเข้าออกห้องน้ำ	3.00	4.00	4.00	3.67	3.00	4.00	4.00	3.67
4.4 สถานที่ ทางเดินสำหรับผู้พิการตลอดเส้นทาง	2.00	3.00	2.00	2.33	4.00	4.00	3.00	3.67
4.5 ห้องสุขาสะอาด จำนวนห้องเพียงพอ ห้องผู้สูงอายุและผู้พิการ	4.00	4.00	3.00	3.67	5.00	5.00	4.00	4.67
4.6 ระบบการสื่อสารภายในมีประสิทธิภาพ	-	3.00	4.00	3.50	-	3.00	4.00	3.50
4.7 เปิดแสดงทุกวันโดยไม่มีวันหยุด	-	4.00	4.00	4.00	-	3.00	3.00	3.00
4.8 เปิดแสดงในวันหยุดราชการ	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
4.9 มีร้านอาหาร สะอาด อร่อย สะดวก สบายเพียงพอ	-	2.00	2.00	2.00	4.00	5.00	4.00	4.33
4.10 มีสถานที่นั่งพักผ่อน จุดนัดพบ บริการ เรียกการมีส่วนร่วมจากชุมชน/องค์การภายนอก ในการบริหารพิพิธภัณฑ์	1.00	5.00	5.00	3.67	3.00	3.00	5.00	3.67
4.11 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ฯลฯ การ สนับสนุน งบประมาณ และบริหารจัดการให้มี ประสิทธิภาพ	3.00	5.00	4.00	4.00	3.00	5.00	5.00	4.33
4.12 สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนมากโดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย	2.00	4.00	4.00	3.33	4.00	4.00	5.00	4.33
เฉลี่ยรวม	2.89	3.83	3.75	3.51	3.80	3.92	4.17	3.93

หมายเหตุ 1[/] ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 33 พบว่าพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาดมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณาพบว่าพิพิธภัณฑสถานเปิดแสดงในวันหยุดราชการ มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และการเดินทางเข้าถึงด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่ นักท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงสะดวกด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่ เช่น รถประจำทาง ที่ผ่านด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานมีค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนด้านที่มีศักยภาพมาก ได้แก่หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ฯลฯ มีการสนับสนุนงบประมาณ และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และพิพิธภัณฑสถานมีการเปิดแสดงทุกวันโดยไม่มีวันหยุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 ด้านป้ายบอกสถานที่จอดรถทางเข้าออก ห้องน้ำ ตลอดจน ห้องสุขาสะอาดเพียงพอ ห้องผู้สูงอายุ ผู้พิการ สถานที่นั่งพักผ่อน จุดนัดพบ พบว่ามีศักยภาพ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 3.67 ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นป้ายบอกทางได้อย่างชัดเจน และสามารถใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางพิพิธภัณฑสถานจัดไว้บริการ เช่น ห้องน้ำ ที่สะอาด มีกระดาดชำระไว้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีจุดนัดพบ ในบริเวณห้องประชาสัมพันธ์ที่เปิดเครื่องปรับอากาศ สถานที่นั่งพักผ่อนภายในสวนหย่อม ซึ่งมีความร่มรื่น สวยงาม ส่วนศักยภาพระดับ ปานกลาง ได้แก่ ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยไม่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมีความปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 3.33 และด้านสถานที่จอดรถ มีค่าเฉลี่ย 2.67 ซึ่งพบว่าสถานที่จอดรถมีจำกัด และการรองรับนักท่องเที่ยวของทางพิพิธภัณฑสถานถูกจำกัดด้วยสถานที่ ตัวอาคารที่เป็นหมู่เรือนไทยโบราณ แต่พิพิธภัณฑสถานมีการเปิดแสดงทุกวัน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่หนาแน่นมากนักสามารถเดินทางมาเข้าชมตามความสะดวกได้ สำหรับด้านที่มีศักยภาพ น้อย มีค่าเฉลี่ย 2.33 คือด้านสถานที่ ทางเดินสำหรับผู้พิการ ซึ่งยังขาดทางลาดสำหรับรถเข็นในส่วนที่เป็นบันได และร้านอาหาร สะอาด อร่อย สะดวก สบายเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 2.00 ซึ่งภายในพิพิธภัณฑสถานยังไม่มีบริการด้านร้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยว มีเพียงตู้เครื่องดื่มอัตโนมัติไว้บริการเท่านั้น

ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร นั้นมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณาพบว่าศักยภาพ มากที่สุด คือด้านการเปิดแสดงในวันหยุดราชการ มีค่าเฉลี่ย 5.00 ด้านห้องสุขาสะอาด เพียงพอ มีห้องผู้สูงอายุ และผู้พิการ มีค่าเฉลี่ย 4.67 ด้านการมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สนับสนุนงบประมาณบริหารจัดการ ด้านร้านอาหาร สะอาด อร่อย สะดวก สบาย เพียงพอ ด้านความสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวโดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.33 ซึ่งพิพิธภัณฑสถานมีการเปิดแสดงในวันหยุดราชการทำให้

นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกและสามารถเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวได้ การมีบริการห้องน้ำที่สะอาด รวมถึงห้องน้ำผู้พิการ ทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดผู้รับบริจาคแทนการคิดค่าบริการ โดยไม่มีบริการกระดาษชำระ ด้านงบประมาณของพิพิธภัณฑ์ได้จากหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุน พิพิธภัณฑ์มีร้านอาหารที่สะอาด อร่อย ราคาประหยัดไว้บริการ ด้วยสถานที่ที่กว้างขวาง ทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ส่วนด้านการเดินทางเข้าถึงด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่พบว่ามีความปลอดภัยมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถประจำทางได้อย่างสะดวก ด้านการมีป้ายบอกสถานที่จอดรถทางเข้า ออก ป้ายห้องน้ำ ด้านสถานที่ทางเดินสำหรับผู้พิการ ด้านสถานที่นั่งพักผ่อน จุดนัดพบ บริการเรียก การมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์การภายนอกในการบริหาร นั้นมีระดับคุณภาพ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 3.67 ซึ่งภายในพิพิธภัณฑ์มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน มีทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการยกเว้นเฉพาะบางจุดที่ไม่มี เช่นกรณีประตู เนื่องจากเป็นวงเก่า ส่วนสถานที่นั่งพักผ่อนนั้นได้จัดไว้บริการนักท่องเที่ยว ตามสวนหย่อม ด้านระบบการสื่อสารภายในมีประสิทธิภาพมีคุณภาพมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.50 ในด้านที่มีศักยภาพระดับ ปานกลาง คือด้านสถานที่จอดรถ และการเปิดแสดงทุกวันโดยไม่มีวันหยุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.00 พบว่าสถานที่จอดรถมีจำนวนจำกัด และพิพิธภัณฑ์มีการปิดทำการในวันจันทร์ วันอังคาร เทศกาลปีใหม่และสงกรานต์

4.1.5 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นแผนการดำเนินงาน เก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวนบุคลากรให้บริการพอเพียง มีทัศนคติที่ดีอาสา กำหนดการใช้ประโยชน์ชัดเจน ป้ายห้ามเข้าชัดเจน ป้ายการเดินชม การอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความรับผิดชอบ ระบบความปลอดภัยในทรัพย์สินของพิพิธภัณฑ์ที่รัดกุม แต่ไม่ใช้การรับฝากกระเป๋า อาจใช้วิธีสแกนตรวจ ฯลฯ ระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว สัญญาณเตือนภัย เส้นทางหนีไฟ อันตรายจากการสัมผัสสารบางอย่าง กฎข้อห้ามต่าง ๆ ระบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดีเช่น การปฐมพยาบาล การติดต่อขอความช่วยเหลือ ระบบการซ่อมบำรุงฉับไว รวดเร็ว และระบบสร้างรายได้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 34

ตาราง 34 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
5. ศักยภาพในการบริหารจัดการ								
5.1 แผนการดำเนินงาน เก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	3.00	-	-	3.00	4.00	-	-	4.00
5.2 จำนวนบุคลากรให้บริการพอเพียง มี ทัศนคติที่ดีอาสา	4.00	4.00	5.00	4.33	3.00	3.00	4.00	3.33
5.3 กำหนดการใช้ประโยชน์ชัดเจน ป้ายห้าม เข้าชัดเจน ป้ายการเดินชม	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
5.4 การอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความ รับผิดชอบ	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
5.5 ระบบความปลอดภัยในทรัพย์สินของ พิพิธภัณฑ์ที่ รัดกุม แต่ไม่ใช้การรับฝากกระเป๋า อาจใช้วิธีสแกนตรวจฯ ฯลฯ	3.00	5.00	5.00	4.33	3.00	5.00	5.00	4.33
5.6 ระบบรักษาความปลอดภัยแก่ นักท่องเที่ยว สัญญาณ เตือนภัย เส้นทางหนีไฟ อันตรายจากการสัมผัสสารบางอย่าง กฎข้อห้าม ต่าง ๆ	2.00	5.00	5.00	4.00	2.00	4.00	4.00	3.33
5.7 ระบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดีเช่น การปฐมพยาบาล การติดต่อขอความช่วยเหลือ	-	5.00	4.00	4.50	-	3.00	3.00	3.00
5.8 ระบบการซ่อมบำรุงฉับไว รวดเร็ว	4.00	-	-	4.00	1.00	-	-	1.00
5.9 ระบบสร้างรายได้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือ องค์กร	-	4.00	4.00	4.00	-	4.00	4.00	4.00
เฉลี่ยรวม	3.57	4.57	4.57	4.13	3.14	4.00	4.14	3.56

หมายเหตุ 1^{1/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 34 พบว่าพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดมีศักยภาพในการการบริหารจัดการโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก คือมีค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาพบว่า พิพิธภัณฑวังสวนผักกาดมีศักยภาพมากที่สุด คือด้านการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 5.00 ระบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดี เช่น การปฐมพยาบาล การติดต่อขอความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ย 4.50 ด้านจำนวนบุคลากรให้บริการเพียงพอ มีมัคคุเทศก์ และด้านระบบรักษาความปลอดภัยที่รัดกุม มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ 4.33 ซึ่งพบว่ามีเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด มีความรู้ ในการอธิบายข้อมูลเป็นอย่างดี มีอธยาศัยไมตรีในการให้บริการ ทางพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดใช้กล้องวงจรปิด ในการดูแลรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สิน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ด้านการสแกนตรวจกระเป๋า จะใช้วิธีรับฝากกระเป๋าในตู้แทน รองลงมา คือด้านการกำหนดการใช้ประโยชน์ชัดเจน มีป้ายห้ามเข้า ป้ายการเดินชม มีระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ระบบซ่อมบำรุงจัดไว รวดเร็ว และระบบสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น มีศักยภาพในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ซึ่งทางพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด มีการทำป้าย สัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว และมีรายได้จากค่าเข้าชมและการจำหน่ายของที่ระลึก มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลซ่อมแซมสิ่งของชำรุด เสียหาย สม่ำเสมอ สุดท้ายด้านแผนงานเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.00 มีศักยภาพในระดับ ปานกลาง โดยทางพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดยังไม่มี การสอบถามด้านความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยว

ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีศักยภาพในการการบริหารจัดการโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อพิจารณาพบว่า ด้านพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครมีศักยภาพมากที่สุด คือด้านการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 5.00 และด้านระบบความปลอดภัยในทรัพย์สินของพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด ค่าเฉลี่ย 4.33 ซึ่งพบว่าพิพิธภัณฑวังสวนผักกาดใช้ระบบกล้องวงจรปิด และเจ้าหน้าที่ประจำจุด เพื่อดูแลทรัพย์สินของทางพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ด้านการสแกนตรวจกระเป๋า จะใช้วิธีรับฝากกระเป๋าในตู้แทน ส่วนด้านที่มีศักยภาพ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ที่เท่ากัน คือแผนงานเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่า มีการเก็บสถิติในการเข้าชม แต่ยังไม่มีการสอบถามข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ด้านการกำหนดการใช้ประโยชน์ชัดเจน มีป้ายห้ามเข้า ป้ายการเดินชม พบว่า ทางพิพิธภัณฑวังสวนผักกาด มีการจัดทำป้ายสื่อความหมายประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจน และด้านระบบการสร้างรายได้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร สำหรับศักยภาพในระดับ ปานกลาง ได้แก่ด้านการมีจำนวนบุคลากรให้บริการ เพียง มี

มัคคุเทศก์อาสา ด้านระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว สัญญาณเตือนภัย เส้นทางหนีไฟ กฎข้อห้ามต่าง ๆ นั้น มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 3.33 โดยพบว่าทางพิพิธภัณฑ์ไม่มีบริการมัคคุเทศก์ตลอดเวลา ต้องเดินทางมาเที่ยวชมตามตารางนำชมที่กำหนด หากมาเป็นหมู่คณะก็จะสามารถติดต่อของมัคคุเทศก์เพื่อนำชมได้เป็นกรณีพิเศษ และด้านสัญญาณเตือนภัย เส้นทางหนีไฟนั้นยังขาดความชัดเจน พิพิธภัณฑ์ได้รับรายได้จากค่าเข้าชมและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและด้านระบบการแก้ปัญหาที่ดี เช่น การปฐมพยาบาล การติดต่อขอความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในแต่ละจุดที่จัดแสดง ซึ่งพิพิธภัณฑ์มีสถานที่กว้างขวาง ในบางจุดเจ้าหน้าที่อาจดูแลไม่ทั่วถึง สุดท้ายด้านระบบการซ่อมบำรุงฉบับไว รวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 1.00 ศักยภาพ น้อยมาก ซึ่งยังสามารถพบอุปกรณ์ต่าง ๆ ขำรุคและขาดการซ่อมบำรุง

4.1.6 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อภาพรวมของศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยแบ่งเป็นสถานที่เหมาะสมไม่ดบังทัศนียภาพสถานที่สำคัญอื่น ๆ ไม่อยู่ในพื้นที่เปราะบาง มีปัญหาเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ท้องเที่ยว สถานที่ไม่ถูกบดบังทัศนียภาพจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มีการรักษาความสะอาด ตกแต่งสถานที่สม่ำเสมอ มีระบบบำบัดของเสียที่ดีมีคุณภาพ ปราศจากมลพิษ ด้านเสียง กลิ่น อากาศ ฯลฯ มีการศึกษา วิจัย ประเมินผลกระทบ ลดผลกระทบ เช่น บริการจักรยาน กับพื้นที่ห้ามรถเข้า สนับสนุนด้านการประหยัดพลังงาน ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ ลดมลพิษ เช่น การทิ้งขยะถูกวิธี แยกขยะทิ้งในถังที่จัดเฉพาะ การซื้อสินค้าโดยไม่ต้องใช้ถุงบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ซ้ำ ส่งเสริมแนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพในวัฒนธรรมและประเพณีไทย มีการห้ามการกระทำบางอย่างในบางสถานที่ เช่น ต่อคอประพุทธรูปที่ขาดเศียรเพื่อถ่ายรูป มีผ้าสไบให้ยืมคลุมเมื่อนักท่องเที่ยวแต่งกายไม่สุภาพ กิจกรรมการเข้าชมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรำคาญแก่ชุมชน โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 35

ตารางที่ 35 การประเมินเปรียบเทียบศักยภาพในการอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์
วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ วังสวนผักกาด กทม.				พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
6. ศักยภาพในการอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อม								
6.1 สถานที่เหมาะสมไม่บดบังทัศนียภาพ สถานที่สำคัญอื่น ๆ ไม่อยู่ในพื้นที่เปราะบาง มี ปัญหากับชุมชนท้องถิ่น ท้องเที่ยว	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
6.2 สถานที่ไม่ถูกบดบังทัศนียภาพจากแหล่ง ท่องเที่ยวอื่น ๆ	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
6.3 มีการรักษาความสะอาด ตกแต่งสถานที่ สม่ำเสมอ	5.00	5.00	5.00	5.00	4.00	3.00	4.00	3.67
6.4 มีระบบบำบัดของเสียที่ดีมีคุณภาพ	4.00	5.00	4.00	4.33	4.00	3.00	4.00	3.67
6.5 ปราศจากมลพิษ ด้านเสียง กลิ่น อากาศ ฯลฯ	3.00	5.00	5.00	4.33	4.00	5.00	5.00	4.67
6.6 มีการศึกษา วิจัย ประเมินผลกระทบ ลดผลกระทบ เช่น บริการจักรยาน กับพื้นที่ห้าม รถเข้า	-	4.00	4.00	4.00	-	4.00	4.00	4.00
6.7 สนับสนุนด้านการประหยัดพลังงาน	-	4.00	4.00	4.00	-	4.00	4.00	4.00
6.8 ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ ลด มลพิษ เช่น การทิ้งขยะถูกวิธี แยกขยะทิ้งในถังที่ จัดเฉพาะ การซื้อสินค้าโดยไม่ต้องใส่ถุง บรรจุ ภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ซ้ำ	-	4.00	4.00	4.00	-	4.00	4.00	4.00

ตาราง 35 (ต่อ)

องค์ประกอบ	พินิจภัณฑ์				พินิจภัณฑ์สถานแห่งชาติ			
	วังสวนผักกาด กทม.				พระนคร			
	$\bar{X}$				$\bar{X}$			
	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย	1 ^{1/}	2 ^{2/}	3 ^{3/}	เฉลี่ย
6.9 ส่งเสริมแนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพในวัฒนธรรมและประเพณีไทย มีการห้ามการกระทำบางอย่างในบางสถานที่เช่น ต่อคอพระพุทธรูปที่ขาดเศียรเพื่อถ่ายรูป มีผ้าสไบให้ยืมคลุมเมื่อนักท่องเที่ยวแต่งกายไม่สุภาพ	-	5.00	5.00	5.00	-	5.00	5.00	5.00
6.10 กิจกรรมการเข้าชมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรำคาญแก่ชุมชน	-	5.00	5.00	5.00	-	5.00	5.00	5.00
เฉลี่ยรวม	4.40	4.70	4.60	4.57	4.40	4.30	4.50	4.40

หมายเหตุ 1^{1/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1

2^{2/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2

3^{3/} ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3

จากตาราง 35 พบว่าพินิจภัณฑ์วังสวนผักกาดมีศักยภาพในการอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 เมื่อพิจารณาพบว่า พินิจภัณฑ์วังสวนผักกาดมีศักยภาพ มากที่สุด ได้แก่ ด้านสถานที่เหมาะสมไม่บดบังและถูกบดบังทัศนียภาพสถานที่สำคัญอื่น ๆ มีการรักษาความสะอาด ตกแต่งสถานที่สม่ำเสมอ ด้านการส่งเสริมแนะนำนักท่องเที่ยวให้เคารพในวัฒนธรรมและประเพณีไทย และกิจกรรมการเข้าชมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรำคาญแก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 5.00 ด้านการมีระบบบำบัดของเสียที่ดีมีคุณภาพ และการปราศจากมลพิษ ด้านเสียง กลิ่น อากาศ ฯลฯ นั้น มีค่าเฉลี่ย 4.33 โดยพบว่าพินิจภัณฑ์วังสวนผักกาดมีสถานที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใจกลางเมืองจึงถูกล้อมรอบด้วยตึกสูง รางรถไฟฟ้ แต่ก็ได้ทำให้ทัศนียภาพที่งดงามถูกบดบัง มีการดูแลรักษาความสะอาด จัดสวน ตัดแต่งต้นไม้ ได้อย่างเรียบร้อยสวยงาม ทำให้พินิจภัณฑ์ร่มรื่น เย็นสบาย มีต้นไม้ใหญ่ ช่วยในการดูดซับมลพิษ นอกจากนี้ทางพินิจภัณฑ์ได้จัดเจ้าหน้าที่และมัคคุเทศก์ คอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานที่

โดยที่การเข้าชมไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน สำหรับศักยภาพในระดับ มาก ที่มีค่าเฉลี่ย 4.00 ได้แก่ด้าน การศึกษา วิจัย ประเมินผลกระทบ ลดผลกระทบ ด้านการสนับสนุนการประหยัดพลังงาน ด้านการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ ลดมลพิษ เช่น การทิ้งขยะถูกวิธี นั้น พบว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดยังไม่มียานด้านการวิจัย แต่มีการประหยัดพลังงาน ด้วยการปิดไฟ ปิดเครื่องปรับอากาศ ในช่วงที่ยังไม่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ทางพิพิธภัณฑ์มีถังขยะให้บริการในหลายจุด แต่ยังไม่มียังขยะสำหรับการแยกขยะที่ชัดเจน

ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีศักยภาพในการในการอนุรักษ์ / จัดการสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณาพบว่า ด้านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีศักยภาพ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00 ที่เท่ากัน คือด้านสถานที่เหมาะสมไม่บดบัง และถูกบดบังทัศนียภาพจากสถานที่สำคัญอื่น ๆ ไม่อยู่ในพื้นที่เปราะบาง มีปัญหากับชุมชนท้องถิ่น ท้องเที่ยว ด้านการส่งเสริมแนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพในวัฒนธรรมและประเพณีไทย และกิจกรรม การเข้าชมไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน สำหรับด้านการปราศจากมลพิษด้านเสียง กลิ่น อากาศ ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.67 ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งพบว่า พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในสถานที่เหมาะสม สวยงาม อยู่ในบริเวณที่เป็นโบราณสถาน จึงมีการควบคุมดูแลด้านทัศนียภาพเป็นอย่างดี สำหรับการส่งเสริม แนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพในวัฒนธรรม ประเพณีไทยพบว่า นักท่องเที่ยวสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของป้ายสื่อความหมาย และคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ประจำจุดจัดแสดงหรือมัคคุเทศก์ที่นำชม โดยการชมไม่ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ส่วนด้านการศึกษาวิจัย ประเมินผลกระทบ การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนด้านการประหยัดพลังงานและการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น มีศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 พบว่าบางห้องจัดแสดงมีการใช้ระบบถ่ายเทอากาศตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องใช้เครื่องปรับอากาศ ส่วนด้านการรักษาความสะอาด ตกแต่งสถานที่สม่ำเสมอ ด้านระบบบำบัดของเสีย มีศักยภาพ มาก ค่าเฉลี่ย 3.67 โดยพบว่า พิพิธภัณฑ์โดยรวมมีการจัดการดูแลความเรียบร้อย สวยงาม ของสถานที่สม่ำเสมอ แต่ด้วยสถานที่ที่กว้างขวาง อาจทำให้บางมุม ไม่เรียบร้อยขาดความสวยงามไปบ้าง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

พิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง มีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัย ได้นำมาเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

5.1.1 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การเป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรม/นิทรรศการ การรองรับการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ การอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นประเภทเดียวกัน และการสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 36

ตาราง 36 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

หัวข้อ	องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
1.	การดึงดูดใจด้าน การท่องเที่ยว	1.1 สินค้าที่ระลึกควรมีความหลากหลายมากขึ้น ควรคัดเลือกสินค้าที่มีคุณภาพ ราคาเหมาะสม เพื่อเพิ่มรายได้แก่พิพิธภัณฑ์ ชุมชน และชาวไทย หนังสือเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ควรปรับเปลี่ยนทุกครั้งที่มีการพิมพ์ให้สวยงาม วางขายให้เห็นเด่นชัด เพราะนักท่องเที่ยวหาไม่พบ	1.1 ปรับแต่งสถานที่ให้ร่มรื่น มีเส้นทางร่มเงาและป้ายบอกทิศทางในรายการเดินทางไปชมแต่ละจุด มีที่นั่งพักรอภายนอก จุดนัดพบเพื่อรอ ให้เห็นเด่นชัด 1.2 บอกหรือเน้นเอกลักษณ์ของวัตถุที่จัดแสดง ให้เห็นเด่นชัดขึ้น และแสดงเรื่องราวอย่างต่อเนื่อง 1.3 ควรมีจุดถ่ายภาพได้ และไม่ได้ จุดที่ถ่ายภาพไม่ได้ควรมีโปสเตอร์ขยายและระบุว่าอยู่ตรงจุดใด 1.4 เพิ่มเทคโนโลยีด้านการจัดแสดง เช่น แสงเสียง ที่ตั้งแบบมีกระจกสะท้อนให้เห็นด้านหลัง 1.5 ปุ่มแสดง แสง เสียง ควรมีความแข็งแรงไม่ชำรุดง่าย และเมื่อกดปุ่มแล้วควรปรากฏรายการอย่างรวดเร็วไม่ช้าจนผู้กดคิดว่าเสีย จึงเดินเลยไปแล้วแสงและเสียงจึงค่อยทำงาน

ตาราง 36 (ต่อ)

หัวข้อ	องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
			นักท่องเที่ยวบางคนมีพฤติกรรมการกดปุ่มแรง ๆ ยิ่งทำให้เพิ่มโอกาสในการชำรุดเร็วขึ้น ในหลายบริเวณหลอดไฟขาด ควรแก้ไขโดยเร็ว บริเวณที่ใช้เทคนิคการจัดแสดงนั้นควรมีเจ้าหน้าที่คอยเดินตรวจตราความเรียบร้อยตลอดเวลา เพื่อป้องกันผู้ที่ลอบทำลายสิ่งของ และใช้ไม่ถูกวิธี 1.6 สินค้าที่ระลึกควรมีความหลากหลายมากขึ้น ตรวจสอบคุณภาพที่ดี ราคาเหมาะสม เพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชนและชาวไทย หนังสือเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ควรปรับข้อมูลใหม่ให้ทันสมัยทุกครั้งที่มีการพิมพ์ให้สวยงาม วางขายให้เห็นเด่นชัด เพราะนักท่องเที่ยวหาไม่พบ
2.	การเป็นแหล่งเรียนรู้	2.1 ควรมีระบบจัดแสดงที่มีคำอธิบายภาษาไทย และต่างประเทศ แต่ละจุด 2.2 มีเอกสาร แจก ขาย เพื่อให้ความรู้ประกอบการชม 2.3 มีการแสดง ด้วยระบบแสง เสียง ประกอบ เช่น เทปการบรรเลงดนตรี การแสดงโขน ของท่านเจ้าของบ้าน ภาพยนตร์หรือเทปแสดงการใช้งาน วัตถุจัดแสดง ภาพถ่ายการแสดง	2.1 จัดซ่อมระบบแสง เสียง ภาพยนตร์ที่ชำรุดเกือบทุกจุดให้ใช้งานได้ดี 2.2 เพิ่มเจ้าหน้าที่ดูแลในจุดที่มีระบบแสง เสียง มีคำอธิบายการใช้งานให้ชัดเจน 2.3 ระบบแสง เสียง แต่ละจุดไม่ควรอยู่ติดจนเกินไป เพราะเสียงจะตึงจนฟังไม่รู้เรื่อง 2.4 เพิ่มจำนวนมัคคุเทศก์ภาษาต่าง ๆ ให้มากขึ้น และควรเพิ่มรอบในการนำชม 2.5 เพิ่มเทปบรรยายและหูฟังเป็นภาษาต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมเองได้ตามความต้องการที่จะเน้นความสนใจและจุดที่ต่างกัน

ตาราง 36 (ต่อ)

หัวข้อ	องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
3.	การจัดกิจกรรมนิทรรศการ	3.1 ควรเพิ่มการจัดนิทรรศการหมุนเวียนให้มากขึ้นและเปลี่ยนรูปแบบ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทราบ โดยระบุวันเวลาในการหมุนเวียนล่วงหน้าให้ทราบ	3.1 ควรเพิ่มการจัดนิทรรศการหมุนเวียนให้มากขึ้นและประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจ โดยระบุวันเวลาในการหมุนเวียนล่วงหน้าให้ทราบ
4.	การรองรับการท่องเที่ยว	4.1 ควรหาแหล่งที่จอดรถสำรองหรือมีคำแนะนำเมื่อที่จอดรถเต็ม 4.2 เพิ่มมุมพักผ่อน บริการที่นั่งรอสำหรับพนักงานขับรถ มุมอาหารและเครื่องดื่ม 4.3 มีร้านอาหารและเครื่องดื่มบริการ	4.1 ควรหาแหล่งที่จอดรถสำรองหรือมีคำแนะนำเมื่อที่จอดรถเต็ม 4.2 ป้ายบอกทางเพิ่มเติมในการเดินทาง สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร 4.3 เพิ่มมุมพักผ่อน บริการที่นั่งรอสำหรับพนักงานขับรถ มุมอาหารและเครื่องดื่ม
5	การบริหารจัดการ	5.1 มีการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ 5.2 ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการ 5.3 ยกเลิกระบบการฝากกระเป๋าและสัมภาระเพราะทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถใช้เงินในร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทำให้ขาดรายได้ นอกจากนี้ยังทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกเมื่อเวลาต้องการหยิบของใช้ส่วนตัวมาใช้ ควรใช้ระบบการสแกน เอ็กชเรย์ ติดตั้งวงจรปิด ติดบาร์โค้ดวัตถุจัดแสดงที่ส่งเสียงร้องเมื่อออกนอกสถานที่ หรือเปิดกระเป๋าตรวจค้นเมื่อสงสัยหรือเมื่อจะออกจากพิพิธภัณฑ์	5.1 มีการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ 5.2 ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารและจัดการ 5.3 อบรมความรู้แก่พนักงาน มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้มารยาทการต้อนรับอันดีงาม 5.4 ป้ายบอกวัน เวลา ที่มีมัคคุเทศก์อาสาให้ชัดเจนมากขึ้น เป็นที่ทราบของคนทั่วไป 5.5 ระบบรักษาความปลอดภัย จุดที่ตั้งชัดเจนของถังดับเพลิง ทางหนีไฟสัญญาณเตือนภัย 5.6 ระบบการป้องกันและซ่อมแซมความเสียหาย เครื่องไฟฟ้า อุปกรณ์โสต ที่ชำรุดอย่างรวดเร็ว

ตาราง 36 (ต่อ)

หัวข้อ	องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์ วังสวนผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
		5.4 ระบบรักษาความปลอดภัย จุดที่ตั้งชัดเจนของถังดับเพลิง ทางหนีไฟ สัญญาณเตือนภัย 5.5 ระบบการป้องกันและ ซ่อมแซมความเสียหาย เครื่อง ไฟฟ้า อุปกรณ์โสตที่ชำรุดอย่าง รวดเร็ว	
6.	การอนุรักษ์จัดการ สิ่งแวดล้อม	6.1 ตัดป้ายรณรงค์การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม 6.2 ตัดป้ายเชิญชวนอุดหนุน สินค้าไทย การไม่สร้างผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม	6.1 ควรเพิ่มการดูแลรักษาความ สะอาดในบริเวณซอกระหว่างตึกที่มี กลิ่นอับชื้น 6.2 ตัดป้ายขอความร่วมมือในการ รักษาความสะอาด อุดหนุนสินค้า ทั้ง ขยะถูกที่ และจัดถังขยะประเภทต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องได้มีการแยก ขยะ 6.3 ส่งเสริมการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อยในการเข้าชม เพื่อแสดงออก ในการเคารพสถานที่ ไม่ทำสิ่งที่ลบหลู่ ศาสนาหรือประเพณี
7.	การประชาสัมพันธ์	7.1 ควรเพิ่มช่องทางการ ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเพื่อให้ คนไทยเห็นคุณค่าในการเข้าชม พิพิธภัณฑ์ศึกษาเรื่องราวและขึ้น ชมสิ่งของล้ำค่าในพิพิธภัณฑ์	7.1 ควรเพิ่มช่องทางการ ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพื่อให้คน ไทยเห็นคุณค่าดำเนินการเข้าชม พิพิธภัณฑ์ศึกษาเรื่องราวของชาติไทย เพราะคนไทยจำนวนมากไม่เคยไป เที่ยวและไม่ทราบว่ามียุคที่มีคุณค่า อะไรบ้างในพิพิธภัณฑ์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เป็นการศึกษาโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ และภาคธุรกิจ ที่มีต่อศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งมีความโดดเด่นในด้านของทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปะอันล้ำค่า ที่โดดเด่นด้านพื้นที่จัดแสดง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี มีการจัดการที่แตกต่างกัน

1. พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เลขที่ 352-354 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร บริหารจัดการโดย มูลนิธิจุฬาลงกรณ์-พันธุ์ทิพย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชน
2. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เลขที่ 4 ถนนหน้าพระธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีการบริหารจัดการโดยกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มัคคุเทศก์และผู้เชี่ยวชาญที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์ ผู้มีหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งละ 1 ท่าน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานแห่งละ 5 ท่าน และผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และมััคคุเทศก์กลุ่มละ 10 ท่าน ต่อ 1 พิพิธภัณฑสถาน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก
2. แบบสำรวจการจัดการพิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรมใช้สำหรับผู้บริหารหรือภัณฑารักษ์
3. แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการพิพิธภัณฑสถาน
4. แบบประเมินระดับความคิดเห็นของผู้ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการพิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้
5. แบบประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ / ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรม ระหว่างพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

สรุปผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรมทั้ง 2 แห่ง พบว่า พิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด มีสถานที่ตั้งบริเวณ ถนนศรีอยุธยา ซึ่งสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีความโดดเด่นด้านตัวอาคารที่เป็นหมู่เรือนไทย หอเขียน และภูมิทัศน์ของสวนอันร่มรื่น สง่างาม การจัดแสดงส่วนใหญ่เป็นวัตถุทั้งในและต่างประเทศที่สืบทอดมาจาก

บรรพบุรุษ ตันราชสกุลบริพัตร เช่น สิ่งของเครื่องใช้ ของสะสม ที่ถูกจัดแสดงภายในหมู่เรือนไทย ทั้ง 8 หลัง ล้อมรอบด้วยสวนอันงดงาม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า ทางพิพิธภัณฑ์มีป้ายชื่อ พิพิธภัณฑ์ ลานจอดรถ ห้องประชาสัมพันธ์ ตู้รับฝากกระเป๋า ห้องสุขา ตู้โทรศัพท์ ทางลาดรถเข็นบางช่วง ห้องสุขาผู้พิการ ร้านขายของที่ระลึก มัคคุเทศก์นำชม แต่พิพิธภัณฑ์ยังขาดร้านอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยว มีเพียงตู้อัตโนมัติไว้จำหน่ายเครื่องดื่มเท่านั้น

ด้านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีสถานที่ตั้งบริเวณ ถนนหน้าพระธาตุ ซึ่งสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีความโดดเด่นด้านตัวอาคารที่จัดแสดงภายในพระราชวังบวรสถานมงคล แบ่งเป็น การจัดแสดงประเภทประวัติศาสตร์ชาติไทย ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี ประณีตศิลป์และชาติพันธุ์วิทยา อาคารโบราณสถานต่าง ๆ ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า พิพิธภัณฑ์มีป้ายชื่อพิพิธภัณฑ์ ลานจอดรถ ห้องประชาสัมพันธ์ ตู้รับฝากกระเป๋า ห้องสุขา ตู้โทรศัพท์ ทางลาดรถเข็น ห้องสุขาผู้พิการ ร้านขายของที่ระลึก แต่พิพิธภัณฑ์มีบริการมัคคุเทศก์ ตามวันเวลา ที่กำหนด

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ของผู้บริหารและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ผู้ตอบแบบสอบถามของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีตำแหน่งระดับหัวหน้าพิพิธภัณฑ์ โดยพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานเอกชน มีกลุ่มเป้าหมายคือบุคคลทั่วไป ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีตำแหน่งระดับภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ โดยพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เป็นพิพิธภัณฑ์สถานประจำหน่วยงานรัฐ

ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งได้เข้าร่วม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา โดยพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดไม่มีพันธกิจหลักในการดำเนินงาน ส่วนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ทั้ง 2 พิพิธภัณฑ์มีนโยบายสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน มีการกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดพื้นที่เป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย ซึ่งพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดไม่มีพื้นที่ส่วนบริหาร พื้นที่สำหรับการวิจัย และห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งมีแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยของวัตถุ บุคลากรและอาคาร มีระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิงแต่ไม่มีแผนอพยพบุคลากร วัตถุ ผู้เข้าชม ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเป็นลายลักษณ์อักษร มีระบบการทำบัญชีและบันทึกหลักฐานของวัตถุด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีการทำบันทึกหลักฐานซ้ำ ถ่ายรูปวัตถุ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย

งานด้านการวิจัยไม่ได้เป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่งมีการดูแลสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอ มีการบันทึกหลักฐานด้านสภาพของวัตถุ มีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือแมลง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่มีแผนงานและการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนัก ซึ่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีแผนงานแต่ยังไม่ชัดเจนและมีการประเมินเป็นครั้งคราว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ไม่มีแผนงานด้านการให้การศึกษาต่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่มีแผนงานด้านการให้การศึกษา การเผยแพร่ และตีพิมพ์ที่ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑสถาน ส่วนด้านความต้องการในการฝึกอบรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีความต้องการฝึกอบรมในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดเป็นลำดับแรก ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ต้องการอบรมด้านการบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุมากที่สุด ด้านความต้องการขององค์กร พิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่งต้องการในด้านการพัฒนาเทคนิค วิธีการ รูปแบบการนำเสนอข้อมูล การสร้างความภูมิใจในมรดกชาติ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพและจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน

สรุปความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่าเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ได้เข้าร่วมในการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานภายใน 3 ปีที่ผ่านมา น้อยกว่าเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนการได้รับความดูแลช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม นั้น เจ้าหน้าที่ของทั้ง 2 พิพิธภัณฑสถานได้รับการสนับสนุนที่เท่ากัน ด้านการได้รับการสนับสนุนในการให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพในการทำงาน การปฏิบัติตามข้อกำหนด จริยธรรมในการทำงาน การปฏิบัติตามภาระงานหน้าที่รับผิดชอบ ตามลายลักษณ์อักษรนั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีค่าคะแนนคิดเป็น ร้อยละ 60 ส่วนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ทราบถึงแผนการดูแล รักษาความปลอดภัยของวัตถุ บุคลากร และอาคาร แผนอพยพวัตถุ ผู้ชม มากกว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ส่วนด้านความต้องการในการฝึกอบรมนั้นเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้ความสำคัญกับการต้อนรับผู้เข้าชมเป็นลำดับแรก และเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษา อนุรักษ์วัตถุเป็นลำดับแรก

ตอนที่ 3 การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด เห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 25,001 บาท และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑ์เอง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลรายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ จากบริษัททัวร์ และสุดท้ายผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑ์เพื่อความเพลิดเพลิน

2. ระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์มีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยจำแนกตามปัจจัยด้านที่ตั้งและอาคาร ด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษาด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ตั้งและอาคาร รองลงมา เป็นด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา และ ด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ส่วนศักยภาพ ส่วนด้านการบริหารและจัดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับ ปานกลาง

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์มีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ตัวอาคารมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม ส่วนศักยภาพด้านที่ตั้งและอาคารที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ พิพิธภัณฑ์มีความร่มรื่น เงียบสงบ รองลงมา คือ การมีสถานที่กว้างขวาง และ ความพึงพอใจในภาพรวม ต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑ์ การที่พิพิธภัณฑ์มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน และสุดท้าย สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์มีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัด

แสดง ส่วนศักยภาพด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษาที่อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ การที่ พิพิธภัณฑ์มีเส้นทางการเดินชมที่มีความสะดวก ปลอดภัย รองลงมา คือ ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดง การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องจัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม ในความสำคัญและคุณค่า ของวัตถุที่จัดแสดง การรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง การให้เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกวัย เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเข้าใจง่าย ประสบการณ์และความรู้ในภาพรวมของการเข้าชมนิทรรศการ ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการจัดแสดงวัตถุ ส่วนการที่ พิพิธภัณฑ์มีเทคนิค วิธีการ และความหลากหลายในการนำเสนอเรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง และการมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ เช่น การแสดง การให้การทดลองปฏิบัติการ การให้จับต้องวัตถุ การจัด Event เป็นต้น โดยมีศักยภาพอยู่ระดับ ปานกลาง ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์มีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพของ พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในด้านการบริหารและจัดการการ **ท่องเที่ยว**ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง **ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก** ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เข้าชม รองลงมา คือ ความเหมาะสมของค่าธรรมเนียม ด้านความสะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อเข้าชม การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และการปฏิบัติตัวระหว่างเข้าชม การจัดลำดับผู้เข้าชมส่วนต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ ความพร้อมด้านเอกสาร แผ่นพับ ข้อมูลที่ผู้เข้าชมให้ประกอบการเที่ยวชม พิพิธภัณฑ์ และความพึงพอใจในภาพรวมต่อการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ ส่วนศักยภาพด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ก่อนการเยี่ยมชม รองลงมา คือ ห้องน้ำ จุดบริการพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ถึงขยะ ความหนาแน่นของผู้เข้าชม จุดนัดพบ ร้านจำหน่ายหนังสือของที่ระลึก ส่วน ด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านโทรศัพท์สาธารณะ และสถานที่จอดรถ โดยมี ศักยภาพอยู่ระดับ น้อย ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์มีระดับความคิดเห็นต่อการประเมินศักยภาพด้าน **เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์**ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ พบว่า ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก **ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับ มาก** ทุกข้อ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า **เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชมมากที่สุด** รองลงมา คือ ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่ พิพิธภัณฑ์ภัณฑารักษ์ ส่วนเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความรู้ ความสามารถในด้านภาษาในการ

บริการแก่ผู้เข้าชม เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่การให้บริการ และสุดท้าย การที่เจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้เข้าชม

ตอนที่ 4 สรุปผลการประเมินเปรียบเทียบ คุณภาพ / ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สรุปผลการประเมินเปรียบเทียบ คุณภาพ / ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและศักยภาพในการอนุรักษ์ จัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ **มาก** มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการอยู่ในระดับ ปานกลาง ศักยภาพในด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครมีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว และศักยภาพในการอนุรักษ์ จัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ**มาก** ด้านการมีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และศักยภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับ ปานกลาง สุดท้ายศักยภาพในด้านการจัดกิจกรรม นิทรรศการอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด ควรได้รับการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นตามสื่อวิทยุ หรือโทรทัศน์ ควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ด้านของที่ระลึก ควรจัดทำของที่เป็นเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ เพิ่มป้ายสื่อความหมายของวัตถุให้ชัดเจนมากขึ้น เพิ่มเทคนิคการจัดแสดง แสง เสียง ควรเก็บแบบสอบถามด้านความพึงพอใจของการเข้าชม ปรับเปลี่ยนระบบการฝากกระเป๋าให้ทันสมัย ส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และควรมีมุมร้านอาหาร หรือเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรควรจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ให้มีความหลากหลาย ราคาอ่อมเยาว์ ปรับป้ายบอกทิศทาง ป้ายสื่อความหมายของวัตถุให้ชัดเจน มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เพิ่มเทคโนโลยีในการจัดแสดง มีการซ่อมบำรุงอยู่เสมอ เพิ่มการจัดนิทรรศการให้มืออย่างต่อเนื่อง ควรมีสถานที่จอดรถสำรอง มีการเก็บแบบสอบถามด้านความพึงพอใจของการเข้าชม ปรับเปลี่ยนระบบการฝากกระเป๋าให้ทันสมัย พิพิธภัณฑ์ควร ส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์ จัดการสิ่งแวดล้อม และควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์

อภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ ด้วยการยึดถือตามหลักการของ ICOM (2004) นั้น จะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดมีการจัดการใกล้เคียงแบบของ ICOM โดยมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดแต่ยังไม่ครบทุกประเด็น เช่น การไม่มีพันธกิจหลักในการดำเนินงาน ไม่มีการจัดทำแผนระยะยาว (5ปี) ไม่มีพื้นที่ส่วนบริหาร พื้นที่สำหรับทำการวิจัย แต่พิพิธภัณฑ์ได้ปฏิบัติตามในบางข้อกำหนดของ ICOM เช่น แผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งแม้ว่าทางพิพิธภัณฑ์ไม่ได้มีการกำหนดแผนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็ได้มีการเคลื่อนย้ายวัตถุไว้ในที่ปลอดภัยกว่า ในกรณีที่บ้านเมืองเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ส่วนด้านของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร นั้น พบว่ามีการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ ICOM เกือบทุกประเด็น เมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดแล้ว จะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีการจัดการพิพิธภัณฑ์โดยใช้หลักของ ICOM ที่มากกว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด เช่น การมีพันธกิจหลัก มีการจัดทำแผนระยะยาว (5ปี) มีการฝึกอบรมบุคลากร อบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน มีงานวิจัย มีห้องสมุด มีนักอนุรักษ์ร่วมทำงาน มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย

การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ ต่อศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ นั้น พบว่า **ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี** และประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน **มากกว่า 25,001 บาท** โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ดังจะเห็นได้ว่าคุณสมบัติที่กล่าวมาของทั้งนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อมทั้งทางด้านหน้าที่การงาน การศึกษาและรายได้ เมื่อมีเวลว่างนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงเลือกที่จะเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เพื่อพักผ่อน หาความเพลิดเพลิน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งก็แสดงว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ใฝ่การเรียนรู้ ดังเช่นที่ ธีรภัทร์ ดงยางวัน (2551 : 9) กล่าวว่า องค์ประกอบหนึ่งของการเรียนรู้ คือ วุฒิภาวะ และความพร้อม อันกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีพัฒนาการตามลำดับขั้นตอน และเจริญเติบโตตามธรรมชาติ วุฒิภาวะของแต่ละบุคคลจะพัฒนาไปตามวัย ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความพร้อมก็เลยต้องการที่จะเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในการแสวงหาและค้นคว้าความรู้ตนเองและเนื่องจากการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์นั้น นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลิน และมาพักผ่อนแล้ว นักท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ยังได้รับความรู้จากพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งอีกด้วย

วรารมณฺ์ เผือกเล็ก (2542 : 1) กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่ตั้งแสดงศิลปวัตถุ และเป็นที่ยอมรับยอมรับทางสติปัญญา (Intellectual) ทั้งนี้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และนิคม มุสิกคามะ ; และคนอื่น ๆ (2521 : 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑสถานก็เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาค้นคว้าและความเพลิดเพลิน ซึ่งตรงกับผลของการวิจัยในครั้งนี้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ต้องการมาท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑสถานเพื่อความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับ ชบา เต็ดดวง (2549 : 19 อ้างอิงมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543 : 25-34) ที่นำเสนอแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ที่ควรเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข ด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายเป็นอิสระ

จากแนวคิดดังกล่าวที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยพิพิธภัณฑสถาน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิพิธภัณฑสถานเพื่อการศึกษาว่า การศึกษาของพิพิธภัณฑสถานถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะพิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากวัตถุจริงที่มีความน่าสนใจ การค้นหาความรู้เกิดจากการพัฒนาการรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ วัตถุนั้น ๆ และยังเปิดเผยให้ทราบถึงความจริงในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการพัฒนาและประชาสัมพันธ์ให้พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

3. จากการประเมินระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติ และมัคคุเทศก์ต่อการจัดการพิพิธภัณฑสถานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษารับรู้ ของพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามประเมินว่าศักยภาพของพิพิธภัณฑสถานที่สูงที่สุด คือ ด้านที่ตั้งและอาคาร รองลงมา เป็นด้านนิทรรศการและการให้คำปรึกษา และด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ส่วนศักยภาพด้านการบริหารและจัดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับ ปานกลาง จากผลการวิจัยที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามพอใจที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานและรูปแบบอาคารที่มีความเหมาะสมสวยงาม สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม สถานที่ที่มีความร่มรื่นเงียบสงบ กว้างขวาง มีจัดทำแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน และสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก เนื่องจากว่าที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานวังสวนผักกาด เป็นวังของชั้นเจ้านาย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร อยู่ในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้าแต่เดิม จึงทำให้ทั้งที่ตั้งมีความเงียบสงบ ร่มรื่น กว้างขวาง อีกทั้งความเป็นเอกลักษณ์ของตัวอาคาร มีความดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้พบเห็นทั่วไป ส่วนในเรื่องแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน กับการเดินทางที่เข้าถึงได้สะดวกนั้น สอดคล้องกับที่จุฑามาศ ไชยสร (2536 : 10) ที่กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวได้ โดยประกอบด้วยความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนศักยภาพด้านนิทรรศการและ

การให้คำปรึกษา พบว่า ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัดแสดง โดยพิพิธภัณฑ์ มีเส้นทางการเดินชมที่มีความปลอดภัย และผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความประทับใจใน สภาพแวดล้อมและการจัดบรรยากาศเป็นปัจจัยต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้ความสำคัญ นับว่าเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ดังที่ วิททิช แอนด์ ชูลเลอร์ (Wittich & Schuler. 1973 : unpagged) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ คือ สถานที่สะสมและรวบรวมสิ่งของทั้งที่เป็นของจริง หรือของ ตัวอย่าง เพื่อการจัดแสดง ซึ่งในการจัดแสดงนั้น ควรมีการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดแสดง เพื่อให้น่าดูน่าสนใจต่อผู้ที่เข้าชม อีกทั้งการจัดแสดงนิทรรศการและการให้คำปรึกษาของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ยังสามารถนำเสนอให้นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าชมและมัคคุเทศก์ได้มองเห็นถึงคุณค่าของวัตถุที่ พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งรวบรวมไว้จัดแสดง โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องราวและประวัติของวัตถุอย่าง มีความเหมาะสมและครบถ้วน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์และเทคนิคของผู้รู้และผู้ชำนาญ อีกทั้งการใช้เทคนิคในการเรียบเรียงและนำเสนอให้มีความต่อเนื่องกันของวัตถุที่จัดแสดงขึ้นต่าง ๆ และ น่าสนใจอีกด้วย

สอดคล้องกับ นิคม มุสิกคามะ ; และคนอื่น ๆ (2521 : 4) ที่กล่าวว่า การที่ ประชาชนไปพิพิธภัณฑ์ก็เพื่อชมการจัดแสดง (Exhibition) ซึ่งหากพิพิธภัณฑ์แห่งใดจัดแสดงได้ดีตรงกับ ความสนใจของประชาชน ก็สามารถให้ได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน และตรงกับที่ จิรา จงกล (2532 : 202-206) ให้แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาว่าหากมีการจัดการแสดงที่ดี ที่ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจ โดยในปัจจุบันการจัดแสดงทั่วไปมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาและความ เพลิดเพลิน คือ การให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินและให้ประโยชน์ทางการศึกษาด้วย ส่วนศักยภาพ ด้านเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยรายละเอียด ของการประเมินดังกล่าวเห็นได้ว่าทั้งความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถด้านภาษา ความมีไมตรีต่อนักท่องเที่ยว บุคลิกและความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ มีผลการประเมิน ไม่ต่างกัน ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงควรให้ความสนใจและเอาใจใส่ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์ เพราะปัจจัยด้านบุคลากรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจะผลักดัน ให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ดังที่กฤษณา ศรีเกียรติ (2545 : 27-28) กล่าวว่า บุคลากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดแหล่งการเรียนรู้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่วนศักยภาพด้านการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ ประเมิน อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยพิพิธภัณฑ์มีการบริหารจัดการเรื่องการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้ เข้าชม อัตราค่าธรรมเนียม อีกทั้งความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อเข้าชมและการให้คำแนะนำในการ ปฏิบัติตัวในการเข้าชม รวมถึงการจัดลำดับการเข้าชมและเอกสารประกอบการเข้าชมยังเป็นเรื่องที่ นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์เป็นว่ามีความเหมาะสม จะเห็นได้ว่าประเด็นดังกล่าวอยู่ในส่วนของการ

บริหารจัดการและการบริการนักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมแต่จากผลการวิจัยยังพบว่านักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ประเมินให้เรื่องของการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลข่าวสารก่อนมาเยี่ยมชม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ถึงขยะ จุดบริการต่าง ๆ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร โทรศัพท์สาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้พิการ รวมถึงที่จอดรถ ยังอยู่ในระดับปานกลางจนถึงน้อย ดังนั้นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์มองข้ามไม่ได้คือเรื่องของการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมชมเกิดความพอใจ และประทับใจ ดังเช่นที่ จิรา จงกล (2532 : 202-206) กล่าวว่า การบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จะดำเนินให้ได้ผลตามความมุ่งหมายจะต้องขึ้นอยู่กับบริการความสะดวกให้แก่ผู้เข้าชม เช่น ห้องฝากของ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องอาหาร ห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ห้องสูบบุหรี่ ห้องขายของ ซึ่งบริการความสะดวกสบายเหล่านี้ได้ชักจูงคนเข้าพิพิธภัณฑ์อย่างคับคั่ง

เมื่อพิจารณาศักยภาพของพิพิธภัณฑ์โดยเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พบว่า ศักยภาพของ**พิพิธภัณฑ์ในแต่ละด้าน** **มีผลการประเมินศักยภาพไม่ต่างกัน** ยกเว้นด้านเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ภัณฑารักษ์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด มีผลการประเมินสูงกว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประเภทของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง เห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นพิพิธภัณฑ์ของรัฐ ซึ่งมีระเบียบ วิธีการที่รัดกุม เป็นขั้นเป็นตอน ทำให้การอนุมัติงบประมาณล่าช้า ไม่คล่องตัว ส่วนพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดเป็นพิพิธภัณฑ์ของเอกชน ทำให้การบริหารงานคล่องตัวมากกว่า มีการจัดแสดงโบราณวัตถุอันล้ำค่าที่เป็นมรดกสืบทอด จัดแสดงเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และชื่นชมกับวัตถุและศิลปะอันทรงคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศ.สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548 : ฎ-ฐ) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ของเอกชนจัดตั้งขึ้นโดยบุคคลหรือครอบครัวที่มีใจรักและต้องการให้ประชาชนได้รับข้อมูลและความรู้จากสิ่งที่จัดแสดงซึ่งได้ทำการสะสมไว้ อีกทั้งการบริหารงานระบบเอกชนจึงมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการบริหารงานกว่าระบบราชการทำให้พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดสามารถทำการคัดเลือกและอบรมเจ้าหน้าที่ และภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์อย่างมีอิสระและตรงกับความต้องการของพิพิธภัณฑ์ได้ ดังเช่นที่ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดให้ข้อมูลว่า พิพิธภัณฑ์มีการฝึกอบรม ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำโดยเฉพาะเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่และภัณฑารักษ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้บริการและถ่ายทอดความรู้ให้เยาวชนรุ่นหลังและประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังพบว่าทั้งพิพิธภัณฑ์ของรัฐบาลและเอกชนปัจจัยด้านบุคลากรถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับที่ศ.สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548 : 121) กล่าวว่า บุคลากรที่ทำงานพิพิธภัณฑ์ควรมีความรู้เฉพาะด้านตามประเภทของพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนควรมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ มีจิตใจเป็นผู้ให้บริการ และได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอตนเอง

จากการวิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลของการวิจัย พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ดำเนินการศึกษาค้นคว้า สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาเรียนรู้ โดยมุ่งส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เพราะในอนาคตพิพิธภัณฑ์จะมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533 : 513) ได้ดังนี้

1. การจัดแสดงและการจัดกิจกรรม เพื่อดึงดูดความสนใจและเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัตถุต่าง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยอิสระ อีกทั้งเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมอันเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ จึงทำให้ต้องการกลับมาชมพิพิธภัณฑ์อีก

2. บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งที่จูงใจหรือชักจูงให้มีผู้สนใจเข้ามาใช้บริการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

3. การประสานงานเพื่อความร่วมมือกับหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอก (สถาบันการศึกษา) เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว และผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีการประสานงานและปรึกษาหารือกันให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการเสนอและให้ความรู้ รวมถึงการให้บริการ อีกทั้งควรมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาทุกระดับในการเปิดให้บริการการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น 2 ด้าน คือ

1. การนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีจุดอ่อนในด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะเรื่องของการตลาดและการหาแหล่งทุนสนับสนุน อีกทั้งยังสอดคล้องการผลการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่จำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น พิพิธภัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณ จึงควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ต่อไป

1.2 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อประโยชน์ทางการตลาด และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งเป็นการขยายกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจทั่วไปให้มากขึ้น

1.3 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรศึกษาและสรรหารูปแบบหรือเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดแสดงวัตถุ นิทรรศการ รวมทั้งกิจกรรมทางวิชาการที่

เกี่ยวข้องกับพันธกิจของพิพิธภัณฑ์อยู่เสมอ เพื่อดึงดูดและชักจูงให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปมาเข้าชมพิพิธภัณฑ์

1.4 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถด้านภาษา และการพัฒนาบุคลิกของบุคลากรให้มีความเหมาะสมในการให้บริการ เพราะปัจจัยด้านบุคลากรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจะผลักดันให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

1.5 พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครหากไม่มีงบประมาณควรมีการขอรับบริจาค โดยมีการประกาศแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบว่าแต่ละปีใช้งบบริจาคไปที่ส่วนไหน จำนวนเท่าไร โดยแจ้งให้ทราบอย่างเปิดเผย จะสามารถเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้บริจาคได้ ทำให้การบริหารและพัฒนาพิพิธภัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรนำแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ไปทำการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยให้ผู้มีส่วนรวมช่วยกันแสวงหารูปแบบในการพัฒนาหรือหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการผสมผสานระหว่างการทำงานวิจัยเข้ากับงานประจำ เช่นการร่วมกันทำแผนกลยุทธ์ หรือวิจัยเพื่อพัฒนา (Research & Development) กับพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง และพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ แล้วทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดการนำไปใช้และปรับปรุงพัฒนาพิพิธภัณฑ์อย่างแท้จริง

ควรทำการวิจัยเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้กับพิพิธภัณฑ์ที่มีความหลากหลายกว่าในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รายงานฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2543). *รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมวิชาการ. (2545). *แหล่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้*. วารสารการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 25(6): 4-11
- กรมศิลปากร. (2536). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการพิพิธภัณฑสถานไทย*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กฤษณา ศรีเกียรติ. (2545). *ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอหนองแขงอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ กศม. (เทคโนโลยีการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- คลังปัญญาไทย. (2551). *พิพิธภัณฑสถาน*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2552 จาก <http://www.panyathai.or.th>
- จิรา จงกล. (2521). *พิพิธภัณฑสถาน*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2532). *พิพิธภัณฑสถานวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- (ม.ป.ป.). *พิพิธภัณฑสถานวิทยา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฑามาศ ไชยสร. (2536). *การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย ห่อนาค. (2544). *เอกสารประกอบสัมมนาพิพิธภัณฑสถานไทยในศตวรรษใหม่*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชบา เด็ดดวง. (2549). *การศึกษาการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ณัฐพงศ์ ถือดำ และ สมหมาย ปิ่นพุทธรศิลป์. (2550). ระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ต่อจรัส พงษ์สำลี. (2541). ความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่องานบริการทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แคมมณี. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม. (2552). การเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2552 จาก <http://ednet.kku.ac.th/~sumcha/cognitive/pages/ausubel.htm>
- ธวัชชัย ผลเพิ่ม. (2523). แบบจำลองการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัด. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (โสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรภัทร์ ดงยางวัน. (2551). การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงอนาคตทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธุ์ดา จันทรโพธิ์ศรี และมนัรัตน์ ท่วมเจริญ. (2521). วิชาการพิพิธภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด. (2552). สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2552 จาก <http://www.suanpakkad.com/eight-t.html>.
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. (2552). สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2552 จาก <http://www.thailandmuseum.com/bangkok/bangkok.htm>.
- ไพฑูรย์ พงสะบุตร และ วิลาสวงศ์ พงสะบุตร. (2540). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2533). การพัฒนาและการใช้แหล่งวิชาการในชุมชน หน่วยที่ 1-8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วราภรณ์ เผือกเล็ก. (2542). พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2552). พิพิธภัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2552 จาก <http://th.wikipedia.org/>.

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (2548) *โครงการสัมมนาเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดระนอง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร. (2552). กรุงเทพฯ ฯ ฝ่ายวิชาการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

สถิตินักท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด. (2552). กรุงเทพฯ ฯ มูลนิธิจุฬาราชมนตรี-พันธุ์ทิพย์

สุวรรณค์ ตั้งตรงสิทธิกุล. (2540). *การเสนอโครงการออกแบบพิพิธภัณฑ์กรุงเทพ ฯ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2527, กุมภาพันธ์). ไปด้วยพิพิธภัณฑ์ที่ยุโรป. *ศิลปวัฒนธรรม*. 5(4): 52-61.

สุจิตรา มาถาวร. (2542). *พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: เอ ที พี เวิร์ล มีเดีย.

สุมาลี สังข์ศรี. (2548). *พิพิธภัณฑ์ในอนาคต. รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: พิพิธภัณฑ์*. กรุงเทพฯ ฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สุภาพ บุญญาสัย. (2549). *โครงการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านโรงเรียนสองพิทยา*

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2545). *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. (ม.ป.ป.). *เรื่องโบราณคดี*. ม.ป.พ.

อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อารีย์ อิศวนภาพ. (2532). *การนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ คม. (ศิลปศาสตรศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

Ambrose, T. and Paine, c. (1993). *Museum Education Service: Within/outside The Museum*.

Museum Basics. USA & Canada University of New Mexico's Art Education, May1985

Ausubel, D. (1963). *The Psychology of Meaningful Verbal Learning*. New York: Grune & Stratton.

Edson, G. and D,d. (Eds.) (1994). *The Handbook for Museum*. London: Routledge.

- Flude, Kevin. (1998). *Museums Association –Old Definition*. Retrieved 2006, from <http://www.chr.org.uk/museum/mumeaningdict.htm>.
- Gagne, R. (1962). Military training and principles of learning. *American Psychologist*, 17, 263-276.
- Hooper-Greenhill, E. (1994). *The Education Role of Museum*. Great Britain: T J Press.
- ICOM. (2004). *Running a Museum: A Practical Handbook*. Paris: ICOM.
- ICOMOS. (2005). *Regional Conference in Seoul: Managing Tourism in Historic Towns and Areas in Asia*. Seoul: ICOMOS.
- WCED. (1987). *Our Common Future*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Wittich, Walter A, and Schullor, Charlea F. (1973). *Instructional Technology: Its Natural Use* 5th. New York: Harper & Row

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

จดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

แบบบันทึกการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑ์

สถานที่

ที่ตั้ง

ทรัพยากรท่องเที่ยว

ประเภทของวัตถุที่จัดแสดง

.....

สถานที่จัดแสดง

.....

วิธีการจัดแสดง

.....

คุณค่าความสำคัญ

.....

สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการ

สิ่งชี้บ่งว่ามาถึงจุดท่องเที่ยว

.....

ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

.....

บริการรับฝากกระเป๋า

.....

.....

.....

ห้องสุขา

.....

.....

.....

ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

.....

.....

.....

ร้านขายของที่ระลึก

.....

.....

.....

การให้ข้อมูลและการสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

การกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยวในบริเวณนั้นและมีลูกศรชี้ทาง

.....

.....

.....

มีัคคุเทศก์ท้องถิ่นอธิบาย

.....

.....

.....

การมีป้ายข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานนั้น

.....

.....

.....

การมีผังแสดงภาพรวมของจุดท่องเที่ยว

.....

.....

.....

สภาพลานจอดรถ

.....

.....

.....

ที่พักนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

การเล่าเรื่องราวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

การปรับปรุงบริการข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

.....

.....

.....

การดูแลความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

นักท่องเที่ยวสามารถเดินดูสิ่งต่าง ๆ ได้มากเท่าที่ต้องการ

.....

.....

.....

แหล่งท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักกันดี

.....

.....

.....

ปริมาณนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

วันที่ประเมิน

...../...../.....

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจรูปแบบการจัดการพิพธิภณท์
ทางวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร

แบบสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์

คำชี้แจง : 1. แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษาการจัดการพิพิธภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ มีทั้งหมด 15 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ 2) แผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ 3) บุคคลากร 4) การใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ 5) การดูแลรักษาความปลอดภัย 6) วัตถุที่จัดแสดง 7) การวิจัย 8) การดูแลและสงวนรักษาวัตถุ 9) การประชาสัมพันธ์และการตลาด 10) นิทรรศการและการจัดแสดง 11) การให้การศึกษา 12) การเผยแพร่และตีพิมพ์ 13) ความต้องการในการฝึกอบรม 14) ความร่วมมือ และ 15) ความต้องการขององค์กร

2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นท่านมากที่สุด หรือเติม

คำลงในช่องว่างตามที่ระบุไว้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์

1.1 ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์

ชื่อผู้ดูแล.....ตำแหน่ง.....

ชื่อพิพิธภัณฑ์.....

ที่อยู่.....

.....

โทรศัพท์.....แฟกซ์.....

อีเมล.....เว็บไซต์.....

1.2 ลักษณะและการบริหารจัดการ

☐ พิพิธภัณฑ์สถานประจำหน่วยงานรัฐ ☐ พิพิธภัณฑ์สถานในสถานศึกษา

☐ พิพิธภัณฑ์สถานเอกชน ☐ พิพิธภัณฑ์สถานท้องถิ่น

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

1.3 ผู้เข้าชมที่เป็นเป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑ์

☐ บุคคลทั่วไป ☐ นักเรียน / นักศึกษา

☐ ผู้ใหญ่ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

1.4 กลุ่มผู้เข้าชมส่วนใหญ่ตรงกับเป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ ตรง

☐ ไม่ตรง

ตอนที่ 2 แผนการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์

2.1 ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ได้เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมาหรือไม่

☐ ได้เข้าร่วม

☐ ไม่ได้เข้าร่วม

2.2 พิพิธภัณฑ์พันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

2.3 พิพิธภัณฑ์ได้มีการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

2.4 พิพิธภัณฑ์ได้มีกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ตอนที่ 3 บุคลากร

3.1 มีหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม ให้ความดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

3.2 พิพิธภัณฑ์มีนโยบายการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงานหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

3.3 พิพิธภัณฑ์ ได้มีการกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

3.4 พิพิธภัณฑ์ได้มีการกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

3.5 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมาย

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

3.6 บุคลากรของพิพิธภัณฑ์มีความรู้ด้านใด.....

3.7 ภัณฑารักษ์จบการศึกษาสาขา.....

ตอนที่ 4 การใช้ประโยชน์พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์

ประเภทของพื้นที่			ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด
1. พื้นที่ส่วนบริหาร	☐ มี	☐ ไม่มี	
2. พื้นที่จัดนิทรรศการ / จัดแสดง	☐ มี	☐ ไม่มี	
3. พื้นที่เพื่อการศึกษา เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน	☐ มี	☐ ไม่มี	
4. พื้นที่เก็บรักษาวัตถุ	☐ มี	☐ ไม่มี	
5. พื้นที่สำหรับการวิจัย	☐ มี	☐ ไม่มี	
6. พื้นที่สำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ / ซ่อมแซม วัตถุ	☐ มี	☐ ไม่มี	
7. ห้องสมุด	☐ มี	☐ ไม่มี	
8. พื้นที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของ จุดนัดพบ	☐ มี	☐ ไม่มี	
9. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	☐ มี	☐ ไม่มี	

ตอนที่ 5 การดูแลรักษาความปลอดภัย

5.1 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

5.2 พิพิธภัณฑ์มีระบบแจ้งเตือนอัคคีภัยและอุปกรณ์ดับเพลิงหรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

5.3 พิพิธภัณฑ์มีแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

5.4 พิพิธภัณฑ์มีแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

5.5 พิพิธภัณฑ์มีแผนเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

5.6 บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่

☐ ได้รับ

☐ ไม่ได้รับ

ตอนที่ 7 การวิจัย

7.1 งานด้านวิจัยเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใช่หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

7.2 ได้มีนักวิชาการ นักเรียน/นักศึกษา เข้ามาทำงานวิจัยในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใน 1 ปี ที่ผ่านมากหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

7.3 พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ตอนที่ 8 การดูแลและสงวนรักษาวัตถุ

8.1 พิพิธภัณฑ์มีการสำรวจความสมบูรณ์ของวัตถุอย่างสม่ำเสมอหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.2 พิพิธภัณฑ์มีการซ่อมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายสม่ำเสมอหรือไม่

☐ มี (ภายในเวลา.....วัน)

☐ ไม่มี

8.3 พิพิธภัณฑ์มีการบันทึกหลักฐานด้านสภาพของวัตถุหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.4 พิพิธภัณฑ์มีนักอนุรักษ์ทำงานประจำกับทางพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.5 พิพิธภัณฑ์มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์เป็นของพิพิธภัณฑ์เองหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.6 พิพิธภัณฑ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาที่เหมาะสมกับประเภทของวัตถุหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.7 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการป้องกันและกำจัดปลวกหรือแมลงหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.8 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการควบคุมความชื้นและอุณหภูมิหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.9 พิพิธภัณฑ์มีการฝึกอบรมบุคลากรในการดูแลรักษา และอนุรักษ์วัตถุหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

8.10 พิพิธภัณฑ์มีการจัดหาวัตถุอุปกรณ์เพื่อแสดงเพิ่มเติมหรือทดแทนหรือไม่

☐ มี (ทุก.....ปี)

☐ ไม่มี

ตอนที่ 9 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

9.1 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

9.2 พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ตอนที่ 10 นิทรรศการและการจัดแสดง

10.1 นิทรรศการและการจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์จัดตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

10.2 พิพิธภัณฑ์มีกระบวนการในการเลือกประเภทและวิธีการจัดแสดงให้เหมาะสมกับวัตถุหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

10.3 พิพิธภัณฑ์ได้ใช้บุคลากรที่ฝึกอบรมเทคนิคในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับการจัดแสดง ในพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

10.4 พิพิธภัณฑ์มีการประเมินการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงอย่างสม่ำเสมอหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

10.5 พิพิธภัณฑ์มีการปรับปรุงแบบการจัดนิทรรศการหรือไม่

☐ มี (ความถี่ ทุกๆ.....เดือน/ปี)

☐ ไม่มี

ตอนที่ 11 การให้การศึกษา

11.1 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษาหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

11.2 แผนงานด้านการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ ตรง

☐ ไม่ตรง

11.3 พิพิธภัณฑ์ได้มีการฝึกอบรมบุคลากรในการให้การศึกษาหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

11.4 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ หรือไม่ (ทั้งในและนอกสถานที่)

☐ มี

☐ ไม่มี

11.5 พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

11.6 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ชุมชนต่าง ๆ หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

11.7 พิพิธภัณฑ์มีการประเมินแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ชุมชนต่าง ๆ หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ตอนที่ 12 การเผยแพร่และตีพิมพ์

12.1 พิพิธภัณฑ์มีแผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

12.2 แผนงานด้านการเผยแพร่และตีพิมพ์ของพิพิธภัณฑ์ตรงตามพันธกิจของพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ ตรง

☐ ไม่ตรง

ตอนที่ 13 ความต้องการในการฝึกอบรม

13.1 พิพิธภัณฑสถานที่มีความต้องการในการฝึกอบรมบุคลากรในด้านต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ด้านล่าง มากน้อยเพียงไร (โปรดลำดับความสำคัญจาก 1 ถึง 10 โดย 1 หมายถึง สำคัญมากที่สุด และ 10 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด)

ความต้องการ	ลำดับความสำคัญ
1. การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑสถาน	
2. การบริหารและจัดการวัตถุ	
3. การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ	
4. การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย	
5. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	
6. การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน	
7. การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง	
8. การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน	
9. การต้อนรับผู้เข้าชม	
10. การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน	

13.2 หากท่านมีความต้องการในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวข้างต้น กรุณาระบุ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 14 ความร่วมมือ

14.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มีเครือข่ายหรือได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมอื่นใดหรือไม่

☐ มี (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

14.2 พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มีการยืมวัตถุมาจากที่อื่นหรือไม่

☐ มี เพื่อ

☐ การตรวจวิเคราะห์

☐ การวิจัย

☐ การจัดแสดง

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

14.3 พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีการให้หน่วยงานอื่นยืมวัตถุหรือไม่

☐ มี เพื่อ ☐ การตรวจวิเคราะห์ ☐ การวิจัย ☐ การจัดแสดง
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

ตอนที่ 15 ความต้องการขององค์กร

15.1 พิพิธภัณฑ์มีจุดมุ่งหมายหลักอย่างไรในอีก 10 ปี ข้างหน้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่มีต่อสังคม
- ☐ พัฒนาเทคนิค วิธีการ และรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล
- ☐ รณรงค์เพื่อปกป้องมรดกของชาติที่ถูกละเลย
- ☐ ส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เอกลักษณ์ของมรดกของชาติและท้องถิ่น
- ☐ สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดขึ้น
- ☐ สร้างความภูมิใจในมรดกของชาติ
- ☐ กระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการสงวนรักษา และการอนุรักษ์มรดกของชาติ
- ☐ พัฒนาการแผนงานด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน
- ☐ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพ ได้รับการฝึกอบรม และมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์
- ☐ พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์
- ☐ รักษาความสัมพันธ์กับสังคม
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

15.2 เพื่อให้พิพิธภัณฑ์มีความก้าวหน้า ท่านมีความต้องการในด้านใดต่อไปบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร
- ☐ ปรับปรุงกระบวนการทำงานที่กลไกฐาน
- ☐ ปรับปรุงการจัดนิทรรศการและการจัดแสดงให้น่าสนใจขึ้น
- ☐ ทำงานวิจัยร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานวิจัยให้มากขึ้น
- ☐ เพิ่มจำนวนผู้เข้าชม

- ☐ สนับสนุนนโยบายด้านการอนุรักษ์ในระดับต่าง ๆ
- ☐ การจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้

15.3 บุคลากรของพิพิธภัณฑ์เคยเรียกร้องให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรหรือไม่

- ☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้าเคย เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านใดมากที่สุด.....

บุคลากร ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามที่ได้ร้องขอหรือไม่

- ☐ ได้ ☐ ไม่ได้

บุคลากรด้านใดที่ร้องขอการพัฒนาศักยภาพมากที่สุด

- ☐ บุคลากรที่เกี่ยวกับวัตถุ
- ☐ บุคลากรที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย
- ☐ บุคลากรที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ
- ☐ บุคลากรที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา
- ☐ อื่น ๆ (โปรด

ระบุ).....

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการพิพิธภัณฑ์

แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ

คำชี้แจง : 1. แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ มีทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ 2) ความคิดเห็นด้านการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ 3) บุคคลากร 4) ความคิดเห็นด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย

2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นท่านมากที่สุด หรือเดิม

ค่าลงในช่องว่างตามที่ระบุไว้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ

1.5 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่

ชื่อ.....ตำแหน่ง.....

ชื่อพิพิธภัณฑ.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....แฟกซ์.....

อีเมล.....เว็บไซต์.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ

2.1 ท่านได้เข้าร่วมในการอบรม สัมมนา ประชุม เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการพิพิธภัณฑ ภายใน 3 ปี ที่ผ่านมาหรือไม่

☐ ได้เข้าร่วม

☐ ไม่ได้เข้าร่วม

2.4 ท่านได้ปฏิบัติตามพันธกิจหลักในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑหรือไม่

☐ ปฏิบัติ

☐ ไม่ปฏิบัติ

2.5 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนระยะยาว (5 ปี) ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

2.4 ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการทบทวนแผนระยะยาว (5 ปี) อย่างสม่ำเสมอหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ตอนที่ 3 ด้านบุคลากร

3.1 ท่านได้รับความดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑจากหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคม หรือไม่

☐ มี (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

3.3 ท่านได้รับการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงานหรือไม่

☐ ได้รับ

☐ ไม่ได้รับ

3.3 ท่านได้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรจากพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ ปฏิบัติ

☐ ไม่ปฏิบัติ

3.4 ท่านได้ปฏิบัติตามกำหนดภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากรตามที่พิพิธภัณฑ์กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ปฏิบัติ

☐ ไม่ปฏิบัติ

3.5 ท่านคิดว่าการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ในการทำงานด้านต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้พันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

3.6 ท่านมีความรู้ด้านใด.....

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย

4.1 ท่านทราบถึงแผนงานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยวัตถุ บุคลากร และอาคาร ของพิพิธภัณฑ์ หรือไม่

☐ ทราบ

☐ ไม่ทราบ

4.2 ท่านทราบถึงแผนอพยพบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินตามที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ทราบ

☐ ไม่ทราบ

4.3 ท่านทราบถึงแผนอพยพผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ทราบ

☐ ไม่ทราบ

4.4 ท่านทราบถึงแผนการเคลื่อนย้ายวัตถุในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

☐ ทราบ☐ ไม่ทราบ

4.5 ท่านเคยได้รับการฝึกและอบรมขั้นตอนปฏิบัติในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินในพิพิธภัณฑ์หรือไม่

☐ ได้รับ☐ ไม่ได้รับ

ตอนที่ 5 ความต้องการในการฝึกอบรม

5.1 ท่านมีความต้องการในการฝึกอบรมบุคลากรในด้านต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ด้านล่างมากน้อยเพียงไร (โปรดลำดับความสำคัญจาก 1 ถึง 10 โดย 1 หมายถึง สำคัญมากที่สุด และ 10 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด)

ความต้องการ	ลำดับความสำคัญ
10. การบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์	
11. การบริหารและจัดการวัตถุ	
12. การบำรุงรักษาและอนุรักษ์วัตถุ	
13. การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย	
14. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	
15. การจัดทำเอกสาร และการบันทึกหลักฐาน	
16. การจัดนิทรรศการและการจัดการแสดง	
17. การรักษาความปลอดภัย และการดำเนินการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน	
18. การต้อนรับผู้เข้าชม	
10.การขอสนับสนุนเงินอุดหนุน	

5.2 หากท่านมีความต้องการในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวข้างต้น กรุณาระบุ

.....

.....

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

แบบประเมินระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์

**แบบประเมินระดับความคิดเห็นสำหรับนักท่องเที่ยวและภาคี
ของพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้**

คำชี้แจง : 1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานครในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ มีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นท่านมากที่สุด หรือเติมค่าลงใน

ช่องว่างตามที่ได้ระบุไว้

★★

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 10 ปี ☐ 11-20 ปี ☐ 21-30 ปี
☐ 31 – 40 ปี ☐ 41 – 50 ปี ☐ มากกว่า 50 ปี
3. อาชีพ ☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงาน
บริษัทเอกชน
☐ รับจ้าง ☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ เกษียณ
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001-10,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท ☐ 15,001 – 20,000 บาท
บาท
☐ 20,001 – 25,000 บาท ☐ มากกว่า 25,000 บาท
บาท
5. การศึกษา ☐ อนุบาล ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา หรือ ปวช. ☐ อนุปริญญา หรือ
ปวส.
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท
☐ สูงกว่าปริญญาโท

6. ท่านเดินทางมาพิพิธภัณฑ์โดย

☐ เดินทางเอง

☐ เดินทางกับบริษัท

ทัวร์

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

7. ท่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ได้อย่างไร

☐ โทรทัศน์

☐ วิทยุ

☐ หนังสือพิมพ์

☐ การบอกเล่า

☐ อินเทอร์เน็ต

☐ บริษัทนำเที่ยว

☐ แผ่นป้ายโฆษณา

☐ การประชุมวิชาการ

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. สาเหตุของการเดินทางมาพิพิธภัณฑ์

☐ เพื่อการศึกษาเรียนรู้

☐ เพื่อการวิจัย

☐ เพื่อความเพลิดเพลิน

☐ อื่น ๆ (โปรด

ระบุ).....

ส่วนที่ 2 ศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้

หมายเหตุ : เลข 5 หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด เลข 4 หมายถึง มีศักยภาพมาก เลข 3

หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง เลข 2 หมายถึง มีศักยภาพน้อย เลข 1 หมายถึง มีศักยภาพน้อยมาก

เลข 0 หมายถึงไม่มีศักยภาพ

ปัจจัย	ระดับศักยภาพ					
	5	4	3	2	1	0
1.ที่ตั้งและอาคาร						
1.1 มีสถานที่กว้างขวาง						
1.2 สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก						
1.3 มีความร่มรื่น เย็นสบาย						

1.4 ตัวอาครมีความสวยงาม ดึงดูดให้เข้าเที่ยวชม						
1.5 มีแผนผังและป้ายสื่อความหมายบอกทางที่ชัดเจน						
1.6 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อที่ตั้งและอาคารพิพิธภัณฑ์						
2. นิทรรศการและการให้การศึกษา						
2.1 ความโดดเด่นและดึงดูดของวัตถุที่จัดแสดง						
2.2 การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องจัดแสดงให้เกิดความประทับใจ เพลิดเพลิน น่าชื่นชม ในความสำคัญและคุณค่า ของวัตถุที่จัดแสดง						
2.3 การให้เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความเหมาะสมกับผู้เข้าชมทุกวัย						
2.4 เรื่องราว ความรู้ของวัตถุที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาและเข้าใจง่าย						
2.5 เทคนิค วิธีการ และความหลากหลายในการนำเสนอ เรื่องราวความรู้ของวัตถุที่จัดแสดง						
2.6 ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการจัดแสดงวัตถุ						
2.7 การรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง						
2.8 เส้นทางเดินชมพิพิธภัณฑ์มีความสะดวก ปลอดภัย						
2.9 ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องจัดแสดง						
2.10 กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ เช่น การแสดงการให้ทดลองปฏิบัติการ การให้จับต้องวัตถุ การจัด						

Event เป็นต้น						
2.11 ประสิทธิภาพและความรู้ในภาพรวมของการเข้าชม นิทรรศการ						
3. การบริหารและจัดการการท่องเที่ยว						
3.1 การจัดลำดับผู้เข้าชมส่วนต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์						
3.2 ความหนาแน่นของผู้เข้าชม						
3.3 ความสะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อเข้าชม						
3.4 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชม และการปฏิบัติตัว ระหว่างการเข้าชม						
3.5 ความเหมาะสมของค่าธรรมเนียม						
3.6 การรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เข้าชม						
3.7 ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ก่อนการเยี่ยมชม						
3.8 เอกสาร แผ่นพับ ข้อมูลที่ผู้เข้าชมให้ประกอบการเที่ยว ชม พิพิธภัณฑ์						
3.9 จุดพักผ่อน						
3.10 จุดนัดพบ						
3.11 ร้านอาหาร เครื่องดื่ม						
3.12 ร้านจำหน่ายหนังสือ ของที่ระลึก						
3.13 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ						

3.14 ห้องน้ำ						
3.15 ถังขยะ						
3.16 โทรศัพท์สาธารณะ						
3.17 สถานที่จอดรถ						
3.18 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการท่องเที่ยวพืชรักษ์						
4. เจ้าหน้าที่พืชรักษ์ ภัณฑารักษ์						
4.1 มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อนักท่องเที่ยว						
4.2 มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่การให้บริการ						
4.3 มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้เข้าชม						
4.4 มีความรู้ ความสามารถในด้านภาษาในการบริการแก่ผู้เข้าชม						
4.5 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพืชรักษ์แก่ผู้เข้าชม						
4.6 ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเจ้าหน้าที่พืชรักษ์ ภัณฑารักษ์						

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

There are consisting of 3 parts.

Part 3 Recommendation

[illegible]

1. Gender ☐ Male ☐ Female

2. Age ☐ Under 10 years ☐ 11-20 years ☐ 21-30 years
 ☐ 31 – 40 years ☐ 41 – 50 years ☐ over 50 years

3. Occupation ☐ Government employee ☐ Business
Employee
 ☐ Freelance ☐ Entrepreneur
 ☐ Student ☐ Retired
 ☐ Other (Please specify).....

☐ Under 5,000 bath

☐ 5,001-10,000 bath

☐ 10,001 – 15,000 bath

☐ 15,001 – 20,000 bath

☐ 20,001 – 25,000 bath

☐ Over 25,000 bath

5. Education ☐ Kindergarten ☐ Primary

☐ High School ☐ Diploma

☐ Bachelor degree ☐ Master degree

☐ Higher Master degree

6. How did you get to museum?

- ☐ By yourself ☐ travelling with Travel Agent
☐ Other (Please specify).....

7. Where did you find the information of Museum?

- ☐ TV ☐ Radio
☐ Newspaper ☐ Word of mouth
☐ Internet ☐ Travel Agent
☐ Billboard ☐ Convention
☐ Other (Please specify).....

8. The purpose for traveling to museum

- ☐ For Education ☐ For research
☐ For Relaxation ☐ Other (Please specify).....

Part 2 Potential of Museum for Education Tourism

Remark: 5 Very Important 4 Important 3 Neutral 2 Unimportant 1 Very Unimportant

0 None of important

Factors	Level of Potential					
	5	4	3	2	1	0
1.Location and Building						
1.1 Big area						
1.2 Easy to Access						
1.3 Peaceful and restful atmosphere						
1.4 The beautiful of Building						
1.5 Map and Interpretation are clearly						

1.6 Overall Satisfaction for Location and Building						
2. Exhibition and Education						
2.1 outstanding for ancient						
2.2 Environment and atmosphere of showrooms to make Impression and relaxation in ancient values						
2.3 Stories and knowledge in showroom is suitable for every age of visitors						
2.4 The stories of the ancient has completed and easy to understand						
2.5 Technique, method and Varsity of presentation the ancient stories						
2.6 The relation and continuing of exhibition						
2.7 Security and Safety for antiques						
2.8 The ways to visit are comfortable and safety						
2.9 The cleanness of showrooms						
2.10 Activities for support to education such as laboratory or exhibition						
2.11 Overall of Experiences and knowledge for travelling in Museum						

3. Museum Management						
3.1 The sequence of visitor to visits in other areas						
3.2 Overcrowd of tourists						
3.3 Easy and quickly to visit						
3.4 The information about rules and regulations to visit before going to inside						
3.5 Suitable for Entrance fees						
3.6 Security and Safety for tourist						
3.7 Museum information before visiting area						
3.8 leaflet and brochure						
3.9 Recreational Area						
3.10 Meeting Point						
3.11 Restaurant						
3.12 Book Shop and Souvenir Shop						
3.13 Facilities for disable						
3.14 Toilet						
3.15 Rubbish bin						
3.16 Public telephone						
3.17 Car Park						
3.18 Overall Satisfaction for Travelling in Museum						

4. Museum staff						
4.1 Friendliness						
4.2 Good Personality						
4.3 Service Mind						
4.4 Knowledge and Languages						
4.5 Ability to give more details to the tourists						
4.6 Overall Satisfaction for Staff in Museum						

Part 3 Recommendation

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

แบบประเมินคุณภาพ / ศักยภาพ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

**การประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ/ศักยภาพ
ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด กทม. และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)**

คำชี้แจง : แบบประเมินเปรียบเทียบคุณภาพ/ศักยภาพ ของพิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด กทม. และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร สำหรับผู้เชี่ยวชาญตอบโดยการเติมหมายเลข ตามระดับศักยภาพ คือ เลข 5 หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด เลข 4 หมายถึง มีศักยภาพมาก เลข 3 หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง เลข 2 หมายถึง มีศักยภาพน้อย เลข 1 หมายถึง มีศักยภาพน้อยมาก โดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

การประเมินศักยภาพ

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว
2. ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้
3. ศักยภาพในด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการ
4. ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว
5. ศักยภาพในการบริหารจัดการ
6. ศักยภาพในอนุรักษ์จัดการสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติ พระนคร
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว		
1.1 มีเอกลักษณ์ระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น		
1.2 ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักระดับโลก ชาติ ภาค จังหวัด ท้องถิ่น		
1.3 คุณค่าของวัตถุจัดแสดง หายาก มีราคาสูง โบราณ บ่ง บอกหรือเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ		
1.4 การประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก สนใจอยากไปเที่ยว		
1.5 สถานที่ตั้งและอาคารกว้างขวาง เหมาะสม สวยงาม		
1.6 การเดินทางเข้าถึงสะดวก หลายทางสถานที่ตั้งและ อาคาร กว้างขวาง เหมาะสม สวยงาม		
1.7 การจัดแสดงมีความหลากหลาย สวยงาม		
1.8 มีสินค้าที่ระลึกจำหน่ายหลากหลาย ราคายุติธรรม		

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติ พระนคร
2. ศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้		
2.1 แสดงภูมิปัญญาและเสริมสร้างองค์ความรู้		
2.2 เป็นแหล่งเรียนรู้หลายด้าน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะประจำชาติ ท้องถิ่น วิวัฒนาการ ฯลฯ		
2.3 มีเอกสารประกอบกัมพิพิภัณฑ์		
2.4 มีมัคคุเทศก์คอยบรรยายให้ความรู้		
2.5 มีแผ่นป้ายเจ้าหน้าที่อธิบายความรู้แต่ละจุด		
2.6 มีคำอธิบายวัตถุจัดแสดงเป็นภาษาต่างประเทศ		
2.7 มีภาพยนตร์ แสง เสียงประกอบ		
2.8 อุปกรณ์โสต ปุ่มกด แสงเสียง ฯลฯ ใช้งานได้ดี		
3. ศักยภาพในการด้านการจัดกิจกรรมนิทรรศการ		
3.1 มีการจัดนิทรรศการเป็นประจำ (ต่อเดือน ปีหรือ...)		
3.2 มีการจัดนิทรรศการหมุนเวียน		
3.3 หัวข้อนิทรรศการที่จัดแสดงเพิ่มเติมน่าสนใจ/ เพิ่มพูนองค์ความรู้หรือสืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง		
3.4 มีกิจกรรมเสริมอย่างอื่น นอกจากเป็นพิพิธภัณฑ์เช่น สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อ เสียเงินที่ไปชมสถานที่อื่นฟรี ได้ หรือนำบัตรเข้าสถานที่ไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ ลดราคาพิเศษ ฯลฯ		
4. ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว		
4.1 การเดินทางเข้าถึงด้วยรถยนต์ขนาดใหญ่		
4.2 สถานที่จอดรถ (จำนวน ชนิด และที่จอดรถใกล้เคียง)		
4.3 มีป้ายบอกสถานที่จอดรถเข้าออก ห้องน้ำ		
4.4 สถานที่ ทางเดินสำหรับผู้พิการตลอดเส้นทาง		
4.5 ห้องสุขาสะอาด จำนวนห้องเพียงพอ ห้องผู้สูงอายุและ ผู้พิการ		
4.6 ระบบการสื่อสารภายในมีประสิทธิภาพ		
4.7 เปิดแสดงทุกวันโดยไม่มีวันหยุด		
4.8 เปิดแสดงในวันหยุดราชการ		

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑวังสวน ผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ สถานแห่งชาติ พระนคร
4.9 มีร้านอาหาร สะอาด อร่อย สะดวก สบายเพียงพอ		
4.10 มีสถานที่นั่งพักผ่อน จุดนัดพบ บริการเรียก การมีส่วนร่วมจากชุมชน/องค์การภายนอกในการบริหาร พิพิธภัณฑ		
4.11 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ฯลฯ การสนับสนุน งบประมาณ และบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ		
4.12 สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากโดย ไม่มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย		
5. ศักยภาพในการบริหารจัดการ		
5.1 แผนการดำเนินงาน เก็บข้อมูลความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว		
5.2 จำนวนบุคลากรให้บริการพอเพียง มีภาคีเครือข่ายอาสา		
5.3 กำหนดการใช้ประโยชน์ชัดเจน ป้ายห้ามเข้าชัดเจน ป้ายการเดินชม		
5.4 การอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความรับผิดชอบ		
5.5 ระบบความปลอดภัยในทรัพย์สินของพิพิธภัณฑที่ รัดกุม แต่ไม่ใช้การรับฝากกระเป๋า อาจใช้วิธีสแกนตรวจ ฯลฯ		
5.6 ระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว สัญญาณ เตือนภัย เส้นทางหนีไฟ อันตรายจากการสัมผัสสารบางอย่าง กฎข้อห้ามต่าง ๆ		
5.7 ระบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดี เช่น การปฐม พยาบาล การติดต่อขอความช่วยเหลือ		
5.8 ระบบการซ่อมบำรุงฉับไว รวดเร็ว		
5.9 ระบบสร้างรายได้แก่ชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร		
6. ศักยภาพในอนุรักษ์/จัดการสิ่งแวดล้อม		
6.1 สถานที่เหมาะสมไม่บดบังทัศนียภาพสถานที่สำคัญ อื่น ๆ ไม่อยู่ในพื้นที่เปราะบาง มีปัญหากับชุมชนท้องถิ่น ท่องเที่ยว		

องค์ประกอบ	พิพิธภัณฑ์วังสวน ผักกาด กทม.	พิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติ พระนคร
6.2 สถานที่ไม่ถูกบดบังทัศนียภาพจากแหล่งท่องเที่ยว อื่น ๆ		
6.3 มีการรักษาความสะอาด ตกแต่งสถานที่สม่ำเสมอ		
6.4 มีระบบบำบัดของเสียที่ดีมีคุณภาพ		
6.5 ปราศจากมลพิษ ด้านเสียง กลิ่น อากาศ ฯลฯ		
6.6 มีการศึกษา วิจัย ประเมินผลกระทบ ลดผลกระทบ เช่น บริการจักรยาน กับพื้นที่ห้ามรถเข้า		
6.7 สนับสนุนด้านการประหยัดพลังงาน		
6.8 ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ ลดมลพิษ เช่น การ ทิ้งขยะถูกวิธี แยกขยะทิ้งในถังที่จัดเฉพาะ การซื้อสินค้าโดย ไม่ต้องใช้ถุง บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ซ้ำ		
6.9 ส่งเสริมแนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพในวัฒนธรรม และประเพณีไทย มีการห้ามการกระทำบางอย่างในบาง สถานที่ เช่น ต่อกอพระพุทธรูปที่ขาดเศียรเพื่อถ่ายรูป มีผ้า สไบให้ยืมคลุมเมื่อนักท่องเที่ยวแต่งกายไม่สุภาพ		
6.10 กิจกรรมการเข้าชมไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม สร้างความรำคาญแก่ชุมชน		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว สิริลักษณ์ กัลยา
วันเดือนปีเกิด	16 มกราคม 2522
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	194 ซอยสายไหม 79 ถนนสายไหม แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ 2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
พ.ศ 2543	ศิลปศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกการท่องเที่ยว) จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
พ.ศ 2553	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาการวางแผนและ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ